मध्यमकालीन खर्च संरचना

(आर्थिक वर्ष २०८१/८२- २०८३/८४)

तथा

वार्षिक विकास कार्यक्रम

(आर्थिक वर्ष २०८१/८२)

Medium-Term Expenditure Framework

(Fiscal Year २०२४/२५ – २०२६/२७) and

Annual Development Program

Fiscal Year २०२४/२५

हुप्सेकोट गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

झ्यालबास, नवलपरासी (व.सु.पू.),

गण्डकी प्रदेश, नेपाल

२०८१

विषय सूची

परिच्छेद: परिचय ४

१.१ पृष्ठभूमि 4

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा 4

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उद्देश्य 5

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरु 5

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया 5

परिच्छेद २: मध्यमकालीन खर्च संरचना ८

२.१ पृष्ठभूमि 8

२.२ चुनौती तथा अवसर 8

२.३ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति 8

२.४ मध्यमकालीन आर्थिक खाका 9

२.५ मध्यमकालीन नतिजा खाका 10

२.६ मध्यमकालीन बजेट खाका 11

२.७ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट 13

२.८ विषय उपक्षेत्रगत बाँडफाँट 16

परिच्छेद ३: आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को विकास कार्यक्रम तथा बजेट १८

३.१ आर्थिक वर्ष २०८१/८२ विकास कार्यक्रम बजेटको बाँडफाँट 18

३.२ उपक्षेत्रगत विकास कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण 20

परिच्छेद ४ : आर्थिक क्षेत्र २२

४.१ कृषि, खाद्य सुरक्षा तथा सिंचाइ 22

४.२ पशु सेवा 25

४.३ पर्यटन तथा सम्पदा 27

४.४ उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय 30

४.५ भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा 32

४श्रम .६., रोजगारी तथा गरिबी निवारण 34

परिच्छेद ५ : सामाजिक क्षेत्र 38

५.१ स्वास्थ्य तथा पोषण 38

५.२ शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि 43

५.३ खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता 50

५.४ महिला वालवालिका तथा लक्षित वर्ग 53

५सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण ५. 56

५.६ युवा खेलकुद तथा नवप्रवर्तन 58

परिच्छेद ६ : पूर्वाधार क्षेत्र ६१

६.१ आवास, भवन तथा शहरी विकास 61

६.२ सडक, पुल तथा यातायात 63

६.३ जलस्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा 67

६.४ सूचना तथा सञ्चार प्रविधि 69
परिच्छेद ७ : वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र ७२
७.१ वन, हरियाली, भूसंरक्षण तथा नदी नियन्त्रण 72
७.२ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन 74
७.३ विपद् जोखिम व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन 76
परिच्छेद ८ : संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र ७९
८.१ नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन 79
८.२ संगठन, मानव संसाधन र सेवा प्रवाह 81
८.३ राजस्व तथा स्रोत परिचालन 84
८.४ तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन 86

तालिका सूची

तालिका २.१: मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य १०
तालिका २.२: मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य (प्रचलित मूल्यमा) १०
तालिका २.३: त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा) १२
तालिका २.४: रणनीतिक स्तम्भको आधारमा आगामी तीन वर्षको अनुमान र प्रक्षेपण (रु. हजारमा) १३
तालिका २.५: प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा) १४
तालिका २.६: दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा) १४
तालिका २.७: लैंङ्गिक उत्तरदायी बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा) १५
तालिका २.८: जलवायु सङ्केतको बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा) १५
तालिका २.९: स्थानीय गौरवको आयोजनाको बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण १५
तालिका २.१०: आगामी तीन आ.व.को विषय उपक्षेत्रगत खर्चको बाँडफाँटको प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा) १६

परिच्छेद: परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

मध्यमकालीन खर्च संरचना (Medium-Term Expenditure Framework-MTEF) सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण औजार हो। यसले सरकारले अबलम्बन गरेका नीति तथा योजनाले लिएका लक्ष्य र उद्देश्य हासिल गर्न मद्दत गर्दछ। मध्यमकालीन खर्च संरचनाले विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय सुशासन जस्ता सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनका मुख्य अवयवलाई आत्मसात गरेको हुन्छ। यसले सरकारले लिएको नीति, आवधिक योजना र वार्षिक नीति कार्यक्रम र बजेटबिच सामञ्जस्यता कायम गर्दछ। जसबाट उपलब्ध सिमित स्रोतको अधिकतम प्रतिफल हासिल हुने गरी बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउँछ। यसले आगामी वर्षहरूमा पर्ने दायित्वको पूर्वानुमान तथा स्रोतको सुनिश्चितता समेत गर्दछ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य प्राथमिकताका आधारमा सार्वजनिक स्रोतको बाँडफाँट गरी खर्चको प्रभावकारिता बढाउनु हो। त्रिवर्षीय चक्रीय योजनाका रुपमा यसमा आगामी तीन वर्षमा खर्च गरिने क्षेत्र, कार्यक्रम, आयोजना र क्रियाकलाप समावेश गरिएको हुन्छ। यसका अतिरिक्त यसमा कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्रति एकाई लागत, खर्च गरिने क्षेत्र, कार्यक्रम र आयोजनाको प्राथमिकीकरण र खर्चका स्रोत समेत समाविष्ट गरिएको हुन्छ। यस प्रकार मध्यमकालीन खर्च संरचनाले उपलब्ध स्रोत साधनको प्रभावकारी विनियोजन र परिचालन, पारदर्शी र मितव्ययी खर्च प्रणाली, वित्तीय सुशासन जस्ता पक्षमा सुधार ल्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ।

नेपालमा सर्वप्रथम दशौं राष्ट्रिय योजनासँगै मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाको अभ्यास शुरुवात भई शुरूका केही वर्ष निरन्तर नभएपनि पछिल्ला १५-२० वर्ष देखि निरन्तरता पाउदै आएको छ। सङ्घीय शासन व्यवस्थाको थालनीसँगै नेपालमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तीनै तहका सरकारको कानुनी तथा अनिवार्य दायित्वका रुपमा रहेको छ। अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले सार्वजनिक आय-व्ययको विवरण प्रस्तुत गर्दा अनिवार्य रूपमा आगामी तीन वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ ले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको विधि, औजार, चरण तथा प्रक्रियालाई स्पष्ट गरेको छ। प्रचलित कानुनी र दिग्दर्शनको व्यवस्था, गाउँपालिकाको आवधिक योजना, कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकता तथा स्रोत लगानीको आवश्यकता बमोजिम यस मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०८१/८२-२०८३/८४) तयार गरिएको छ।

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले समष्टिगत वित्त खाका, नतिजा खाका र बजेट खाका गरी तीन वटा मुलभुत पक्षलाई समेटेको हुन्छ। मध्यमकालीन वित्त खाकामा उत्पादन, रोजगारी र आय लगायतका सूचक र सोको मध्यमकालीन लक्ष्य समावेश र आवधिक योजना, विषय क्षेत्रगत योजना (रणनीतिक वा गुरुयोजना) को लक्ष्य तथा उद्देश्यको आधारमा तयार गर्नुपर्दछ।

यसैगरी मध्यमकालीन नतिजा खाका कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयनबाट आगामी तीन वर्षमा प्राप्त हुने प्रमुख नतिजाको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिन्छ र आवधिक योजनाको लक्ष्य तथा विषय क्षेत्रगत नतिजाको आधारमा तयार गर्नुपर्दछ। साथै मध्यमकालीन बजेट खाका स्थानीय तहलाई सङ्घ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान, आन्तरिक आय, आन्तरिक ऋण तथा अन्य स्रोतको आकलन गरी आय तथा चालु, पुँजीगत र वित्तीय व्यवस्था समेत आगामी तीन वर्षमा गरी खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरी समष्टिगत बजेट खाका तयार गर्नुपर्दछ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले चक्रीय रुपमा हरेक आर्थिक वर्षमा तीन आर्थिक वर्षको कार्यक्रम तथा बजेटको आँकलन गर्दछ। यसमा पहिलो आर्थिक वर्षमा खर्च र स्रोतको अनुमान गरिन्छ भने त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षका लागि खर्च तथा स्रोतको प्रक्षेपण गरिन्छ। पहिलो वर्षको बजेट कार्यान्वयन भएपछि उपलब्धि समीक्षा गरी बाँकी दुई वर्षको प्रक्षेपित अनुमान परिमार्जन एवम् थप एक वर्षको बजेट प्रक्षेपण गरिन्छ। मध्यमकालीन खर्च संरचनाले सरकारले लगानी गर्ने क्षेत्र, कार्यक्रम तथा आयोजना, क्रियाकलाप, खर्च तथा स्रोतको यथार्थपरक विश्लेषणबाट बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई वस्तुनिष्ठ बनाउन मद्दत गर्दछ। यस खर्च

संरचनाले स्रोत साधनको विनियोजन कुशलता (बढी प्रतिफल), कार्यान्वयन दक्षता (कार्यान्वयन गर्न सकिने) र वित्तीय सुशासन (विनियोजनको पालना) कायम गरी सार्वजनिक स्रोतको प्रभावकारी व्यवस्थापनमा सहयोग गर्दछ ।

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उद्देश्य

यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको मुख्य उद्देश्य विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय सुशासन कायम गर्नु रहेको छ । यसका सहायक उद्देश्यहरु देहायबमोजिम रहेका छन् :

१. वार्षिक बजेटलाई आवधिक योजनासँग जोडनु र स्रोत विनियोजनलाई उपलब्धिमूलक बनाउनु,
२. प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र, कार्यक्रम तथा आयोजनाको लागि स्रोतको सुनिश्चितता गर्नु,
३. खर्च तथा स्रोतको वैज्ञानिक विधिबाट अनुमान तथा प्रक्षेपण गरी बजेट तर्जुमालाई ययार्थपरक बनाउनु,
४. गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रम, आयोजना तथा क्रियाकलापलाई सांकेतीकरण गरी दिगो विकास, लैंगिक उत्तरदायी र जलवायुमैत्री बनाउनु,

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरु

यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा देहायमा उल्लेखित विषयलाई प्रमुख आधारको रुपमा लिइएको छ :

१. नेपालको संविधान
२. दिगो विकासका लक्ष्यको अवस्था र मार्गचित्र (२०१५–२०३०)
३. अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
४. राष्ट्रिय दीर्घकालिन सोच, २१०० तथा पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना (२०७६/७७–२०८१/८२)
५. सोह्रौं राष्ट्रिय योजना (२०८१/८२–२०८६/८७) को अवधारणा पत्र
६. गण्डकी प्रदेशको दोश्रो पञ्चवर्षीय योजना (२०८१/८२–२०८५/८६)
७. नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम (आ.व.२०७९/८०)
८. स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
९. स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
१०. स्थानीय तहको बजेट तथा कार्यक्रममा दिगो विकास लक्ष्यको साङ्केतीकरण स्रोत पुस्तिका, २०७९
११. स्थानीय तहको दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न सहयोगी स्रोत पुस्तिका, २०७९
१२. गाउँपालिकाको आवधिक तथा विषय क्षेत्रगत रणनीतिक/गुरूयोजना (शिक्षा क्षेत्र योजना)
१३. गाउँपालिकाका अन्य विषय क्षेत्रगत नीति र योजनाहरु
१४. वस्तुस्थिति विवरण अथवा स्थितिपत्र (प्रोफाईल)
१५. गाउँपालिकाको गत विगत आर्थिक वर्षहरूको नीति कार्यक्रम, स्वीकृत, प्रगति प्रतिवेदन आदि ।

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया

स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ तथा स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित) को व्यवस्थाबमोजिम देहाय अनुसारको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जमा विधि तथा प्रक्रिया अबलम्बन गरी वार्षिक विकास कार्यक्रमसँगै यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरिएको छ ।

चरण १: तयारी कार्य

गाउँपालिकामा मध्यमकालीन खर्च संरचना नयाँ अभ्यास भएकोले पहिलो पटकका लागि विज्ञको सहयोग लिई तयार गरिएको छ । विज्ञको सहयोग र सहजीकरणलाई विशेष गरी गाउँपालिकाका पदाधिकारी र कर्मचारीलाई अभिमुखीकरण र वित्तीय विश्लेषण, आधार अवस्था तथा तथ्याङ्क विश्लेषण, साङ्केतीकरण र दस्तावेजीकरणमा योजना तथा सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा परिचालन गरिएको छ ।

चरण २: सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा समीक्षा

यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि गाउँपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी तथा विषय विज्ञबाट सान्दर्भिक सङ्घीय, प्रदेश एवम् स्थानीय तहका योजना, नीति, कानून, दिग्दर्शन र कार्यविधि सहितका दस्तावेज सङ्कलन एवं अध्ययन गरियो। यसका माध्यमबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा रहेका प्रावधान एवम् आवश्यक सूचना पहिचान तथा विश्लेषण गरियो।

चरण ३: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको ढाँचा, औजार र कार्ययोजना तर्जुमा

प्रचलित कानुनी तथा स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शनको व्यवस्था बमोजिम कार्यदल गठन गरी कार्यदलबाट स्थानीय विशिष्टता एवम् आवश्यकता अनुकूल हुने गरी मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको प्रक्रिया, ढाँचा, औजार र कार्ययोजना तयार गरियो।

चरण ४: अभिमुखीकरण तथा प्रारम्भिक कार्यशालाको आयोजना

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा तथा आवश्यकता आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट बीचको अन्तरसम्बन्धका साथै मध्यमकालीन खर्च संरचनाको ढाँचा, विधि, औजार एवम् कार्ययोजना सम्बन्धमा छलफल गरी समान बुझाई कायम गर्ने उद्देश्यले २०८१ साल चैत्र ११ र १२गते दुई दिवसीय मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी अभिमुखीकरण तथा प्रारम्भिक कार्यशाला गोष्ठीको सञ्चालन गरियो। यस कार्यशाला गोष्ठीमा गाउँ कार्यपालिका तथा विषयगत समितिका पदाधिकारी, विषयगत शाखाका प्रमुख तथा प्रतिनिधिको सहभागिता रहेको थियो। कार्यशालामा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको अवधारणा, विधि, औजार, संस्थागत व्यवस्था र कार्यसूचीलाई प्रस्तुति गरी यस सम्बन्धमा स्पष्टता तथा बुझाईमा एकरूपता कायम गरियो। सो कार्यशालाबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल गठन र कार्ययोजनाको स्वीकृति गरी जिम्मेवारी र भूमिका समेत स्पष्ट गरियो।

चरण ५ : विषयगत समिति तथा शाखासँग परामर्शको आयोजना

आवधिक योजना, विषय क्षेत्रगत रणनीतिक/गुरूयोजना र वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा आयोजनाको उपलब्धि समीक्षाका लागि विषयगत समिति तथा शाखाबिच अन्तरक्रिया तथा रायपरापर्श गरियो। अन्तरक्रिया तथा परामर्शमा कार्यक्रममा कार्यपालिका तथा विषयगत समितिका पदाधिकारी र विषयगत शाखा एवम् एकाइका प्रमुख तथा प्रतिनिधिको सहभागिता रहेको थियो। यसबाट समष्टिगत तथा विषयगत प्रमुख उपलब्धि, चालु, क्रमागत र बहुवर्षीय आयोजना तथा कार्यक्रम, सालबसाली कार्यक्रम, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएका आयोजना, सम्भाव्यता अध्ययन र लागत अनुमान तयार भएका कार्यक्रम तथा आयोजना पहिचान र लगानीको आवश्यकता पहिचान गरियो। यसै छलफलबाट स्रोत सुनिश्चतता गर्नुपर्ने कार्यक्रम तथा आयोजनाको सूची तयार गरी उपक्षेत्रगत रुपमा स्रोत आवश्यकता निर्धारणको प्रस्ताव तयार गरियो।

चरण ६: खर्च तथा स्रोतको अनुमान र त्रिवर्षीय प्रक्षेपण

गत विगत आर्थिक वर्षहरुको स्रोतको उपलब्धता एवं आगामी वर्षहरूको सम्भाव्यताका आधारमा आन्तरिक स्रोत, राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त स्रोत, अन्तर–सरकारी वित्तीय हस्तान्तरणबाट प्राप्त स्रोत लगायतका विभिन्न स्रोतको आगामी वर्ष (बजेट वर्ष) को लागि अनुमान तथा आगामी दुई आर्थिक वर्षको प्रक्षेपण गरियो। त्यसैगरी, विगत आर्थिक वर्षहरूको खर्चको प्रवृति, चालु तथा बहुवर्षीय आयोजना र प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने स्रोतलाई मध्यनजर गरी खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरियो। विषय विज्ञको सहयोग र सहजीकरणमा कार्यदलले आगामी तीन आर्थिक वर्षको खर्च तथा स्रोत प्रक्षेपणका आधारमा तीन वर्षको बजेट सीमा निर्धारण तथा आगामी आर्थिक वर्षको कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन तयार गरी स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति मार्फत तयार गरी कार्यपालिकामा पेश गरियो। यस सम्बन्धमा कार्यपालिकामा छलफल तथा निर्णय गरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले सबै विषयगत शाखालाई आगामी आर्थिक वर्षको कार्यक्रम तथा बजेट तयारीका लागि उपलब्ध गराइयो। मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा आगामी आर्थिक वर्षको वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन **अनुसूची १** मा प्रस्तुत गरिएको छ।

चरण ७ : विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा

विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि विषयगत शाखा/एकाइका कर्मचारी तथा विषयगत समितिसँग छलफल, परामर्श र अभ्यास गरियो । यस छलफल तथा अभ्यासबाट सबै विषय क्षेत्रका आगामी तीन वर्ष सञ्चालन गरिने आयोजना र कार्यक्रमको पहिचान, प्राथमिकता निर्धारण, लागत अनुमान एकिन र आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि स्रोत आवश्यकता निर्धारण गरियो । त्यसैगरी, विषयगत रूपमा प्राथमिकता निर्धारण, दिगो विकास लक्ष्य, लैंङ्गिक तथा जलवायु सङ्केतका आधारमा कार्यक्रम तथा आयोजनाको साङ्केतीकरण प्रस्ताव तयार गरियो ।

चरण ८ : विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेज तयारी

विषयगत समितिका पदिधकारी र विषयगत शाखा तथा एकाइका प्रमुख/प्रतिनिधिसँगको परामर्श र उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शनका आधारमा तयार भएको विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदालाई एकीकृत गरी विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गरियो । विषयगत क्षेत्र मध्यमकालीन संरचनाको दस्तावेजलाई विषयगत समितिमा थप छलफल तथा प्रमाणीकरणका लागि पेश गरियो । यस प्रक्रियामा विषयगत समिति तथा शाखाले कार्यदलकत्त सहयोग लिएको थियो ।

चरण ९ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारी

विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई एकीकृत गरी स्वीकृत ढाँचामा कार्यदलबाट मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्तावेज तयार गरियो । मस्यौदा दस्तावेजमा विषयगत समितिको छलफलको सुझाव तथा निष्कर्ष र मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल एवम् बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिसँग रायपरामर्श समेतलाई आधार लिई तयार गरिएको थियो । यस क्रममा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदलबाट आवश्यक सहयोग एवम् बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन अनुकूल भए नभएको रूजु समेत गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेजमा समष्टिगत मध्यमकालीन आर्थिक खाका, मध्यमकालीन नतिजा खाका र मध्यमकालीन बजेट खाकाको साथै विषय क्षेत्रगत रुपमा पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, सोच, उद्देश्य, रणनीति, मध्यमकालीन लक्ष्य, त्रीवर्षीय खर्च तथा स्रोत, कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्ष समावेश गरिएको छ ।

चरण १० : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रस्तुति तथा छलफल कार्यशाला

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्तावेजमाथी सुझाब तथा पृष्ठपोषण हासिल गर्ने उद्देश्यले मध्यमकालीन खर्च संरचना दस्तावेज कार्यपालिकाको नियमित बैठकमा प्रस्तुत गरियो । उक्त कार्यपालिका बैठकमा गाउँपालिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, विषयगत समितिका पदाधिकारी, विषयगत शाखाका प्रमुख तथा प्रतिनिधिको सहभागिता रहेको थियो । बैठकमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्तावेजलाई प्रस्तुत गरी कार्यक्रम तथा आयोजना, प्राथमिकता, स्रोत बाँडफाँट, स्रोत विनियोजन तथा साङ्केतीकरण र मध्यमकालीन खर्च संरचनाको समग्र मस्यौदा दस्तावेजमाथी सुझाब र पृष्ठपोषण हासिल गरियो ।

चरण ११ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको परिमार्जित मस्यौदा तयारी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्तावेजमा प्राप्त सुझाव तथा पृष्ठपोषणका आधारमा परिमार्जन गरी अन्तिम दस्तावेजका रुप प्रदान गरियो । यसका लागि विषयगत शाखाबाट आवश्यक थप सूचना तथा विवरण सङ्कलन तथा विश्लेषण गरिएको थियो । यसरी तयार भएको मस्यौदालाई विषय विज्ञको सहयोग र सहजीकरणमा अन्तिम रुप प्रदान गरी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश गरियो ।

परिच्छेद २: मध्यमकालीन खर्च संरचना

२.१ पृष्ठभूमि

गाउँपालिकाका समग्र विकास, समुन्नति र जनताको आर्थिक–सामाजिक रुपान्तरणको आकांक्षालाई मुर्त रुप प्रदान गर्न सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउनु आवश्यक छ । मध्यमकालीन खर्च संरचना सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण औजार हो । स्थानीय मध्यमकालीन खर्च संरचनाले गाउँपालिकाको विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता तथा वित्तीय अनुशासन कायम गर्न मद्दत पुऱ्याउँछ। यसका अतिरिक्त प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा साधन र स्रोतको विनियोजन गरी सरकारले लिएको लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न उपयुक्त परिवेश तयार गर्दछ। दीर्घकालीन तथा आवधिक योजनाले लिएको लक्ष्य हासिल गर्न प्राथमिकताका क्षेत्रमा साधन स्रोतको विनियोजनको सुनिश्चितता र सो अनुरुप वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा कार्यमा सहयोग गर्न स्थानीय तहमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नु जरुरी हुन्छ।

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा सो सम्बन्धी नियमावली लगायतका सङ्घीय कानूनले सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न अनिवार्य गरेको छ। यस सन्दर्भमा गाउँ कार्यपालिका, विषयगत समिति, मध्यमकालीन खर्च संरचना कार्यदल, विषयगत शाखा तथा कर्मचारीको सहभागितामा यस गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजना, विषय क्षेत्र रणनीति तथा गुरूयोजना र गत विगत वर्षको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र आगामी तीन आर्थिक वर्षको सार्वजनिक लगानीको प्राथमिकता, आवश्यकता, उपलब्ध स्रोत साधन र सूचनालाई आधार मानी आगामी तीन वर्षको खर्चको प्रक्षेपणसहित पहिलो पटक यो मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०८१/८२–२०८३/८४) तयार गरिएको छ।

२.२ चुनौती तथा अवसर

कृषि तथ गैर कृषि क्षेत्रको उत्पादनमा जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्यून गर्नु; स्थानीय पूर्वाधार, सेवा तथा सुविधामा पहुँच तथा सहजता वृद्धि गर्नु, जनशक्ति पलायन कम गर्नु तथा ग्रामीण बसोबासलाई व्यवस्थित बनाउनु, स्थानीय अर्थतन्त्र सुदृढ तथा क्रियाशिल बनाउनु, बाढी, पहिरो तथा नदी कटानको जोखिम कम गर्नु, वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्नु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्नु र विकासमा अन्तरसरकार, निजी क्षेत्र, समुदाय तथा गैससरसँगको साझेदारीमा वृद्धि गर्नु मुख्य चुनौतीका रुपमा रहेका छन्।

सडक यातायातका माध्यमबाट सङ्घीय राजधानीसँग अन्तर–आवद्धता विस्तार हनु; राजनीतिक संक्रमण तथा राजनीतिक अस्थिरता क्रमशः सुधार भई आर्थिक गतिबिधिहरू वृद्धि हुँदै जानु; सङ्घ तथा प्रदेश सरकार र विकास साझेदारबाट पूर्वाधार विकास, सामाजिक तथा आर्थिक र वातावरण व्यवस्थापनको क्षेत्रमा लगानी विस्तार हुँदै जानु; स्थानीय विकासमा सङ्घीय तथा प्रदेश सरकार, गैसस तथा निजी क्षेत्रबाट लगानी विस्तार हुँदै जानु; सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक अनुपम सम्पदा क्षेत्रका रुपमा प्रदेश, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय चासो बढदै जानु यस गाउँपालिकाको प्रमुख अवसरका रुपमा रहेका छन्।

२.३ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति

कृषि, पर्यटन, पूर्वाधार, उद्योग तथा व्यवसाय तथा वातावरणलाई गाउँपालिकाको प्राथमिकता तथा तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको रूपमा मनन गरी प्रथम आवधिक योजना प्रमुख लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यक्रमलाई यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाको आधारको रुपमा लिइएको छ। साथै गाउँपालिकाको चालु एवम् विगत वर्षको नीति तथा कार्यक्रममा समावेश विकासको सोच, लक्ष्य उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम तथा आयोजनालाई पनि आधार मानिएको छ। यसका साथै बाहेक सोह्रौ योजनाको अवधारणा-पत्र, गण्डकी प्रदेशको दोस्रो योजनाको आधार-पत्र समेतका आधारमा यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाको समष्टिगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति देहायबमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

२.३.१ दीर्घकालीन सोच

“खानेपानी, कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार; हुप्सेकोट विकासको दिगो आधार” को सोचबाट मार्गनिर्देशित गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजना, विगत आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, कृषि, शिक्षा तथा पूर्वाधार विकास लगायतका विषयगत योजना,

क्रमागत आयोजना तथा कार्यक्रम, विकास प्राथमिकता तथा तुलनात्मक लाभको क्षेत्रको आधारमा राष्ट्रिय सोच तथा गण्डकी प्रदेश सरकारको सोचसँग तादाम्यता कायम गरी तयार गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच देहायअनुसार रहेको छः

"खानेपानी, कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार; हुप्सेकोट विकासको दिगो आधार"

दीर्घकालीन सोचको व्याख्या: "सुदृढ शासन, दिगो पूर्वाधार तथा गुणस्तरीय शिक्षा र प्रतिष्पर्धी जनशक्ति तथा सूचना प्रविधिको उपयोगबाट कृषि, पर्यटन, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रमा व्यापक आर्थिक अवसरको सिर्जना भई स्वस्थ, सुसंस्कृत र सुखी नागरिक बसोबास गर्ने आर्थिक तथा सामाजिक रुपले समुन्नत हुप्सेकोट"

२.३.२लक्ष्य

- गाउँपालिकाबासीको गुणात्मक तथा दिगो सुधार गर्ने।

२.३.३ उद्देश्य

१. स्थानीय सम्भावनाका आधारमा स्वरोजगार तथा आयआर्जनका अवसर सिर्जना गर्नु,
२. पूर्वाधार विकास, व्यवस्थित बसोवास र अन्तरआवद्धता सहज बनाउनु,
३. आधारभूत शिक्षा, स्वास्थ्य र सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्नु,
४. पर्यावरणीय तथा जैविक विविधताको संरक्षण, सम्वर्द्धन, वन पैदावरको मागको सम्बोधन गर्नु,
५. सेवाग्राहीलाई सहज, शीघ्र र गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु

२.३.४ समष्टीगत रणनीति

१. अन्तर स्थानीय सरकार समन्वय र गुणस्तरीय र दिगो पूर्वाधार विकास गर्ने,
२. तुलानात्मक तथा प्रतिष्पर्धात्मक लाभका कृषि वाली उत्पादन तथा तथा पशुपंछिपालनलाई व्यावसायिक तथा यान्त्रीकरण गर्ने,
३. सामाजिक पूजीका रुपमा रहेका प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, सम्वर्धन र दिगो व्यवस्थापन गर्ने
४. गुणस्तरीय तथा व्यवसायिक शिक्षा तथा आधारभूत स्वास्थ्य सुविधामा नागरिकको पहुँच विस्तार गर्ने,
५. महिला, अपाङ्ग, ज्येष्ठ नागरिक, पिछडिएका वर्ग र सबै नागरिकलाई सम्मानजनक जिवनयापनको प्रत्याभूति गर्ने,
६. युवावर्गलाई उद्यमशिल, दक्ष तथा प्रतिष्पर्धी बनाउने,
७. निजि तथा कृषि वन विकास र हरियाली प्रवर्द्धन गर्ने,
८. वातावरण संरक्षण, फोहोरमैला तथा सरसफाईको उचित व्यवस्थापन गर्ने,
९. समुदायमा आधारित जलवायु परवर्तनको असर न्युनीकरण तथा विपद जोखिम व्यवस्थापनमा परिचालन गर्ने,
१०. आन्तरिक राजस्व खोज गरी दिगो परिचालन गर्ने,
११. गाउँपालिकाको संस्थागत संरचना अत्याधुनिक, स्मार्ट, उच्च मनोवलयुक्त, सकारात्मक र परिणाममुखी बनाउने।

२.४ मध्यमकालीन आर्थिक खाका

"समृद्ध नेपाल र सुखी नेपाली" को राष्ट्रिय सोच तथा संकल्प, गण्डकी प्रदेशको "समृद्ध प्रदेशः सुखी नागरिक" को सोच र गाउँपालिकाको "खानेपानी, कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार; हुप्सेकोट विकासको दिगो आधार" को सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य अनुरुप आगामी तीन आर्थिक वर्षको समष्टिगत आर्थिक खाका तयार गरिएको छ। यसका आधारमा प्रमुख आर्थिक सूचकहरूको मध्यमकालीन लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ।

आर्थिक खाका तर्जमा गर्दा सार्वजनिक वित्तको कुशल, समन्यायिक, नतिजामूलक व्यवस्थापन, निजी, समुदाय तथा सहकारी क्षेत्रको लगानी, उद्यम तथा व्यवसाय सिर्जनजा र विका, उत्पादन, रोजगारीमा प्रोत्साहन सहित सबल स्थानीय अर्थतन्त्र निर्माणमा जोड दिइएको छ। यस अवधिमा राजनीतिक अस्थिरता र आर्थिक मन्दीको कारण मुलुक तथा स्थानीय तहको राजस्व तथा अर्थतन्त्रमा पर्ने असरलाई मध्यनजर गर्दै आगामी आ.व. २०८१/८२को स्थानीय अर्थतन्त्रको अवस्था अनुमान गरी सोबमोजिम लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ। सो अनुसार उत्पादन, रोजगारी र आय लगायतका आर्थिक सूचकहरूको लक्ष्य निर्धारण

गरिएको छ। दोस्रो तथा तेस्रो वर्षको लक्ष्य प्रथम आवधिक योजना तथा आगामी तीन वर्षमा हुने लगानीबाट प्राप्त नतिजाका आधारमा निर्धारण गरिएको छ। सो अनुसार आगामी ३ वर्षको समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य तालिका नं. २.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१ : मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ सम्मको लक्ष्य	२०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
१	कुल वार्षिक उत्पादन	रु. लाखमा	२०६१२	२१२६४	२१८६५	२२६२०	२३३९६
१.१	कृषि क्षेत्र	रु. लाखमा	१६७३३	१७२१६	१७५९०	१८०८७	१८५९८
१.२	गैर कृषि (उद्योग र सेवा) क्षेत्र	रु. लाखमा	३८७९	४०४८	४२७५	४५३३	४७९८
२	औषत पारिवारिक वार्षिक आय	रु. लाखमा	३३४.	३३४.	३३४.	३३५.	३३६.
३	उद्योग, व्यापार र व्यवसाय	सङ्ख्या	८६२	८८०	९००	९२५	९५०
४	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी श्रृजना	सङ्ख्या	५००	५७९	६५९	७३९	८२०
५	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेका परिवार	प्रतिशत	७०	७२	७३	७५	७६

स्रोत: गाउँ कार्यपालिका कार्यालय, २०८१

२.५ मध्यमकालीन नतिजा खाका

नेपालको सोह्रौं योजनाको अवधारणा-पत्र, गण्डकी प्रदेशको दोश्रो योजनाको आधार-पत्र तथा गाउँपालिकाको योजनाको सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षको समष्टिगत नतिजा खाका निर्धारण गरिएको छ। सो खाका विगत आर्थिक वर्षहरुको उपलब्धि र आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को अनुमानित उपलब्धिको आधारमा आ.व. २०८१/८२ को लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ। नतिजा खाकाको दोश्रो र तेश्रो वर्षको लक्ष्य विषय क्षेत्र योजना, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, विद्यमान अवस्था र विगत वर्षहरुको उपलब्धिको आधारमा निर्धारण गरिएको छ। मध्यमकालीन समष्टिगत नतिजा खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.२ : मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य (प्रचलित मूल्यमा)

क्र.सं.	सूचक लक्ष्य	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८१/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
१	आफ्नो उत्पादन आम्दानीबाट वर्षभरी खान पुग्ने परिवार	प्रतिशत	७०	७२	७२	७५	७६
२	पशुपालनमा संलग्न कृषक	संख्या	२१६५०	२२२४२	२५०००	२५०००	२५०००
२	पर्यटन तथा संस्कृति क्षेत्रमा रोजगार	जना	०	०	१५	२०	५०
४	उद्योग व्यवसाय क्षेत्रमा रोजगार व्यक्ति	जना	१८२२	१८७०	१९१२	१९६५	२०१८
५	वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमबाट लाभान्वित जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	१२०	१५०	१८०	२१०	२४०
६	रोजगारी सिर्जना दिनको रोजगारी १००))	जना	५००	५७९	६५९	७२९	८२०
७	बच्चालाई ६ महिलासम्म स्तनपान गराउने महिला	प्रतिशत	५६	६१	९०	९५	१००
८	५१-२ वर्ष उमेर समूहका विद्यालय वाहिर रहेका बालबालिका	संख्या	५६	५०	४०	२०	२०
९	४वर्ष उमेर समूहका बाल विकास केन्द्रमा भर्ना ५- हुने बालबालिका	संख्या	१४०४	१४५०	१५००	१५५०	१६००
१०	कक्षा १२ पुरा गर्ने विद्यार्थी	संख्या	२२२	२२२	२४०	२५०	२६०
११	एक घर एक धारा हुने घरपरिवार	प्रतिशत	१७	२०	२०	४५	७०
१२	सुरक्षित शौचालय सुविधा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	९०	९५	९७	१००	१००
१२	सिपमुलक तालिम प्राप्त महिला	सङ्ख्या	२९५	२२५	२४५	२६५	२८५
१४	अन्तराष्ट्रियराष्ट्रियस्तरमा प्रतिनिधित्व गर्ने/ खेलाडी	जना	१०	१०	१५	२०	२५
१५	भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण आवास घर	प्रतिशत	०	०.५	२	२	४

क्र.सं.	सूचक लक्ष्य	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८१/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
१६	कुल सडक लम्बाई	कि.मि.	९९.५	१०४.१	११०	१२०	१५०
१७	विद्युतमा पहुँच भएका जनसङ्ख्याको अनुपात	प्रतिशत	७०	७२	७५	८५	९५
१८	कम्प्युटर, इन्टरनेट लगायत सूचना प्रविधिमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	५०	६०	६५	७०	७५
१९	वनले ढाकेको वा हरियाली क्षेत्र	हेक्टर	६६८५	६६८५	६६८७	६६८७	६६८७
२०	सार्वजनिक शौचालय	सङ्ख्या	२	२	२	४	८
२१	नीति, कानून, निर्णय र सेवा प्रवाह सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	८०	८५	८७	८८	९०
२२	संस्थागत स्वमूल्याङकनको प्राप्ताङ्क प्रतिशत	प्रतिशत	६४	७४	७८	८१	८२
२२	वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रुलाखमा.	१७७७५	४२७०२	५००२८	५५२४२	६२५१२
२४	समयमा सम्पन्न आयोजना तथा कार्यक्रम	प्रतिशत	७८	८९	९०	९२	९५

२.६ मध्यमकालीन बजेट खाका

यस गाउँपालिकाको त्रिवर्षीय बजेट खाका तर्जुमा गर्दा गाउँपालिकाको आवधिक योजनाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता सहित प्रथम आवधिक योजना, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्र, क्रमागत तथा विस्तृत अध्ययन भएका आयोजना तथा कार्यक्रम, स्थानीय तुलनात्मक लाभका क्षेत्र तथा प्राथमिकता, विनियोजन कुशलता र वित्तीय सुशासनलाई मुख्य आधार लिइएको छ। माथि उल्लेखित समष्टिगत नतिजा खाका तथा विषय क्षेत्रगत रुपमा प्राप्त हुने नतिजाका आधारमा खर्च तथा स्रोतको अनुमान गरिएको छ।

गाउँपालिका गौरवका आयोजना; चालु तथा क्रमागत आयोजना; विस्तृत अध्ययन भइ तयारी अवस्थामा रहेका, स्रोत सुनिश्चितता भएका र तुलनात्मक लाभका आयोजना तथा कार्यक्रमका लागि आवश्यक रकम सुनिश्चित हुनेगरी बजेट सीमा र सोको आधारमा विषयगत बजेट खाका तर्जुमा गरिएको छ। क्रमागत कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयनको अवस्था र खर्च गर्न सक्ने क्षमता तथा स्रोतको आवश्यकता एवम् उपलब्धतालाई मध्यनजर गरिएको छ। मध्यमकालीन स्रोत अनुमान गर्दा आन्तरिक आय तथा राजस्व परिचालनको विगतको प्रवृत्ति, कोभिड-१९ लगायतका महामारी र वर्तमान अवस्थामा देखा परेको आर्थिक शिथिलताबाट स्रोत परिचालनमा परेको चाप र आगामी वर्षहरुमा पर्न सक्ने असर लगायतका पक्षलाई ध्यान दिइएको छ। त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान र स्रोतको बाँडफाँट सहितको विषगत शाखा, एकाईलाई प्रदान गरिएको बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन **अनुसूची १** मा प्रस्तुत छ।

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को राजस्व तथा विनियोजन र जेठ मसान्त सम्मको उपलब्धिका आधारमा खर्च संरचनाको पहिलो वर्षको आय तथा व्यय अनुमान गरिएको छ। दोस्रो र तेस्रो वर्षको प्रक्षेपण गर्दा गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले लिएको लक्ष्य, नीति तथा कार्यक्रम र सो अनुसार सञ्चालन हुने कार्यक्रम, आयोजना तथा क्रियाकलापले हासिल गर्ने नतिजालाई प्रमुख आधार मानिएको छ। खर्च अनुमान तथा प्रक्षेपण गर्दा गाउँपालिकाको प्राथमिकताका क्षेत्र तथा रणनीतिक महत्वका आयोजना तथा कार्यक्रमलाई पर्याप्त स्रोतको व्यवस्था गरिएको छ।

आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व कर तथा गैर करका आधार, दायरा र दर समेतका आधारमा अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ। नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट राजस्व बाँडफाँट स्वरूप प्राप्त हुने रकम तथा रोयल्टी विगतको प्रवृत्ती र उपलब्ध सिलिङ्को आधारमा अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ। नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट हस्तान्तरण हुने वित्तीय समानीकरण, सशर्त अनुदान, समपुरक र विशेष अनुदान रकम गत विगत प्रवृत्ती तथा उपलब्ध बजेट सिलिङको आधारमा अनुमान गरिएको छ। आन्तरिक आयको तथ्याङ्क विश्लेषणका लागि गाउँपालिकाको राजस्व सुधार योजनालाई आधारको रुपमा लिइएको छ। त्यस्तै गाउँपालिकाको राजस्व परामर्श समितिको प्रतिवेदन तथा SuTRA मा प्रविष्ट सूचनालाई आधार मानी आन्तरिक आयको विवरण विश्लेषण गरी स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ। उल्लेखित आधारलाई विश्लेषण गर्दा आगामी तीन वर्षको अवधिमा गाउँपालिकाको कुल बजेट रु. १ अर्व ७५ करोड ६७ लाख १० हजार हुने अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ। यस सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका २.३ : त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

क्र.सं.	बजेटका स्रोतहरू	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७८/७९ को यथार्थ	२०७९/८० को यथार्थ	२०८०/८१ को संशोधित अनुमान	आय अनुमान तथा प्रक्षेपण			३ आ.व.को जम्मा
						२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	
१	**खर्च अनुमान**	४७५०७२	४८१२२८	५०२९५४	५२९६२८	५५२५३२	५८२९६०	६२१२१८	**१७५६७१०**
१.१	चालु खर्च	२०४००	२८२७८२	२२४४४४	२५८८२२	३४६०११	३५८५८९	३७७७१९	**१०८२३२०**
१.२	पूँजीगत खर्च	४४४६७२	१९७५४५	१६८५१०	१७०८०५	२०६५२१	२२४३७०	२४३४९९	**६७४३९०**
१.३	वित्तीय व्यवस्था (सावा भुक्तानी र शेयर लगानी)	०	०	०	०	०	०	०	**०**
२	**आय अनुमान**	४७५०७३	४८१३२८	५०२९५४	५२९६२८	५५२५३२	५८२९६०	६२१२१८	**१७५६७१०**
२.१	**आन्तरिक आय**	**८८१८**	**७९४३**	**१७७७५**	**४३७०२**	**५००३८**	**५५३४३**	**६३५१२**	**१६८८९२**
२.१.१	सम्पत्ति कर	४२७	१८०	१५०	५००	१८५४	२१३२	२४५२	**६४३७**
	भूमिकर/मालपोत	८३५	४८०	९५६	१०००	१२३६	१२९८	१४२७	**३९६१**
	वहाल कर	३७३	४५९	९४४	१०००	११८०	१२३९	१३०१	**३७२०**
	वहाल विटौरी शुल्क					४६३	५१०	५६१	**१५३४**
	सवार साधन कर (साना सवारी)					०	०	०	**०**
	विज्ञापन कर					०	०	०	**०**
	जडिबुटी, जीवजन्तु र कवाडी कर					०	०	०	**०**
	सरकारी सम्पत्तिको वहालबाट प्राप्त आय					०	०	०	**०**
	पर्यटन शुल्क					०	०	०	**०**
	सरकारी सम्पत्तिको विक्रीबाट प्राप्त रकम					०	०	०	**०**
	अन्य विक्रीबाट प्राप्त रकम	६८९	१४७०	१०७७८	३५२७७	४००२९	४४०३२	५०६३७	**१३४६९८**
	अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री					०	०	०	**०**
	न्यायिक दस्तुर		०	१७	१०	१४	१६	१८	**४८**
	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी					०	०	०	**०**
	परिक्षा शुल्क	३९	३	०	१५	०	०	०	**०**
	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१८६	५३	१२३	३००	१७२	२१५	२६९	**६५७**
	नक्शापास दस्तुर	२०७	३६५	१६३	५००	१९६	२२५	२४७	**६६८**
	सिफारिश दस्तुर	१५९०	१६९६	१४२०	१५००	१७०४	१९६०	२२५४	**५९१७**
	व्यक्तिगत घटना दस्तुर	१७०	२६७	२७०	२५०	३२४	४०५	५०६	**१२३५**
	नाता प्रमाणित दस्तुर	८०	२८५	३९८	५००	४९८	६२२	७७७	**१८९७**
	अन्य दस्तुर	१३८१	११४६	२१५३	१५००	९००	१०८०	१२९६	**३२७६**
	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	८००	०	०	६००	३३८	३८८	४४६	**११७२**
	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना र जफत	१८७०	६७५	३५३	३५०	४४१	४६३	४८६	**१३९१**
	व्यवसाय कर	०	०	२	४००	६९०	७५९	८३४	**२२८३**
	बेरुजु	१७१	८६४	४८	०	०	०	०	**०**
२.२.२	राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय	**७८५२०**	**९०२०८**	**८४५८१**	**१०३८८९**	**१०७७५३**	**११३६०२**	**१२५४७०**	**३४६८२६**
	नेपाल सरकार (भ्याट र अन्तशुल्क)	६९३०७	८०१०६	७५५१३	९५६४५	९८५२०	१०३४४६	११३७९१	३१५७५७

क्र.सं.	बजेटका स्रोतहरू	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७८/७९ को यथार्थ	२०७९/८० को यथार्थ	२०८०/८१ को संशोधित अनुमान	आय अनुमान तथा प्रक्षेपण			३ आ.व.को जम्मा
						२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	
	प्रदेश सरकार (सवारी कर, घरजग्गा रजिष्ट्रेशन, मनोरञ्जन कर आदि)	९२१३	१०१०२	९०६८	८२४४	९२३३	१०१५६	११६८०	३१०६९
२.२.३	**रोयल्टी बाँडफाँटबाट प्राप्त राजस्व**	**५३५६**	**१५३३**	**५४९१**	**०**	**२९८०**	**३१२९**	**३२८५**	**९३९४**
	वन रोयल्टी	५३५६	१५३३	५४९१		२९८०	३१२९	३२८५	९३९४
	खानी तथा खनिज रोयल्टी					०	०	०	०
	पर्वतारोहण रोयल्टी					०	०	०	०
	विद्युत् रोयल्टी					०	०	०	०
	पानी तथा अन्य प्राकृतिक स्रोत					०	०	०	०
२.२.४	**नेपाल सरकार वित्तीय हस्तान्तरण**	**२६८७५३**	**२७८२५३**	**३४५३९९**	**३२७७००**	**३६४४७९**	**३८३३२८**	**४००४९४**	**११४८३०१**
	वित्तीय समानीकरण अनुदान	९८३००	१०४४००	१०२४९०	९७६००	९८६००	१०३५३०	१०८७०७	३१०८३७
	सशर्त अनुदान २	१७०४५३	१७२८०४	२०९३५५	२०६१००	२२८३७९	२३९७९८	२५१७८८	७१९९६५
	समपुरक अनुदान	०	०	१२८७०	१८०००	१००००	२००००	२००००	५००००
	विशेष अनुदान	०	१०४९	२०६८४	६०००	२७५००	२००००	२००००	६७५००
२.२.५	**प्रदेश सरकार वित्तीय हस्तान्तरण**	**२७११२**	**२३५५४**	**१३७६८**	**२२५९४**	**२२५२१**	**२३२७२**	**२४५९९**	**७०३९३**
	वित्तीय समानीकरण अनुदान	१२३२९	११८५८	१०९८६	१२५९४	१२५२१	१३२७२	१४५९९	४०३९३
	सशर्त अनुदान	१६६२	०	०	२५००		२५००	२५००	५०००
	समपुरक अनुदान	१३१२१	८८१६	१९८३	५०००	६०००	२५००	२५००	११०००
	विशेष अनुदान	०	२८८०	७९९	२५००	४०००	५०००	५०००	१४०००
२.२.६	अन्य अनुदान	६४९८	९८०६						०
२.२.७	अन्तर स्थानीय तह साझेदारी					०	०	०	०
२.२.८	जनसहभागिता					०	०	०	०
२.२.९	आन्तरिक ऋण					०	०	०	०
२.२.१०	मौज्दात रकम	८००१६	७००३१	३५९४०	३१७४३	४७६१	४२८५	३८५७	१२९०४
३	बचत (+) न्यून (-)	०	०	०	०	०	०	०	०

२.७ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट

आगामी तीन वर्षको बजेट अनुमान र प्रक्षेपणको विभिन्न आधारमा गरिएको तुलनात्मक विवरण देहायबमोजिम रहेको छ।

क. रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

यस गाउँपालिकाको आवधिक योजनामा तय गरिएका रणनीतिक स्तम्भको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.४ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.४ : रणनीतिक स्तम्भको आधारमा आगामी तीन वर्षको अनुमान र प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

रणनीतिक स्तम्भ	कार्यक्रम सङ्ख्या	२०८१/८१ को अनुमान		२०८२/८३ को प्रक्षेपण		२०८३/८४ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. अन्तर स्थानीय सरकार समन्वय र गुणस्तरीय र दिगो पूर्वाधार विकास गर्ने,	८	९५८७५	१७.३५	१२०६९८	२०.७०	१३९६४४	२२.४८

रणनीतिक स्तम्भ	कार्यक्रम सङ्ख्या	२०८१/८१ को अनुमान		२०८२/८३ को प्रक्षेपण		२०८३/८४ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
२. तुलानात्मक तथा प्रतिष्पर्धात्मक लाभका कृषि वाली उत्पादन तथा तथा पशुपंछिपालनलाई व्यावसायिक तथा यान्त्रीकरण गर्ने,	५	२४३६९	४.४१	२५६०६	४.३९	१६८७७	२.७२
३. सामाजिक पूजीका रुपमा रहेका प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, सम्वर्धन र दिगो व्यवस्थापन गर्ने	६	१५३७६	२.७८	२४४१६	४.१९	३०१६८	४.८६
४. गुणस्तरीय तथा व्यवसायिक शिक्षा तथा आधारभूत स्वास्थ्य सुविधामा नागरिकको पहुँच विस्तार गर्ने,	१३	३०६३४५	५५.४४	२९१२०९	४९.९५	२९८९७३	४८.१३
५. महिला, अपाङ्ग, ज्येष्ठ नागरिक, पिछडिएका वर्ग र सबै नागरिकलाई सम्मानजनक जिवनयापनको प्रत्याभूति गर्ने,	२	७१८५	१.३०	७९०४	१.३६	८६९४	१.४०
६. युवावर्गलाई उद्यमशिल, दक्ष तथा प्रतिष्पर्धी बनाउने,	५	८८३२	१.६०	१०५२५	१.८१	१३८५७	२.२३
७. निजि तथा कृषि वन विकास र हरियाली प्रवर्द्धन गर्ने,	१	५००	०.०९	८४५	०.१४	१२६८	०.२०
८. वातावरण संरक्षण, फोहोरमैला तथा सरसफाईको उचित व्यवस्थापन गर्ने,	२	१५०	०.०३	८००	०.१४	१६००	०.२६
९. समुदायमा आधारित जलवायु परवर्तनको असर न्युनीकरण तथा विपद जोखिम व्यवस्थापनमा परिचालन गर्ने,	२	३७००	०.६७	४४५५	०.७६	५६६३	०.९१
१०. आन्तरिक राजस्व खोज गरी दिगो परिचालन गर्ने,	१	१००	०.०२	४५०	०.०८	५६३	०.०९
११. गाउँपालिकाको संस्थागत संरचना अत्याधुनिक, स्मार्ट, उच्च मनोवलयुक्त, सकारात्मक र परिणाममुखी बनाउने।	३	९०१००	१६.३१	९६०५३	१६.४८	१०३९१३	१६.७३
जम्मा	४८	५५२५३२	१००.०	५८२९६०	१००.०	६२१२१८	१००.०

ख. प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकताक्रमबमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.५ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.५ : प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

प्राथमिकताक्रम	आयोजना/ कार्यक्रम सङ्ख्या	२०८२/८२ को खर्च अनुमान		२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण		२०८३/८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
प्राथमिकता पहिलो (P१)	४१	४४२७०७	८०.१२	४६५६९१	७९.८८	४९३४६१	७९.४३
प्राथमिकता दोश्रो (P२)	७	१०९८२५	१९.८८	११७२६९	२०.१२	१२७७५७	२०.५७
जम्मा	**४८**	**५५२५३२**	**१००.००**	**५८२९६०**	**१००.००**	**६२१२१८**	**१००.००**

ग. दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

दिगो विकास लक्ष्यबमोजिम आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नम्बन २.६ मा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका २.६ : दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

सङ्केत नम्बर	दिगो विकास लक्ष्य	आयोजना कार्यक्रम सङ्ख्या	२०८१/८२ को व्यय अनुमान		२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण		२०८३/८४ को खर्च प्रक्षेपण	
			रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	गरिबीको अन्त्य	३	९००	०.१६	१२४२	०.२१	१३६२	
२	शून्य भोकमरी	४	२४३६९	४.४१	२५३०६	४.३४	१६५४७	०.२२

सङ्केत नम्बर	दिगो विकास लक्ष्य	आयोजना कार्यक्रम सङ्ख्या	२०८१/८२ को व्यय अनुमान		२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण		२०८३/८४ को खर्च प्रक्षेपण	
			रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
३	स्वस्थ जीवन	३	३३७५३	६.११	३६८३६	६.३२	४१७४६	२.६६
४	गुणस्तरीय शिक्षा	७	२४८०९२	४४.९०	२३५३७३	४०.३८	२३२६७७	६.७२
५	लैङ्गिक समानता	१	५१९५	०.९४	५७१५	०.९८	६२८६	३७.४५
६	स्वच्छ पानी र सरसफाइ	३	२४५००	४.४३	१९०००	३.२६	२४५५०	१.०१
७	आधुनिक ऊर्जामा पहुँच	२	०	०.००	११८६	०.२०	१३०५	३.९५
८	समावेशी आर्थिक वृद्धि,मर्यादित काम	६	१८४५८	३.३४	२७६९९	४.७५	३३६९६	०.२१
९	उद्योग नविन खोज र पूर्वाधार	८	८६०००	१५.५६	११०३५१	१८.९३	१३०६२९	५.४२
१०	असमानता न्यूनीकरण	१	१९९०	०.३६	२१८९	०.३८	२४०८	२१.०३
११	दिगो शहर र बस्ती	१	१४७२५	२.६७	१५४६१	२.६५	१७००७	०.३९
१२	दिगो उपभोग र उत्पादन	२	१५०	०.०३	८००	०.१४	१६००	२.७४
१३	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	२	३७००	०.६७	४४५५	०.७६	५६६३	०.२६
१४	सामुद्रिक स्रोतको उपयोग	०	०	०.००	०	०.००	०	०.९१
१५	भूसतह स्रोतको उपयोग	१	५००	०.०९	८४५	०.१४	१२६८	०.००
१६	शान्ति, न्याय र सबल संस्था	२	९००५०	१६.३०	९४५५३	१६.२२	१०१२४२	०.२०
१७	दिगो विकासको लागि साझेदारी	२	१५०	०.०३	१९५०	०.३३	३२३४	१६.३०
	कुल जम्मा	**४८**	**५५२५३२**	**१००.००**	**५८२९६०**	**१००.००**	**६२१२१८**	**१००.००**

घ. लैंङ्गिक सङ्केतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

लैंङ्गिक सङ्केतबमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.७ मा प्रस्तुत छ।

तालिका २.७ : लैंङ्गिक उत्तरदायी बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

लैंङ्गिक सङ्केत	आयोजना/कार्यक्रम सङ्ख्या	२०८१/८२ को व्यय अनुमान		२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण		२०८३/८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
निर्दिष्ट	१०	२३८५४	४.३२	२६४६३	४.५४	२९३४१	४.७२
सहयोगी	२९	४३१२०३	७८.०४	४३३६८९	७४.३९	४४७७०७	७२.०७
तटस्थ	९	९७४७५	१७.६४	१२२८०७	२१.०७	१४४१६९	२३.२१
जम्मा	**४८**	५५२५३२	१००.००	५८२९६०	१००.००	६२१२१८	१००.००

ङ. जलवायु सङ्केतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

जलवायु सङ्केतबमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.८ मा प्रस्तुत छ।

तालिका २.८ : जलवायु सङ्केतको बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

जलवायु परिवर्तन सङ्केत	कार्यक्रम तथा आयोजना सङ्ख्या	२०८१/८२ को व्यय अनुमान		२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण		२०८३/८४ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
अत्यन्त सान्दर्भिक	९	५१५०	०.९३	८३९४	१.४४	१०९८१	१.७७
सान्दर्भिक	२४	३११३६२	५६.३५	३०५९०७	५२.४७	३१९८४९	५१.४९
तटस्थ	१५	२३६०२०	४२.७२	२६८६५९	४६.०९	२९०३८८	४६.७४
जम्मा	**४८**	५५२५३२	१००.००	५८२९६०	१००.००	६२१२१८	१००.००

च. गौरवको आयोजनाको तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

यस गाउँपालिका गौरवका आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.९ मा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका २.९ : स्थानीय गौरवको आयोजनाको बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

उपक्षेत्र	आयोजना तथा कार्यक्रम	गत आ.व.को यथार्थ	चालु आ.व.को संशोधित अनुमान	२०८१/८२ को व्यय अनुमान	२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण	२०८३/८४ को खर्च प्रक्षेपण
कृषि, खाद्य सुरक्षा र सिंचाइ	कोल्डस्टोर निर्माण आयोजना	१७६००	९०००	१२०००	११७००	०
पर्यटन तथा सम्पदा	रुद्रपुरगढी संरक्षण तथा पर्यटन प्रवर्द्धन आयोजना	०	०	०	४५००	६०००
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि	प्राविधिक शिक्षालय आवास तथा भवन निर्माण आयोजना	१५०००	१००००	२००००	५०००	०
खानेपानी तथा सरसफाइ	रुद्रपुर खानेपानी आयोजना वडा नम्बर ५	०	०	६०००	५०००	५०००
युवा तथा खेलकुद	मयुरपोखरी रङ्गशाला निर्माण आयोजना	०	०	१०००	२०००	४०००
सडक, पुल तथा यातायात	हुप्सेकोट चक्रपथ निर्माण	६०००	०	३०००	१००००	१५०००
	गरिमा चोक देखि तिनदोभान पिपल डाँडा जापडाडा पाल्पा सडक निर्माण	०	०	१००००	२००००	३५०००
कुल जम्मा		**३८६००**	**१९०००**	**५२०००**	**५८२००**	**६५०००**

२.८ विषय उपक्षेत्रगत बाँडफाँट

विषय उपक्षेत्रगत रुपमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.९ मा प्रस्तुत गरिएको छ। विषय उपक्षेत्रगत आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट, खर्च तथा स्रोतको अनुमान, कार्यक्रम तथा आयोजनागत बजेट, प्राथमिकीकरण र साङ्केतीकरण सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-२**समावेश गरिएको छ।

तालिका २.१० : आगामी तीन आ.व.को विषय उपक्षेत्रगत खर्चको बाँडफाँटको प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

उपक्षेत्र	२०८०/८१ को व्यय अनुमान			२०८१/८२को खर्च प्रक्षेपण			२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण		
	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	चालु	पुँजीगत	कुल	चालु	पुँजीगत
कृषि, खाद्य सुरक्षा र सिंचाइ	१९७५७	१७००	१८०५७	२०२३३	१६५०	१८५८३	१०४५९	२१४५	८३१४
पशुंक्षी सेवा	४६१२	३६९०	९२२	५०७३	४०५९	१०१५	६०८८	४८७०	१२१८
पर्यटन तथा संस्कृति	५५००	३०००	२५००	१३६००	३३००	१०३००	१८२७५	४१२५	१४१५०
उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय	३९८२	३१७५	८०७	४२२५	३३६६	८५९	४५६०	३६२७	९३३
भूमि व्यवस्था, बैंक, वित्तीय तथा सहकारी	९००	८४०	६०	१२४२	११७५	६७	१३६२	१२७८	८४
श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण	८९७६	५३८६	३५९०	९८७४	५९२४	३९४९	१०८६१	६५१७	४३४४
स्वास्थ्य तथा पोषण	३३७५३	६४९४	२७२५९	३६८३६	६८५१	२९९८५	४१७४६	७२६४	३४४८३
शिक्षा, विज्ञान, कला, भाषा तथा साहित्य	२४८०९२	२२१२१२	२६८८०	२३५३७३	२२३४२४	११९४९	२३२६७७	२२५६५८	७०१८
खानेपानी, सरसरफाई तथा स्वच्छता	२४५००	३०००	२१५००	१९०००	३६००	१५४००	२४५५०	७०२०	१७५३०
महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग	५१९५	३८९६	१२९९	५७१५	४२८६	१४२९	६२८६	४७१४	१५७१
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	१९९०	१५९२	३९८	२१८९	१७५१	४३८	२४०८	१९२६	४८२
युवा तथा खेलकुद	४८५०	११२७	३७२२	६३००	१२८९	५०११	९२९७	१५५३	७७४४
आवास, भवन तथा बस्ती विकास	१४७२५	७३६	१३९८९	१५४६१	७७३	१४६८८	१७००७	८५०	१६१५७
सडक, पुल तथा यातायात	७९४५०	१०२९	७८४२१	१०२२६६	११११	१०११५५	११९४५८	१३८९	११८०६८
जलस्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा	०	०	०	११८६	१८६	१०००	१३०५	२०५	११००
सूचना तथा सञ्चार प्रविधि	१७००	६८०	१०२०	१७८५	७१४	१०७१	१८७४	७५०	११२५
वन, हरियाली, भूसंरक्षण तथा नदि नियन्त्रण	५००	१५०	३५०	८४५	२५४	५९२	१२६८	३८०	८८७
वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	१५०	८०	७०	८००	४२०	३८०	१६००	८४०	७६०
विपद जोखिम व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	३७००	२४४०	१२६०	४४५५	२९३१	१५२४	५६६३	३६८३	१९८०
स्थानीय नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	२२४०	२२४०	०	२३५२	२३५२	०	२५८७	२५८७	०
संगठन, मानव संशाधन र सेवा प्रवाह	८७८१०	८३४१९	४३९०	९२२०१	८७५९०	४६१०	९८६५५	९३७२२	४९३३
राजस्व तथा स्रोत परिचालन	१००	८५	१५	४५०	३८३	६८	५६३	४७८	८४
तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन	५०	४०	१०	१५००	१२००	३००	२६७१	२१३७	५३४
जम्मा	५५२५३२	३४६०१२	२०६५२१	५८२९६०	३५८५८९	२२४३७०	६२१२१८	३७७७१९	२४३४९९

आर्थिक वर्ष २०८१/८१ को विनियोजन र पछिल्लो दुई वर्षको प्रक्षेपण विषय उपक्षेत्रगत नतिजा, विषय उपक्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण, अपेक्षित उपलब्धि र विषय उपक्षेत्रगत अनुमानित बजेट **परिच्छेद ४ देखि परिच्छेद ८** सम्म प्रस्तुत गरिएको छ।

परिच्छेद ३: आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को विकास कार्यक्रम तथा बजेट

समष्टिगत आर्थिक खाका, नतिजा खाका र बजेट खाका साथै आगामी आर्थिक वर्ष सञ्चालन हुने विकास कार्यक्रम तथा आयोजनालाई मध्यकालीन खर्च संरचनाको अभिन्न अङ्गको रूपमा वार्षिक विकास कार्यक्रम समावेश गरिएको छ। यसले मध्यमकालीन खर्च संरचना थप प्रभावकारी हुने अपेक्षा गरिएको छ।

३.१ आर्थिक वर्ष २०८१/८२ विकास कार्यक्रम बजेटको बाँडफाँट

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा सञ्चालन हुने प्रशासनिक खर्च र विकास कार्यक्रम तथा आयोजना लागि बजेट बाँडफाँट देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छः

क. प्रशासनिक तथा विकास कार्यक्रमको विनियोजित बजेट

आ.व. २०८१/८२ को लागि प्रस्तावित प्रशासनिक खर्च तथा विकास कार्यक्रम विनियोजित रकम देहायको तालिका ३.१ मा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ३.१ विकास बजेट तथा प्रशासनिक खर्च रकम

क्र.सं.	खर्च	बजेट (रू. हजारमा)	
		रकम	प्रतिशत
१.	विकास बजेट	४६४७२२	८४.११
२.	प्रशासनिक खर्च	८७८१०	१५.८९
	जम्मा	**५५२५२२**	**१००.००**

ख. खर्चका आधारमा विकास कार्यक्रमको विनियोजित बजेट

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ लागि प्रस्तावित बजेटको चालु खर्च, पुँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थाको विनियोजित बजेट विवरण तालिका ३.२मा उल्लेख गरिएको छ । विकास कार्यक्रमको विषय क्षेत्रगत विवरण रणनीतिक स्तम्भ, दिगो विकास लक्ष्य लैङ्गिक सङ्केत, जलवायु सङ्केतका आधारमा विस्तृत विवरण अनुसूचीमा २प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३.२चालु पुँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्थाको आधारमा विनियोजित बजेट

क्र.सं.	खर्च	बजेट (रू. हजारमा)	
		रकम	प्रतिशत
१.	चालु	३४६०११	६२.६२
२.	पुँजीगत	२०६५२१	३७.३८
३.	वित्तिय व्यवस्था	०	०.००
	जम्मा	**५५२५३२**	**६२.६२**

ग. रणनीतिक स्तम्भका आधारमा विकास कार्यक्रमको विनियोजित बजेट

प्रथम आवधिक योजनाको रणनीतिको आधारमा विनियोजित बजेट देहायअनुसार तालिका ३.३ मा प्रस्तुत गरिएको छः-

तालिका ३.३ प्रथम आवधिक योजनाको रणनीतिको आधारमा विनियोजित बजेट

क्र.सं.	रणनीतिक स्तम्भ	कार्यक्रम सङ्ख्या	बजेट (रू. हजारमा)	
			रकम	प्रतिशत
१.	अन्तर स्थानीय सरकार समन्वय र गुणस्तरीय र दिगो पूर्वाधार विकास गर्ने,	८१	९५८७५	१७.३५
२.	तुलानात्मक तथा प्रतिष्पर्धात्मक लाभका कृषि वाली उत्पादन तथा तथा पशुपंछिपालनलाई व्यावसायिक तथा यान्त्रीकरण गर्ने,	४०	२४३६९	४.४१

क्र.सं.	रणनीतिक स्तम्भ	कार्यक्रम सङ्ख्या	बजेट (रू. हजारमा)	
			रकम	प्रतिशत
३.	सामाजिक पूजीका रुपमा रहेका प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, सम्वर्धन र दिगो व्यवस्थापन गर्ने	३०	१५३७६	२.७८
४.	गुणस्तरीय तथा व्यवसायिक शिक्षा तथा आधारभूत स्वास्थ्य सुविधामा नागरिकको पहुँच विस्तार गर्ने,	१४५	३०६३४५	५५.४४
५.	महिला, अपाङ्ग, ज्येष्ठ नागरिक, पिछडिएका वर्ग र सबै नागरिकलाई सम्मानजनक जिवनयापनको प्रत्याभूति गर्ने,	३३	७१८५	१.३०
६.	युवावर्गलाई उद्यमशिल, दक्ष तथा प्रतिष्पर्धी बनाउने,	२५	८८३२	१.६०
७.	निजि तथा कृषि वन विकास र हरियाली प्रवर्द्धन गर्ने,	२	५००	०.०९
८.	वातावरण संरक्षण, फोहोरमैला तथा सरसफाईको उचित व्यवस्थापन गर्ने,	२	१५०	०.०३
९.	समुदायमा आधारित जलवायु परवर्तनको असर न्युनीकरण तथा विपद जोखिम व्यवस्थापनमा परिचालन गर्ने,	६	३७००	०.६७
१०.	आन्तरिक राजस्व खोज गरी दिगो परिचालन गर्ने,	१	१००	०.०२
११.	गाउँपालिकाको संस्थागत संरचना अत्याधुनिक, स्मार्ट, उच्च मनोवलयुक्त, सकारात्मक र परिणाममुखी बनाउने ।	४६	९०१००	१६.३१
	जम्मा	**४११**	**५५२५३२**	**१००.००**

घ. प्राथमिकताको आधारमा विकास कार्यक्रमको विनियोजित बजेट

प्राथमिकताको आधारमा गरिएको विनियोजित बजेट देहायअनुसार तालिका ३.४ मा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका ३.४ प्राथमिकताको आधारमा विनियोजित बजेट

प्राथमिकताक्रम	आयोजना/कार्यक्रम सङ्ख्या	२०८१/८२ को खर्च अनुमान	
		रकम	प्रतिशत
प्राथमिकता पहिलो (P१)	३३१	२७७८५७	५०.२९
प्राथमिकता दोश्रो (P२)	८०	२७४६७५	४९.७१
जम्मा	**४११**	**५५२५३२**	१००.००

ङ. दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा विकास कार्यक्रमको विनियोजित बजेट

दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा गरिएको विनियोजित बजेट देहायअनुसार तालिका ३.५ मा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका ३.५ दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा गरिएको विनियोजित बजेट

सङ्केत नम्बर	दिगो विकास लक्ष्य	आयोजना कार्यक्रम सङ्ख्या	२०८१/८२ को व्यय अनुमान	
			रकम	प्रतिशत
१	गरिबीको अन्त्य	२१	६०५२	१.१०
२	शून्य भोकमरी	४०	२४३६९	४.४१
३	स्वस्थ जीवन	४५	३३७५३	६.११
४	गुणस्तरीय शिक्षा	९६	२५१२९२	४५.४८
५	लैङ्गिक समानता	१४	४०७०	०.७४
६	स्वच्छ पानी र सरसफाइ	१३	२४५००	४.४३
७	आधुनिक ऊर्जामा पहुँच	०	०	०.००
८	समावेशी आर्थिक वृद्धि,मर्यादित काम	२७	१४४७६	२.६२
९	उद्योग नविन खोज र पूर्वाधार	६५	८०४५०	१४.५६
१०	असमानता न्यूनीकरण	९	११२५	०.२०
११	दिगो शहर र बस्ती	१८	१७०२५	३.०८
१२	दिगो उपभोग र उत्पादन	६	८७०	०.१६

सङ्केत नम्बर	दिगो विकास लक्ष्य	आयोजना कार्यक्रम सङ्ख्या	२०८१/८२ को व्यय अनुमान	
			रकम	प्रतिशत
१३	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	८	३८५०	०.७०
१४	समुद्र मुनिको जीवन	०	०	०.००
१५	भूसतह स्रोतको उपयोग	२	५००	०.०९
१६	शान्ति, न्याय र सबल संस्था	४५	९००५०	१६.३०
१७	दिगो विकासको लागि साझेदारी	२	१५०	०.०३
	कुल जम्मा	**४११**	**५५२५३२**	**१००.००**

च. लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा विकास कार्यक्रमको विनियोजित बजेट

लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा गरिएको विनियोजित बजेट देहायअनुसार तालिका ३.६ मा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका ३.६ लैङ्गिक सङ्केतको आधारमा विनियोजित बजेट

क्र.सं.	लैंङ्गिक सङ्केत	आयोजना/कार्यक्रम सङ्ख्या	२०८१/८२ को व्यय अनुमान	
			रकम	प्रतिशत
१.	निर्दिष्ट	४३	१४८८६	२.६९
२.	सहयोगी	२२५	३०४४७३	५५.११
३.	तटस्थ	१४३	२३३१७३	४२.२०
	जम्मा	**४११**	**५५२५३२**	**१००.००**

छ. जलवायु सङ्केतको आधारमा विकास कार्यक्रमको विनियोजित बजेट

जलवायु सङ्केतको आधारमा गरिएको विनियोजित बजेट देहायअनुसार तालिका ३.७ मा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका ३.७ जलवायु सङ्केतको आधारमा गरिएको विनियोजित बजेट

क्र.सं.	जलवायु परिवर्तन सङ्केत	कार्यक्रम/आयोजना सङ्ख्या	२०८१/८२ को व्यय अनुमान	
			रकम	प्रतिशत
१.	अत्यन्त सान्दर्भिक	१७	११०५०	२.००
२.	सान्दर्भिक	८२	५६२२३	१०.१८
३.	तटस्थ	३१२	४८५२५९	८७.८२
	जम्मा	**४११**	**५५२५३२**	**१००.००**

३.२ उपक्षेत्रगत विकास कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा विभिन्न शाखा, उपशाखा, वडा कार्यालय र एकाइ केन्द्रबाट जम्मा ४११ वटा आयोजना, कार्यक्रम तथ क्रियाकपाल सञ्चालन हुनेछन् । विषय उपक्षेत्रका आधारमा रणनीतिक स्तम्भ, प्राथमिकताक्रम, दिगो विकास लक्ष्य, लैङ्गिक र जलवायु सङ्केतअनुसार कार्यक्रम तथा आयोजनाको सङ्ख्यात्मक विवरण देहायअनुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका ३.८ विषय क्षेत्रको आधारमा रणनीतिक स्तम्भ, प्राथमिकताक्रम, लैङ्गिक र जलवायु सङ्केतअनुसार कार्यक्रम तथा आयोजनाको सङ्ख्या

क्र.सं.	विषय उपक्षेत्र	रणनीतिक स्तम्भ											प्राथमिकताक्रम		लैङ्गिक सङ्केत			जलवायु सङ्केत		
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	P१	P२	१	२	३	१	२	३
१	कृषि, खाद्य सुरक्षा तथा सिंचाइ	०	२७	०	०	०	०	०		०	०		०	०	२६	१	०	२०	७	२
२	पशुपन्छी सेवा	०	१२	०	०	०	०	०		०	०		०	०	१२	०	०	११	२	०
३	पर्यटन तथा संस्कृति	०	०	६	०	०	०	०		०	०		०	०	६	०	१	४	१	४
४	उद्योग र व्यापार ब्यवसाय	०	०	०	०	०	११	०		०	०		०	०	११	०	९	२	०	०
५	भूमि व्यवस्था, सहकारी र वित्तीय सेवा	०	०	२	०	०	०	०		०	०		०	०	२	०	०	२	०	१
६	श्रम, रोजगारी तथा गरिबी निवारण	०	०	२१	०	०	०	०		०	०		०	०	२१	०	०	२१	०	०

क्र.सं.	विषय उपक्षेत्र	रणनीतिक स्तम्भ											प्राथमिकताक्रम		लैङ्गिक सङ्केत			जलवायु सङ्केत		
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	P१	P२	१	२	३	१	२	३
७	जनस्वास्थ्य तथा पोषण	०	०	०	४५	०	०	०		०	०		०	०	२७	८	१५	२०	०	०
८	शिक्षा, कला, भाषा साहित्य	०	०	०	८७	०	०	०		०	०		०	०	७२	१५	०	७१	१६	०
९	खानेपानी तथा सरसफाई	०	०	०	१२	०	०	०		०	०		०	०	१२	०	०	१२	०	०
१०	महिला, बालबालिका र समावेशी	०	०	०	०	२२	०	०		०	०		०	०	२२	१	१४	९	०	०
११	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	०	०	०	०	१०	०	०		०	०		०	०	४	६	४	६	०	०
१२	युवा तथा खेलकुद	०	०	०	०	०	१४	०		०	०		०	०	१०	४	०	१४	०	०
१३	भवन, आवास तथा शहरी विकास	१४	०	०	०	०	०	०		०	०		०	०	१२	२	०	४	१०	०
१४	सडक तथा यातायात	६४	०	०	०	०	०	०		०	०		०	०	६४	०	०	०	६४	०
१५	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि	२	०	०	०	०	०	०		०	०		०	०	२	०	०	१	२	०
१६	वन हरियाली, भूसंरक्षण नदी	०	०	०	०	०	०	२		०	०		०	०	२	०	०	१	१	२
१७	वातावरण फोहोरमैला व्यवस्थापन	०	०	०	०	०	०	०		२	०		०	०	२	०	०	२	०	२
१८	विपद् तथा जलवायु परिवर्तन	०	०	०	०	०	०	०		०	६		०	०	६	०	०	२	४	६
१९	नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	०	०	०	०	०	०	०		०	०		०	८	२	६	०	८	०	०
२०	संगठन, जनशक्ति र क्षमता विकास	०	०	०	०	०	०	०		०	०		०	२७	०	२७	०	२	२५	०
२१	राजस्व सुधार परिचालन	०	०	०	०	०	०	०		०	०		१	०	१	०	०	०	१	०
२२	तथ्याङ्क, योजना र विकास व्यवस्थापन	०	०	०	०	०	०	०		०	०		०	१	१	०	०	१	०	०
	जम्मा	८१	४०	२०	१४५	२२	२५	२		२	६		१	४६	२२१	८०	४२	२२५	१४२	१७

विषय उपक्षेत्रका आधारमा दिगो विकास लक्ष्य अनुसार कार्यक्रम तथा आयोजनाको सङ्ख्यात्मक विवरण देहायको तालिकामा ३.८ मा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका ३.८ विषय क्षेत्रको आधारमा दिगो विकास लक्ष्य संकेत अनुसार कार्यक्रम तथा आयोजनाको सङ्ख्या

क्र.सं.	विषय उपक्षेत्र	दिगो विकास लक्ष्य																
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
१	कृषि, खाद्य सुरक्षा तथा सिंचाइ	०	२७	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	पशुपन्छी सेवा	०	१२	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३	पर्यटन, सम्पदा तथा संस्कृति	०	०	०	०	०	०	०	६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	उद्योग र व्यापार ब्यवसाय	९	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२	०	०	०	०	०
५	भूमि व्यवस्था, सहकारी र वित्तीय सेवा	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०
६	श्रम, रोजगारी तथा गरिबी निवारण	०	०	०	०	०	०	०	२१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	जनस्वास्थ्य तथा पोषण	०	०	४५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८	शिक्षा, कला, भाषा साहित्य	०	०	०	८७	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९	खानेपानी तथा सरसफाई	०	०	०	०	०	१२	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०	महिला बालिका तथा समावेशीकरण	०	०	०	०	१४	०	०	०	०	९	०	०	०	०	०	०	०
११	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	१०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१२	युवा तथा खेलकुद	०	०	०	९	०	०	०	०	१	०	०	४	०	०	०	०	०
१३	आवास, भवन तथा बस्ती विकास	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१४	०	०	०	०	०	०
१४	सडक तथा यातायात	०	०	०	०	०	०	०	०	६४	०	०	०	०	०	०	०	०
१५	सूचना, सञ्चार प्रविधि	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२	०	०	०	०	०	०
१६	वन हरियाली, भूसंरक्षण नदी	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२	०	०
१७	वातावरण फोहोरमैला व्यवस्थापन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२	०	०	०	०
१८	विपद् तथा जलवायु परिवर्तन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	६	०	०	०	०
१९	नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	८	०
२०	संगठन, जनशक्ति र क्षमता विकास	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२७	०
२१	राजस्व सुधार परिचालन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१
२२	तथ्याङ्क, योजना र विकास व्यवस्थापन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१
	जम्मा	२१	४०	४५	९६	१४	१२	०	२७	६५	९	१८	६	८	०	२	४५	२

परिच्छेद ४ : आर्थिक क्षेत्र

कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, सिंचाई, पशुपन्छी विकास, उद्योग तथा व्यापार, पर्यटन तथा संस्कृति, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी, श्रम रोजगारी तथा गरिबी निवारण जस्ता उपक्षेत्रहरु यस परिच्छेदमा समेटिएको छ । यस परिच्छेदमा आर्थिक क्षेत्र अन्तर्गतका हरेक उपक्षेत्रको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरण, अनुमान तथा जोखिम पक्षहरु समावेश गरिएका छन् ।

४.१ कृषि, खाद्य सुरक्षा तथा सिंचाइ

४.१.१ पृष्ठभूमि

यस हुप्सेकोट गाउँपालिकामा खेतीयोग्य जमिन १३.१२प्रतिशत रहेको हुप्सेकोट गाउँपालिकाको मुख्य रोजगारी र जीविकोपार्जनको रूपमा कृषि क्षेत्र रहेको छ । समुन्द्र सतहबाट न्यूनतम १६३ मि. देखि १७५२ मि. सम्म फैलिएको भौगोलिक धरातलीय स्वरुप अनुसार स्थान विशेष विभिन्न प्रकृतिको माटो र उत्पादन रहेको छ । गाउँपालिका कृषि विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०७९, कृषक समूह गठन तथा परिचालन सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७ तयार भई कार्यान्वयनमा रहेको छ । गाउँपालिका क्षेत्रबाट उत्पादित कृषि उपज स्थानीय बजारमा नै खपतको साथै बाह्य बजारमा नारायणघाट, पोखरा, बुटवल, काठमाडौंमा पनि निर्यात हुने गरेको छ । यस गाउँपालिकामा करिब ८५ प्रतिशत जनसंख्या प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा कृषि क्षेत्रमा संलग्न रहेका छन् । कृषि व्यवसायमा संलग्न समूह र सहकारी १३३ रहेका छन् । गाउँपलिकाको कुल वार्षिक खाद्यान्न बाली उत्पादन ६५०० मे.टन, तरकारी उत्पादन ४२०० मे. टन, फलफूल उत्पादन ५७५ मे.टन र आलु उत्पादन २५०० मे.टन रहेको छ ।

४१..२ समस्या तथा चुनौती

परम्परागत र निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीमा सीमित हुनु, सिँचाईको सुविधा पर्याप्त हुनु, कृषि उत्पादनको बजारीकरणको संरचना तथा पूर्वधार न्यून हुनु, वातावरण अनूकल उन्नत बिउ बिजन सहज रुपमा उपलब्ध नहुनु, कृषिको हकमा सरकारले दिने सेवा, सुविधा र अनुदानमा कृषकको पहुँच र सहजीकरणमा कमी, किटनाशक औषधी तथा मलमा सहज पहुँच र प्रयोग विधिमा कृषकमा आवश्यक ज्ञानको कमी, कृषिजन्य खाद्यान्न उत्पादनमा रोग र किराको आक्रमण, कृषि व्यवसायिकरणको सर्वसाधारणमा कम चेतना रहनु, कृषि वैज्ञानिक, विशेषज्ञ र प्रविधिकको अभाव, चिस्यान केन्द्र, संकलन केन्द्र, बिउ भण्डार तथा कृषि बजार संयन्त्र कमजोर हुनु यस क्षेत्रका मुख्य समस्याहरु हुन् ।

कृषिको व्यवसायीकरण तथा आधुनिकीकरण गर्नु, कृषि पेसालाई मर्यादित बनाउनु तथा आकर्षण बढाउनु, कृषिको उप्पाद तथा उत्पादकत्व बढाउनु, कृषिमा आधुनिकीकरण गर्नु, उत्पादित वस्तुको बजारीकरण सहज बनाउनु, रैथाने बालीको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु, कृषि बिउ बिजनको गुणस्तर, श्रोत बिउ प्रमाणीकरण र क्षमता अभिवृद्धि गर्नु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीको रूपमा रहेका छन् ।

४१.३. सोच

दिगो र व्यवसायिक कृषिः समृद्ध हुप्सेकोटको निर्माणको आधार

४१.४. उद्देश्य

१. कृषि प्रणालीलाई नाफामूलक, गुणस्तरीय, दिगो एवं व्यवसायिक प्रणालीमा रूपान्तरण गर्नु,
२. कृषि क्षेत्रलाई आधुनिक आत्मनिर्भर, व्यवसायिक तथा रोजगारोन्मुख, परिणाममुखी र प्रतिस्पर्धी बनाउनु ।

४१.५. रणनीति

१. कृषिको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने,
२. कृषिको व्यवसायीकरण,आधुनिकरण तथा बजारीकरण गर्ने,

३. रैथाने बालीको संरक्षण, प्रवर्द्धन तथा प्राङ्गारिक उत्पादनमा वृद्धि गर्ने,
४. स्थानीय कृषि व्यवसाय विकास नीति तथा योजना तर्जुमा कार्यान्वयन गर्ने,
५. विद्यमान सिंचाई प्रणालीको मर्मत सम्भार र स्तरोन्नति गर्न ।

४१.६. विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
आफ्नो उत्पादनबाट वर्षभरी खान पुग्ने परिवार	प्रतिशत	७०	७२	७३	७५	७६
साना किसानको औसत वार्षिक आय	रु. हजार	३५०	४००	४५०	५००	५५०
कृषि व्यवसायमा संलग्न समूह र सहकारी	संख्या	१३३	१५०	१६०	१७०	१८०
कुल कृषि भूमि मध्ये खेति गरिएको भूमि	प्रतिशत	९५	९६.	९६५.	९७.	९७५.
खाद्यान्न उत्पादन	टन.	६५०००	६६०००	६७०००	६८०००	६९०००
तरकारी उत्पादन	टन.	४२००	४२५०	४३००	४४००	४५००
फलफुल उत्पादन	टन.	५७५	५८०	५८५	६००	६२०
आलु उत्पादन	टन.	२५००	३५००	४०००	५०००	६०००
दलहन उत्पादन	टन.	१३०	१३२	१३३	१३४	१३६
कफि उत्पादन	टन.	०५.	०७.	०८.	१	२
तेलहन उत्पादन	टन.	२१०	२३०	२५०	२७०	२९०
व्यावसायिक उत्पादनमा संलग्न कृषक	संख्या	३५१३	३६००	३६५०	३७००	३७५०
कुल तरकारी उत्पादन प्रति हेक्टर	मेटन.	१३	१४	१६	१८	२०
१२ है महिना सिंचाई हुने क्षेत्र	हेक्टर	२९०	२९३	२९६	३००	३०५
दर्ता तथा कृषि फर्म	संख्या	१९६	२०६	२१५	२२५	२४०
सूचीकृत कृषक	संख्या		२०००	४०००	५०००	५६००

४.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१९७५७	१७००	१८०५७	०	१६५५	१६९७६	११२६	०
२०८२/८३	२०२३३	१६५०	१८५८३	०	१७६४	१७३०५	११६४	०
२०८३/८४	१०४५९	२१४५	८३१४	०	१९६१	७२६८	१२३०	०

४.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१.	कोल्डस्टोर निर्माण आयोजना	कृषि उपजको उचित मूल्य प्राप्त गर्नु	२०७८७९/ देखि २०८१८/२	२३७००	२०० मे क्षमताको .ट. कोल्डस्टोर निर्माण भइ ३२५० कृषक परिवार लाभन्वित हुने	६५ प्रतिशत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको
२	सिंचाइ विकास तथा विस्तार आयोजना	बाली सघनता तथा उत्पादन बढाउने	सालबसाली	७०६०	थप सिचाई सुविधा विस्तार र उपलब्ध हुने	२९० प्रतिशत क्षेत्रफलमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध भएको
३	कृषि विकास तथा प्रसार सालबाली कार्यक्रम	कृषि सेवा सहज बनाउनु तथा उत्पादन बढाउने	सालबसाली	१९६८९	२००० जना कृषक लाभान्भित हुने	६० जनालाई व्यावसायिक कृषकको रूपमा विकास गरिएको।

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१.१	**कोल्डस्टोर निर्माण आयोजना**					**१२०००**	संघ विशेष अनुदान
१.१.१	मेकानिकल उपकरण (जेनेरेटर, कुलर आदि) जडान	वडा नं. १	वटा	१	७०००	७०००	संघ विशेष अनुदान
१.१.२	ढलान तथा स्ट्रक्चर फिनिसिङ	वडा नं. २	वटा	१	५०००	५०००	संघ विशेष अनुदान
१.२	**सिंचाइ विकास तथा विस्तार कार्यक्रम**					**२०००**	
१.२.२	गुहेरी सिचाई पक्की कुलो	वडा नं. २	पटक	१	५०	५०	संघ समानीकरण अनुदान
१.२.४	चिडीयार गैरा सिचाई कुलो	वडा नं. २	पटक	१	५०	५०	संघ समानीकरण अनुदान
१.२.५	लायनखोला रेश्मी टोल सिचाई कुलो	वडा नं. २	पटक	१	१००	१००	संघ समानीकरण अनुदान
१.२.६	आदर्श नहर पारङ्गे चोक पुरानो वेलहानी हुदै नम्बरी टोल कुलो मर्मत	वडा नं. ३	पटक	१	३००	३००	संघ समानीकरण अनुदान
१.२.८	पाङ्ग्रेघाट सिचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत	वडा नं. ५	पटक	१	५००	५००	संघ समानीकरण अनुदान
१.२.९	लाम्पोखरक सिचाई कुलो निर्माण र मर्मत	वडा नं. ५	पटक	१	५००	५००	संघ समानीकरण अनुदान
१.२.१०	दुर्लुङ्गा सिचाई कुलो मर्मत	वडा नं. ५	पटक	१	५००	५००	संघ समानीकरण अनुदान
१.३	**कृषि विकास तथा प्रसार कार्यक्रम**					**५७५७**	
१.३.२	कृषि तथा पशु सेवाका एक गाउँ एक प्राविधिकहरुको तलब भत्ता	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१७२	१७२	संघ ससर्त अनुदान
१.३.३	कृषि स्नातक करार	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५२५	५२५	संघ ससर्त अनुदान
१.३.४	नयाँ सुन्तला जात पकेट विकास कार्यक्रम संचालन	वडा नम्बर ५	संख्या	१	१२००	१२००	संघ ससर्त अनुदान
१.३.५	खाद्यान्न बाली उन्नत वीउ उपयोगमा अनुदान कार्यक्रम (धान गहु मकै)	वडा नं. १-६	संख्या	१	११७५	११७५	संघ ससर्त अनुदान
१.३.६	उन्नत बिउ बितरकलाई प्रोत्साहन अनुदान	वडा नं. १-६	संख्या	३	५०	१५०	संघ ससर्त अनुदान
१.३.७	सूचना प्रकाशन तथा उन्नत बिउ उपयोग अनुगमन निरीक्षण	गाउँपालिकास्तर	संख्या	३	५०	१५०	संघ ससर्त अनुदान
१.३.८	कृषि, पशुपन्छी तथा मत्स्य तथ्याङ्क अध्यावधिक कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	संख्या	१	६०	६०	संघ ससर्त अनुदान
१.३.९	किसान सूचीकरण	वडा नं. १-६	संख्या	१	२००	२००	संघ ससर्त अनुदान
१.३.१०	किसान सूचिकरण	वडा न १ देखि ६	सङख्या	१	३००	२००	आन्तरिक स्रोत
१.३.१३	कृषक सिप विकास तालिम कार्यक्रम	वडा नं. १-६	जना	१०	१०	१००	आन्तरिक स्रोत
१.३.१४	धान तथा अन्य दिवस	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०	५०	आन्तरिक स्रोत
१.३.१५	अनुगमन तथा मुल्याङ्कन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१०	१५	१५०	आन्तरिक स्रोत
१.३.१६	च्याउ प्रवर्द्धन कार्यक्रम	वडा नं. १-६	जना	१०	१०	१००	आन्तरिक स्रोत
१.३.१७	मौरि प्रवर्द्धन तथा महमा अनुदान	वडा नं. १-६	जना	१०	२०	२००	आन्तरिक स्रोत
१.३.१८	नविनतम कृषि प्रविधि प्रवर्द्धन कार्यक्रम (६०% अनुदान) टनेल समेत	वडा नं. १-६	जना	५०	१०	५००	आन्तरिक स्रोत
१.३.१९	मागमा आधारित कृषि विकास कार्यक्रम	वडा नं. १-६	जना	२५	१७	४२५	आन्तरिक स्रोत
१.३.२०	माटो तथा बालि उपचार शिविर	गाउँपालिकास्तर	वटा	२	५०	१००	आन्तरिक स्रोत
१.३.२१	उन्नत विउ विजन वितरण कार्यक्रम	गाँउपालिकास्तर	वटा	३	१००	३००	आन्तरिक स्रोत

१.१.९ जोखिम पक्ष र अनुमान

गुणस्तरीय बीउ बिजन तथा कृषि सामाग्री, उन्नत प्रविधि, मल ,सिंचाई प्रणाली, तालिम बजार व्यवस्थापन, कृषि भूमिको संरक्षण र कृषिमा आधारित व्यवसाय तथा उद्योग कलकारखाना स्थापना पनिको लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय नीति, योजना

तथा कार्यक्रम बीच तादात्म्यता कायम हुनेछ। सङ्घ तथा प्रदेश सरकारका कृषि सम्बन्धी निकाय तथा कायालयसँगको समन्वयमा कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ। सो अनुसार काम हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम हुनेछ। यसैगरी कृषि क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तन, भौगोलिक विकटता र प्रकोपको असरको जोखिम सम्भावना अधिक रहन सक्दछ।

४.२ पशु सेवा

४.२.१ पृष्ठभूमि

गाउँपालिकामा परम्परागत रुपमा पालन गरिने मुख्य पशुपंक्षीहरुमा ९गाइ भैंसी, भेडा, बाख्रा, बंगुर र कुखुरा रहेका छन्। यसैगरी यी कार्यहरूसँग माहुरीपालन पनि आबद्ध रहेको पाइन्छ। सामान्यतया व्यवसायिक पशुपालनको विकाससँगै वर्णशंकर तथा उन्नत जातका पशुहरुको हिस्सा कुल पशुको तुलनामा वृद्धि हुँदै गएको पाइन्छ। गाई, भैंसी,बाख्रामा कृत्रिम गर्भाधान सेवा उपलब्ध हुनु तथा बाख्रा र बंगुरतर्फ उन्नत जातका भालेहरुसँग प्रजनन् गराउने परिपाटी विकास हुँदै गरेको छ। गाउँपालिकाका मुख्य पशुहरु जस्तै कुखुरा, हाँस, बाख्रा, राँगो, बंगुर लगाएतका उत्पादनहरु निर्यात हुने गरेका छन्।

४.२.२ समस्या तथा चुनौती

पशुपंक्षीमा लाग्ने रोग व्यवस्थापन र सुधारिएका प्रणाली सम्बन्धी जानकारीको कमी, पशुपंक्षी बजारीकरण र भण्डारणमा किसानको सामूहिक स्वामित्व हुन नसक्नु, उत्पादन, अनुसन्धान र प्रसार वीच समन्वयको कमी, बजारीकरण र पशुपंक्षी पालनको निमित्त आवश्यक उन्नत नस्ल, रोग र महामारीको रोकथाम एवम पशु व्यवस्थापन सम्बन्धी उचित ज्ञानको कमी, पशु र मत्स्यपालनमा उपयुक्त यान्त्रिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्नु आदि प्रमख समस्या हुन्।

पशु प्राविधिकको उपलब्धता सुनिश्चित गर्न, पशुपंक्षीपालन सम्बन्धी संस्थागत तथा संरचनागत व्यवस्था गर्न, स्थानीय सरकारको मातहतमा आएको कृषि प्रसार सेवालाई व्यवस्थापन र सदृढीकरण गर्न, परम्परागत पशुपंक्षी पालन ज्ञानको पुर्नखोज गरी आधुनिकीकरण र उपयोग गर्न, अन्तर–सरकार समन्वय प्रभावकारी बनाउन, पशुपंक्षीपालनमा उपयुक्त व्यावसायीकरण गर्न, कृषि अनुदानलाई प्रतिस्पर्धी बजारहरूको विकास हुने गरी उपयोग गर्न, पशुपंक्षीहरूमा देखिने किरा तथा रोगको पहिचान तथा नियन्त्रण गर्न आदि प्रमुख चुनौती हुन्।

मासुजन्य र दुग्ध उत्पादनको बढ्दो माग हुनु, पशुपालनहरूका पकेट क्षेत्रको बलियो बनाउन आधार हुनु, युवा पुस्तामा आधुनिक पशुपंक्षीपालन प्रति आर्कषण बढ्दै जानु, आन्तरिक तथा बाह्य बजारमा निर्यातको अवसर हनु, बढ्दो सडक संजाल, ज्ञान, सीप, पुँजी र उन्नत प्रविधिसहित वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका यवा पशुपंक्षीपालन क्षेत्रमा आकर्षित हुनु, उपयुक्त पशुपंक्षीपालन व्यवसायमा प्रविधिको प्रयोग बढ्दै जानु तथा हरेक व्यवसायलाई व्यवसायिक ढङ्गले काम गर्ने संस्कार विकास हुँदै जानु आदि प्रमुख अवसर हुन्।

४.२.३ सोच

“पशुपंक्षीजन्य उत्पादनमा वृद्धिः गाउँपालिकाको समृद्धि ”

४.२.४ उद्देश्य

१. पशुपंक्षी व्यवसायलाई प्रविधियुक्त, परिणाममुखी, व्यावसायिक र प्रतिस्पर्धी बनाउने।

२. पशुपंक्षीपालनलाई स्वरोजगारको माध्यमका रूपमा विकसित गर्दै आयआर्जनको दिगो स्रोतको रूपमा विकास गर्ने

४.२.५ रणनीति

१. पशुपंक्षीजन्य खाद्य वस्तुको उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गरी आत्मनिर्भर बनाउन प्रविधि, प्राविधिक तथा वित्तीय सेवा उपलब्ध गराउने।
२. पशुपंक्षीपालन क्षेत्रमा निजी, सहकारी तथा सरकारी क्षेत्रको लगानी अभिबृद्धि गर्दै उत्पादनको बजार संरचना, सूचना प्रणाली र अन्य पूर्वाधारको विकास तथा सुधार गर्ने।

४.२.६ विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचक	एकाई	२०७९सम्मको ८०/ वास्तविक उपलब्धी	२०८०सम्मको ८१/ अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१८/२	२०८२८३/	२०८३८४/
पशुपालनमा संलग्न कृषक	संख्या	१६२५०	१६२५०	१६२५०	१६२५०	१६२५०
व्यावसायिक फर्मको संख्या	संख्या	१९६	२०६	२१५	२२५	२४०
वार्षिक दुध उत्पादन (हजारमा)	लिटर	९२५	१०००	१०५०	११०००	११२५
सुँगुर वा बंगुरको वार्षिक मासु उत्पादन	मेटन.	१२८	१५३	१६८	१८२	१९०
कुखुरा तथा पंक्षीको वार्षिक मासु उत्पादन	मेटन.	२३	२५	२७	२८	२९
खसी, बोका, भेडा र च्यांग्राको वार्षिक मासु उत्पादन	मेटन.	२३७	३४५	४१५	५००	६००
उन्नत घाँसको उत्पादन क्षेत्र	रोपनी	१००	१०५	११५	१२०	१२५
नश्ल सुधारका लागी कृत्रिम गर्भाधान	संख्या	१३३९२	१५५००	१८०००	२०५००	२३०००
विभिन्न रोग विरुद्धका खोप	डोज	३४२६६	३४२६६	३६५००	३६५००	३६५००
समूहमा आवद्ध पशुपंक्षीपालन कृषक	संख्या	३१०	४००	५००	५५०	६००

४.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा श्रोतको त्रिवर्षिय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	४६१२	३६९०	९२२	०	०	४१६२	४५०	०
२०८२/८३	५०७३	४०५९	१०१५	०	०	४६०८	४६५	०
२०८३/८४	६०८८	४८७०	१२१८	०	०	५५९६	४९२	०

४.२.८ कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१.	पशु विकास तथा प्रसार कार्यक्रम	पशुपंक्षीपालन लाई व्यावसायिक बनाउनु, उत्पादन बृद्धि गर्नु तथा उपचार सेवा तथा प्राविधिक ज्ञान विस्तार गर्नु	सालबसाली	१५७७३	१. नयाँ ४ वटा बाख्राको पकेट क्षेत्र स्थापना भइ कम्तीमा २०० घर परिवारमा स्वरोजगार हुने २. वार्षिक १५ हजार कृषकले सहज रुपमा पशुपंक्षी उपचार सेवा प्राप्त गर्ने, ३. ३० वटा नयाँ कृषि तथा पशुपंक्षी व्यवसाय फार्म दर्ता भई सुचारु हुने, ४. सरकारी, गैसस र निजी क्षेत्रको कार्यक्रम र लगानीमा वृद्धि १५ प्रतिशतले बृद्धि हुने	१.बाख्रा -१ र भैंसी गरी १ -२वटा पकेट स्थापना भएको २.वार्षिक १५००० जना कृषकले सहज रुपमा पशुपंक्षी उपचार सेवा उपलब्ध रहेको ३.३० वटा नयाँ कृषि तथा पशुपंक्षी व्यवसाय फार्म दर्ता भई सुचारु भएको, ४.गैसस क्षेत्रबाट लगानी र कार्यक्रम भएको।

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
२१.१.	औषधि वितरण कार्यक्रम (अनुदानमा%५०)	गाउँपालिकास्तर	वटा	१	४५०	४५०	आन्तरिक स्रोत

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
२१..२	कृत्रिम गर्भाधान तथा नस्ल सुधार कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	३००	३००	आन्तरिक स्रोत
२१.३.	घाँसको बिउ बेर्ना/वितरण कार्यक्रम (अनुदानमा%५०)	गाउँपालिकास्तर	लमसम	२	१००	२००	आन्तरिक स्रोत
२१.४.	दुध उत्पादनमा अनुदान .रु.प्रति लि)२० का दरले(	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	१२५०	२५००	आन्तरिक स्रोत
२१.५.	सुत्केरी पोषण कार्यक्रम (भैसी/गाई)	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	६०	६०	आन्तरिक स्रोत
२१.६.	मागमा आधारित पशु बिकास कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	४००	४००	आन्तरिक स्रोत
२१.७.	निशुल्क घुम्ती पशु स्वास्थ्य शिविर:	गाउँपालिकास्तर	पटक	५	५०	२५०	आन्तरिक स्रोत
२१.८.	भेडा संरक्षण कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०	५०	आन्तरिक स्रोत
२१.९.	स्थानीय भैंसी संरक्षण कार्यक्रम, भडारी	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०	५०	आन्तरिक स्रोत
२१.१०.	खनिज ढिक्का सीप तथा प्रविधि हस्तान्तरण	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	८०	८०	आन्तरिक स्रोत
२१.११.	महामारीआकस्मिक रोग नियन्त्रण कार्यक्रम /	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	८०	८०	संघ ससर्त अनुदान
२१.१.२	ईपिडीमियोलोजिकल रिपोर्ट प्रेषण कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१२	१२	संघ ससर्त अनुदान
२१.१३.	कृत्रिम गर्भाधान मिसन कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१८०	१८०	संघ ससर्त अनुदान

४.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

गाउँपालिकाको समन्वयमा संघ, प्रदेश कार्यालय र विकास साझेदार निकायबाट पशुपंक्षीपालन क्षेत्रमा अनुकुल नीतिगत प्रवन्ध; पूर्वाधार विकास तथा विस्तार, प्रविधि हस्तान्तरण, सीप तथा क्षमता विकासमा सहयोग उपलब्ध हुनेछ। पशुपंक्षीजन्य उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरणमा सरकारी, निजी क्षेत्र र गैससको लगानी परिचालनमा वृद्धि हुनेछ र बेरोजगार युवाहरू पशुपंक्षीमा आधारित व्यवसायमा आकर्षिक हुनेछन्। पशुपंक्षीपालन, व्यवसायिक उत्पादन, प्रशोधनमा पर्याप्त लगानी तथा पशुपंक्षी प्रसार तथा उपचार सेवा उपलब्ध हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ।

४.३ पर्यटन तथा सम्पदा

४.३.१ पृष्टभूमि

विशिष्ट भौगोलिक संरचनाले सिर्जना गरेको हावापानी, जनजीवन, वन वनस्पति र वन्यजन्तु तथा साँस्कृतिक विविधताको कारण हुप्सेकोट गाउँपालिका एउटा पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको रुपमा स्थापित हुन प्रचुर सम्भावना बोकेको ठाउँ हो। यस गाउँपालिकाले प्राकृतिक, सांस्कृतिक, धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्या–पर्यटनलाई प्रवद्र्धन गर्दै आयमूलक रोजगारीका अवसरहरू सृजना गर्न सक्दछ। पर्यटकीय दृष्टिकोणबाट प्रचुर सम्भावना भएको गाउँपालिका भए पनि यहाँ पर्यटकका लागि आवश्यक सेवा पूर्वाधारहरूको अवस्था कमजोर रहेको छ। यस गाउँपालिकामा रहेका प्रमुख धार्मिक एवं पर्यटकीय स्थानहरुमा धार्मिक महत्व बोकेका मन्दिरहरु रहेका छन्। गाउँपालिका भित्र रहेका प्रमुख धार्मिक, पर्यटकीय तथा ऐतिहासिक लगायत प्रमुख क्षेत्रहरुमा रुद्र प्रताप सेनको रुद्रपुर गढी दरबार (भग्नावशेष), गोलपोखरी शान्ति पार्क, ऐतिहासिक मगर संग्रहालय, दरबार थुम्का, पौराणिक कालको मयूरपोखरी आदि पर्दछन्, साथै निसानी मन्दिर पिक्निक स्पोट, विष्णुधाम, राइनो रिभर झरना, थुम्की देवी मन्दिर, मोहन डाँडा, जलदेवी मन्दिर पिक्निक स्पोट, जबाहपोखरी, मोहन डाँडा होमस्टे, गैँडाखोला होमस्टे, जंगल सफारी, हात्तीलेड पोखरी भ्यू टावर जस्ता रमणीय स्थलहरु रहेका छन्।

४.३.२ समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिका भित्र रहेका प्रमुख धार्मिक, पर्यटकीय तथा ऐतिहासिक लगायत प्रमुख साँस्कृतिक तथा ग्रामीण पर्यटकीय गन्तब्य पहिचानमा कमी, शान्ति पार्क लगायतका पूर्वाधारको विकासमा कमी, प्राकृतिक गुफा, पोखरी र झरनाको संरक्षण र व्यवस्थापनसँगै पर्यटन पूर्वाधार, सेवा तथा सुविधा विकास विस्तार एवं घरबास (होमस्टे) सञ्चालन हुन नसक्कु पर्यटन, संस्कृति, तथा सम्पदाको क्षेत्रका मुख्य समस्याको रुपमा रहेका छन्। गाउँपालिका भित्र रहेका रुद्र प्रताप सेनको रुद्रपुर गढी दरबार (भग्नावशेष), गोलपोखरी शान्ति पार्क, ऐतिहासिक मगर संग्रहालय पर्यटकीय गन्तव्य लगायतका पुरातात्विक क्षेत्रहरुको

थप विकास गर्नु, पर्यटकीय क्षेत्रमा सेवा सुविधा विस्तार गरी स्थानीय वेरोजगारीलाई स्वरोजगार सिर्जना गर्नु, बाह्य पर्यटक लाभान्वित हुने गरी प्राकृतिक स्थानहरुमा भौतिक संरचना निर्माण गर्नु पर्यटनको क्षेत्रमा मुख्य चुनौतीको रुपमा रहेका छन्।

४.३.३ सोच

"संस्कृति र पर्यटन पूर्वाधार, विकासको आधार"

४.३.४ उद्देश्य

१. पर्यटन गन्तव्यको पहिचान, प्रवद्र्धन र विस्तार गर्नु।
२. पर्यटकीय वस्तु तथा सेवाको विकास, विस्तार र विविधिकरण गर्नु।

४.३.५ रणनीति

१. पर्यटन क्षेत्रलाई अर्थतन्त्रको सम्बाहकको रुपमा विकास गर्न पर्यटकीय गन्तव्य पहिचान र प्रवर्द्धन गर्ने।

२. प्राकृतिक सम्पदा, कला र संस्कृतिको संरक्षण, प्रवद्र्धन तथा पर्यटन पूर्वाधार निर्माण गर्ने।

४.३.६ विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
पर्यटन गुरुयोजना निर्माण	पटक	०	०	१	२	३
पर्यटन तथा संस्कृति क्षेत्रमा रोजगार	जना	०	०	१५	३०	५०
लेक टु लेक पदयात्रा	जना	१०	२०	५००	१५००	३०००
आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटक सङ्ख्यामा वृद्धि	जना	५००	१०००	१५००	२०००	३०००
पर्यटकीय सम्पदा र गन्तव्य स्थान	सङ्ख्या	२	३	५	७	१०
घरबास सञ्चालन (होम स्टे)	सङ्ख्या	०	०	१	२	३
कृषि, युद्ध, बाल, ग्रामीण, पर्या पर्यटन सम्बन्धी खोज, अध्ययन र अनुसन्धान (वार्षिक)	सङ्ख्या	०	०	१	२	३
कला तथा संस्कृतिमा क्रियाशिल श्रष्टा पहिचान	जना	०	०	१००	२०	३०
कृषि तथा ग्रामीण पर्यटनको संरचना निर्माण	वटा	०	०	२	४	७
पर्यटन, संस्कृति तथा सम्पदाको संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि अफलाइन वा अनलाइन माध्यमबाट प्रचार प्रसार (वार्षिक)	पटक	२	४	६	८	१०

४.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	५५००	३०००	२५००	०	८२८	३५४६	११२६	०
२०८२/८३	१३६००	३३००	१०३००	०	८८२	११५५५	११६४	०
२०८३/८४	१८२७५	४१२५	१४१५०	०	९८१	१६०६४	१२३०	०

४.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	रुद्रपुरगढी संरक्षण तथा पर्यटन प्रवर्धन आयोजना	रुद्रपुरगढी क्षेत्रमा पर्यटन प्रवर्द्धन तथा रोजगारीको	२०७९८०/ देखि २०८३०८४/	६००००	सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय पूर्वाधार, सेवा तथा सुविधाको विकास	गढी पुग्ने स्थानमा फुट ट्रेल निर्माण कार्य भएको

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
		वातावरण सिर्जना गर्नु			र स्तरोन्नति भइ वार्षिक २५००० भ्रमण गर्ने	
२	थुम्कीदेवी धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र विकास आयोजना	धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु	२०८१ ८१/ देखि २०८३०८४/	३००००	सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय पूर्वाधार, सेवा तथा सुविधाको विकास र स्तरोन्नति भइ वार्षिक १२००० भ्रमण गर्ने	संभाव्यता अध्ययन भएको
३	पर्यटन, संस्कृति तथा सम्पदा एकीकृत संरक्षण र प्रबर्द्धन कार्यक्रम	पर्यटन, संस्कृति तथा सम्पदाको एकीकृत संरक्षण र प्रबर्द्धन लागि पर्यटन हव निर्माण गर्नु	सालबसाली	१३७७५	विभिन्न १२प्रकारका पर्यटकीय, सांस्कृतिक तथा सम्पदा संरक्षण र प्रवर्द्धन हुने	१. १००० भन्दा बढी पर्यटकले अवलोकन गरी हुप्सेकोटको संस्कार सस्कृतिको अनुभुति लिएका, २. गाउँपालिकाभित्र रहेका संस्कृति तथा सम्पदा संरक्षण तथा प्रवर्द्धनका लागि सम्भाव्य स्थानको फोटो तथा भिडियो सङ्कलन गरी सञ्चार र सामाजिक सञ्जालबाट प्रसार प्रसार हुदै आएको

आ.व. २०८१/८२सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
३१.	**रुद्रपुरगढी संरक्षण तथा पर्यटन प्रवर्धन आयोजना**					**०**	
३१.१.	ढुंगा विछ्याउने, फुट ट्रेफ निर्माण	वडा नं५ .	मिटर	२००	००.	०	आन्तरिक स्रोत
३.२	**थुम्कीदेवी धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र विकास आयोजना**					**५००**	
३.२१.	घेरावार, गेट, भजन घर र इको पार्क निर्माण	वडा नं .२	पटक	१	१२००	५००	आन्तरिक स्रोत
३३.	**पर्यटन, संस्कृति तथा सम्पदा संरक्षण र प्रबर्द्धन कार्यक्रम**					**५०००**	
३३.१.	शहिद प्रदुक पर्यटकीय पार्क विकास कार्यक्रम	वडा नं१ .	पटक	३	१५००	४५००	संघ सशर्त अनुदान
३३..२	घोरल संरक्षण कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर				३००	आन्तरिक श्रोत
३३.३.	थारु होमस्टे जिमदार टोल बेलुवा	वडा नं१ .	पटक	१	२५०	१००	आन्तरिक स्रोत
३३.४.	मगर साँस्कृतिक संग्रहालय प्रवर्द्धन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१५०	१००	आन्तरिक स्रोत

४.३.९ जोखिम पक्ष र अनुमान

अन्तर सरकार, निजी क्षेत्र, विकास साझेदार तथा समुदायको सहयोग, सहकार्य तथा साझेदारीबाट गाउँपालिकामा पर्यटकीय पूर्वाधार सेवा सुविधा विकास विस्तार र स्तरोन्नती हुनेछ। भौगोलिक विकटता तथा यातायातको असहजताका कारण सरकार, सहयोगी निकाय, निजी क्षेत्र तथा जनताको साझेदारी नभएमा पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तार नहुने जोखिम रहेको छ।

४.४ उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय

४.४.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी युवा उद्यमशिलता विकास अनुदान सञ्चालन तथा कार्यान्वयन कार्यबिधि, २०८० जारी गरी हुप्सेकोट गाउँपालिका भित्रका युवाहरुलाई कृषि तथा पशु उद्यम विकास, साना घरेलु उद्योग जस्ता क्रियाकलापमा आकर्षण तथा उत्प्रेरणा जगाउदै स्वरोजगार सिर्जना गरी सम्रग राष्ट्रनिर्माणको रणनीतिमा योगदान पुर्‍याउने ध्येय लिएको छ । सोही अनुरुप गाउँपालिकाले उद्योग व्यापार व्यवसाय दर्ता/ सूचीकरण, नवीकरण खारेजी, अनुगमन तथा नियमन र प्रर्वद्धन सम्बन्धी कार्य गर्दै आएको छ । साथै यस गाउँपालिकामा गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम पनि सञ्चालनमा रहेको छ । युवा उद्यमी तथा साना उद्योग प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम अनुसार गाउँपालिकामा २वटा उद्योग दर्ता भई सञ्चालन भएका छन् भने ७६३ व्यवसाय सञ्चालनमा रहेका छन् । गाउँपालिकामा ३०५ जना लघु उद्यमी सिर्जना भई प्रविधि पनि दिईएको छ । गाउँपालिकामा व्यवसाय करबाट वार्षिक ४ लाख राजश्व सङ्कलन भइरहेको छ ।

४.४.२ समस्या तथा चुनौती

हुप्सेकोट गाउँपालिका क्षेत्र भित्र उद्योगका लागि उर्जाको कमी, उद्योग सम्बन्धी ज्ञान सीप र जानकारीको अभाव, घरेलु उद्योग सम्बन्धी तालिम पर्याप्त नहुनु, स्थानीयस्तरमा दक्ष जनशक्ति उपलब्ध नहुनु उद्योग व्यवसाय विकासको प्रमुख समस्याका रुपमा रहेका छन् ।

कृषि वन खनिजमा आधारित उद्योग व्यवसायको सिर्जना विकास र स्तरोन्नति गर्नु, औद्योगिक पूर्वाधार विकास तथा लगानी आकर्षण गर्नु ,औद्योगिक उत्पादन विविधीकरण विकास र विस्तार गर्नु, बजार मुल्य श्रृङ्खला र बजार सञ्जाल विकास र विस्तार गर्नु, शुलभ कर्जा, प्रविधि तथा व्यवसाय विकास सेवा एकीकृत रुपमा उपलब्ध गराउनु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौती हुन्।

४.४.३ सोच

“हुप्सेकोट बासीको पहिचान र सम्पन्नताः सीप, पूँजि, प्रविधि, स्रोत सम्भाव्यता र उद्यमशीलता”

४.४.४ उद्देश्य

१. स्थानीय उत्पादन, रोजगारी र आयमा दिगो वृद्धि गर्ने,
२. उद्योग व्यवसायको विकास तथा औद्यौगिक उत्पादनमा वृद्धि गर्ने,
३. कृषि तथा पशुजन्य उपजमा आधारित उद्योग तथा उद्यमशिलता वृद्धि गर्ने,
४. घरेलु तथा साना उद्योगको विकास र विस्तार गर्ने ।

४.४.५ रणनीति

१. स्थानीय कच्चा पर्दाथ स्रोत र सिपको समुचित सदुपयोग गर्ने ।
२. स्थानीय उत्पादनहरुको बजार प्रवर्द्धन गर्ने ।
३. उद्योग व्यवसायमा महिला, दलित जनजाति तथा अति विपन्न वर्गको आवद्धतामा जोड दिने ।
४. स्थानीय जनताले सञ्चालन गर्न सक्ने घरेलु उद्योगको स्थापना तथा प्रर्वद्धन गर्ने ।
५. स्थानीय श्रमिकलाई रोजगार दिन सक्ने उद्योगलाई विशेष प्राथमिकता दिने ।

४.४.६ विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
उद्योग व्यवसाय क्षेत्रमा रोजगार व्यक्ति	जना	७०४	१०००	११००	१२००	१३२०
कुल उद्यम, व्यापार तथा व्यवसाय	सङ्ख्या	३०४	३२५	३५०	३७५	४००
गाउँपालिकामा दर्ता भएका उद्योग	सङ्ख्या	२०	३५	४५	६५	८६

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
गाउँपालिकाकामा दर्ता व्यापार व्यवसाय	सङ्ख्या	१२०	१६०	१९०	२२०	२६०
दर्ता प्रक्रियामा नआएका उद्यम, व्यापार तथा व्यवसाय	सङ्ख्या	१६४	१३०	११५	९०	५४
व्यावसायिक र प्राविधिक सिपयुक्त दक्षव्यक्ति	सङ्ख्या	७२३	७६०	८००	८४५	८९२
व्यवसाय करबाट संकलित राजस्व	रू. हजारमा	४६	१२०	१५२	१७५	१९२
उद्यम सिर्जना र विकास सम्बन्धी तालिम लिने उद्यमी	सङ्ख्या	८००	८८५	९५०	१०३०	१०८५
उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय क्षेत्र वार्षिक कारोवार	रु. लाखमा	२४०	३००	३२०	३३०	३५०

४.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	३९८२	३१७५	८०७	०	८२८	२९२९	२२५	०
२०८२/८३	४२२५	३३६६	८५९	०	८८२	३१११	२३३	०
२०८३/८४	४५६०	३६२७	९३३	०	९८१	३३३३	२४६	०

४.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	गरिबि निबारणको लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम	लघु उद्यमको सिर्जना र विकास द्धारा न्यून आय भएका तथा विपन्न वर्गको गरिबी घटाउनु	सालबसाली	११८६०	वार्षिक ३०० वटा लघु उद्यम तथा व्यवसाय सिर्जना र स्तरोन्नति हुने	वार्षिक १२० वटा लघु उद्यम तथा व्यवसाय सिर्जना र स्तरोन्नति हुने
२	उद्यम व्यापार तथा बजार प्रवर्द्धन तथा नियमन कार्यक्रम	सेवा, उत्पादन र रोजगारी वद्धि गर्नु	सालबसाली	९०८	वार्षिक ६०० वटा उद्यम व्यापार तथा व्यवसाय दर्ता, नविकरण र स्तरोन्नति हुने	३०४ वटा दर्ता तथा नविकरण भइ सञ्चालनमा रहेका

आ.व. २०८१/८२सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
४१.	**गरिबि निबारणको लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम**					**३७६२**	
४१.१.	सम्भाव्य उत्पादनको उत्पादकत्व र बजार प्रतिस्पर्धा बृद्धि गर्नका लागि कम्तिमा ५ जनाको समुहमा प्रबिधि हस्तान्तरण	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१४०	१४०	संघ ससर्त अनुदान
४१..२	उद्यमीको स्तरोन्नती आवश्यकता पहिचानका) आधारमा पुनर्ताजगी र एडभान्स सीप विकास तालिम कार्यक्रम(	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५०	२००	संघ ससर्त अनुदान

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
४१.३.	लघु उद्यम विकास मोडेलमा नयाँ लघु उद्यमी सिर्जना गर्ने	गाउँपालिकास्तर	पटक	१०	८६	८६०	संघ ससर्त अनुदान
४१.४.	उद्यम विकास सामाजिक परिचालन (घरधुरी सर्भेक्षण, अभिमुखीकरण, समूह गठन, उविस परिचालन, संभाव्यता अध्ययन र व्यवसाय छनौट(	गाउँपालिकास्तर	समूह	२	१३	२६	आन्तरिक स्रोत
४१.७.	वित्तीय साक्षरता तथा सेवा पहुँच कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२६	२६	आन्तरिक स्रोत
४१.९.	बजार तथा बजारीकरण र स्तरोन्नति	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२६	२६	आन्तरिक स्रोत
४१.१०.	उद्यम विकास सहजकर्ता पारिश्रमिक	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२८४	२८४	आन्तरिक स्रोत
४१.११.	महिलाहरुका लागि गलैंचा बुन्ने तालिम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक स्रोत
४१.१.२	वृद्धिमुखि उद्यमशिलता र रोजगार कार्यक्रम साझेदारी	वडा १ देखि ६	पटक	१	२०००	२०००	आन्तरिक स्रोत
४.२	**उद्यम व्यापार तथा बजार प्रवर्द्धन तथा नियमन कार्यक्रम**					२२०	
४.२१.	उद्यम व्यवसाय दर्ता, नवीकरण तथा नियमन	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	३०	१२०	आन्तरिक स्रोत
४.२.२	बजार अनुगमन तथा सञ्जाल निर्माण	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०	१००	आन्तरिक स्रोत

४.४.९ जोखिम पक्ष र अनुमान

मेड्पा कार्यक्रम सञ्चालन पश्चात यस गाउँपालिकामा लघु उद्यम तथा सीपमुलक तालिम सञ्चालन भएतापनि पर्याप्त लगानिको अभावमा व्यवसाय सुरुवात गर्न नसकेको देखिन्छ। उद्योग तथा व्यवसाय सिर्जना, विकास तथा विस्तारका लागि यस गाउँपालिकामा प्रचुर सम्भावना भएता पनि औद्योगिक विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधारको निर्माण कार्यमा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबिच समन्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस गाउँपालिकाले आफ्नै नीति तथा कार्यक्रम प्राथमिकतामा राखी व्यवसाय विकास सेवा प्रवाह नगर्ने हो भने उद्यम तथा व्यवसाय विकासको उपलब्धि हासिल नहुने जोखिम रहन्छ ।

४.५ भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्तीय सेवा

४.५.१ पृष्ठभूमि

सहकारीलाई स्थानीय तहको एकल जिम्मेवारीमा समेत राखी स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनबाट सहकारी क्षेत्र अन्तर्गत गरिने कार्यको विस्तृतीकरण समेत गरी स्थानीय स्तरमा सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धन गर्नका लागि स्थानीय सरकारलाई अग्रणी भूमिका दिइएको छ । सहकारीको व्यवस्थापनका लागि गाउँ गाउँपालिकाको सहकारी ऐन २०७५ जारी गरि सहकारीलाई व्यवस्थित गरिएको छ । सहकारी तथा वित्तीय क्षेत्रले ग्रामीण अर्थतन्त्रमा वित्तीय परिचालन लगायत विविध सुविधा प्रदान गर्दै अर्थतन्त्रलाई सुदृढ गर्न महत्वपूर्ण योगदान पुर्‍याउँछ । यस क्षेत्रमा आर्थिक क्रियाकलाप विस्तारका लागि आवश्यक पर्ने पुँजीको पहुँच सहज हुने गरी बैंक, वित्तीय संस्था तथा सहकारी संस्थाहरूको सेवा अपरिहार्य हुन्छ । वित्तीय संस्थाहरूमा मुक्तिनाथ विकास बैंक, ग्लोबल आई.एम.ई. बैंक र कुमारी बैंक गरी ३ वटा बैंक र लघु वित्त एवम् २० वटा सहकारी संस्थाहरू रहेका छन् । यी संस्थाहरूले बचत परिचालन तथा ऋण प्रवाहमा योगदान गरी आर्थिक विकासमा योगदान गर्न सक्नेछन् ।

४.५.२ समस्या तथा चुनौती

बैंक तथा वित्तीय संस्थामा विपन्न तथा पिछडिएका वर्गका घरपरिवारको पहुँच कमी हुनु तथा कारोवार समेत कम हुनु, लाभान्वित समूहहरू दोहोरिनु, ऋणको उपयोग व्यवसायिक कार्यमा कम हुनु, चर्को ब्याजदरमा ऋण प्रवाह हुनु, सहकारीहरू उद्धेश्यमा तोकिए अनुसार सञ्चालनमा नरहेको, उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउन अपेक्षित सहयोग पुर्‍याउन नसक्नु आदि यसका समस्याहरु हुन् । लघुवित्त तथा सहकारी संस्थाहरु संस्थाको उद्देश्य सिद्धान्तमा रही बचतकर्ताको बचत सुनिश्चितता गरि संस्थाहरुलाई प्रचलित कानुन बमोजिम सञ्चालन गराउनु चुनौती रहेको छ ।

४.५.३ सोच

"उत्पादन र रोजगारीः गाउँगाउँमा वित्तीय संस्था र सहकारी"

४.५.४ उद्देश्य

१. वित्तीय तथा सहकारी क्षेत्रलाई व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गरी दिगो बनाउनु।

२. सहकारी संस्थाहरुलाई व्यवस्थित गरी उत्पादनमा अग्रसर गराउनु।

४.५.५ रणनीति

१. सहकारी क्षेत्रमा सुशासन कायम गर्ने।

२. सहकारी संस्थालाई उत्पादनमुखी बनाउने।

४.५.६ विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
सेवा सुचारु वैंक शाखा र वित्तीय सेवा प्रदायक	सङ्ख्या	१	१	१	१	१
सेवा प्रवाह गरिरहेका सूचारू सहकारी संस्था	सङ्ख्या	२	२	२	३	५
वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमबाट लाभान्वित जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	१००	२००	५००	१०००	२०००
बैंकमा खाता हुने वा सेवा उपयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	३०	४०	५०	६०	८०
अव्यवस्थित बसोबासी, भूमिहिन दलितका लागि जग्गा पहिचान, नक्शाङ्कन र सर्भेक्षणमा सहजीकरण, लाभग्राही रूजु र लगत अद्यावधीकरण भूमि तया बसोबास व्यवस्थाका लागि संवाद तथा पैरवी	सङ्ख्या	०	०	१	१	१
सहकारी तालिम (कोपोमिस, सहकारी संस्था अनुगमन, निमयन, बैठक, समन्वय तथा साझेदारी,	सङ्ख्या	०	०	१	२	३

४.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	९००	८४०	६०	०	३३१	५६९	०	०
२०८२/८३	१२४२	११७५	६७	०	३५३	८८९	०	०
२०८३/८४	१३६२	१२७८	८४	०	३९२	९७०	०	०

४.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	सहकारी प्रबर्द्धन कार्यक्रम	बैंक, वित्तीय तथा सहकारी सेवामा पहुँच बढाउनु	सालबसाली	१०५६	६१७९ घरपरिवार उत्पादन, बजारीकरण र सहकारी तथा वित्तिय सेवामा संलग्न हुने	७६ प्रतिशत घरपरिवारका सदस्य बैंक, सहकारी तथा बित्तीय संस्थामा आबद्ध रहेका
२	भूमी व्यवस्थापन कार्यक्रम	सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण, परिचालन, भूमिहित तथा अव्यस्थित बसोबासी व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्नु	सालबसाली	१८१८	१४०० भूमिहिन तथा अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने	अव्यवस्थित बसोबासी भूमिहिन दलित लाई बसोबास तथा जग्गा व्यवस्थाको लागि लाभग्राही तथा स्थान पहिचान, लगत तयारी कार्य भैरहेको
३	वित्तीय साक्षरता तथा पहुँच अभिवृद्धि कार्यक्रम	वित्तिय साक्षरता तथा वित्तीय सेवामा स्थानीयबासीको पहुँच तथा उपयोग वृद्धि गर्नु	सालबसाली	६३०	वार्षिक ३६०० जनाले वित्तीय साक्षरता सहभागि भइ वित्तीय सेवामा पहुँच भएको हुने	उद्यम व्यवसाय सञ्चालन र स्तरोन्नति मा सलग्न १८०० जनाले वित्तिय साक्षरता तथा पहुँच प्राप्त गरेका

आ.व. २०८१/८२सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
५१.	**सहकारी प्रबर्द्धन कार्यक्रम**					**३००**	
५१.१.	सहकारी संस्था संस्थागत क्षमता अभिबृद्धि तथा विस्तार	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	३००	२००	आन्तरिक स्रोत
५१..२	सहकारी संस्था अनुगमन, निमयन, बैठक, समन्वय तथा साझेदारी	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५०	१००	आन्तरिक स्रोत
५३.	**भूमी व्यवस्थापन कार्यक्रम**					**६००**	
५३.१.	भूमिको वर्गीकरण अनुसार भूउपयोग योजना कार्यान्वयन र अन्य व्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	६००	६००	आन्तरिक स्रोत

८.५.९ जोखिम पक्ष र अनुमान

नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, गाउँपालिका, निजी क्षेत्र तथा समुदायसँगको समन्वय, सहकार्य र साझेदारमा उद्योग व्यापार र व्यवसाय सिर्जना, विकास र प्रवर्द्धनका लागि पुर्वाधार, सीप तथा प्रविधिको विकास हुनेछ । आयातित वस्तुको बढ्दो प्रयोग, सेवामुखी व्यवसायमा बढ्दो लगानी र व्यवसाय व्यावसायिक वातावरण सिर्जना नभएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहेको छ ।

४श्रम .६., रोजगारी तथा गरिबी निवारण

४ ६.१.पृष्टभूमि

नेपालको संबिधान २०७२को धारा ३३ र ३४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०४ को दफा ११ को अधिनमा रही नेपाल सरकार, श्रम रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयद्वारा प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७५ तथा एकीकृत श्रम तथा रोजगार सेवा कार्यविधि, २०८० बमोजिम एकीकृत रुपमा श्रम तथा रोजगार सम्बन्धी काम कार्वाहि अगाडी बढाउन प्रत्येक स्थानीय तहमा विगत ५ वर्ष देखि एक रोजगार सेवा केन्द्रको स्थापना भई क्रियाशिल रहेको छ । यस प्रकार स्थापित रोजगार सेवा केन्द्रबाट हालसम्म ३१६७, जना बेरोजगार सूचिकृत भई रोजगार आयोजनाबाट हालसम्म १११० जना

बेरोजगार व्यक्तिलाई न्यूनतम रोजगारीमा संलग्न गराइएको छ। चालु आ.ब.मा गाउँपालिका र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमको साँझेदारीमा १ वटा रोजगार आयोजना सञ्चालनमा रहेका छन र बैदेशिक रोजगार वोर्डबाट प्रदान गरीने आर्थिक सहायता सम्बन्धी कार्यक्रमका साथै श्रम स्वीकृतिका लागि सहजीकरणका लागि १०० जना भन्दा बढी सेवाग्राहीहरुलाई सेवा प्रदान गरिएको छ।

४६..२ समस्या तथा चुनौती

गरिवीको रेखामुनि रहेका घरपरिवारको पहिचान गर्नु, रोजगार प्रवर्द्धन सम्बन्धी स्थानीय नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा नहुनु, वैदेशीक क्षेत्रमा रहेका व्यक्तिहरुको तथ्याङ्क नहुनु ,प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमबाट बेरोजगार व्यक्तिहरु न्यूनतम १०० दिनको रोजगारीमा मात्रै संलग्न हुनु, सूचिकृत हुने बेरोजगारी व्यक्तिको संख्या बढ्दो क्रममा रहनु, गाउँपालिकाको सिमित स्रोतबाट बजेट व्यवस्थापन न्यून हुनु, आदि श्रम, रोजगार तथा गरिवि निवारणको क्षेत्रमा मुख्य समस्याको रुपमा रहेका छ।

सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय सरकारबिचको अन्तरसम्बन्धमा नीतिगत स्पष्टता सहित संयुक्त र आ-आफ्नो तहबाट पहल कदमी अगाडी बढाउनु, स्थानीय श्रमिकलाई उद्योग, कलकारखाना र निजी कम्पनीबाट रोजगारी प्रदान गर्नु, प्रत्येक वर्ष श्रम बजारमा थपिने श्रमिकलाई स्वदेशमै स्वरोजगार सिर्जना गरी बैदेशिक रोजगारीको प्रभावलाई न्यूनिकरण गर्नु, गरिबी निवारणको सार्थकतालाई एकीकृत, सार्थक र प्रभावकारी बनाउनु आदि रोजगार तथा गरिबी निवारणको क्षेत्रमा मुख्य चुनौतीको रुपमा रहेका छन्।

४सोच ६.३.

"श्रम र रोजगारीमा आबद्धता, समृद्ध हुप्सेकोट हाम्रो प्रतिबद्धता"

४ ६.४.उद्देश्य

गरिबीको रेखामुनि रहेका नागरिक तथा वेरोगार व्यक्तिको जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउनु।

४ ६.५.रणनीति

१. आय आर्जन, रोजगारी, स्थानीय उत्पादनमा अभिवृद्धि गर्ने,
२. व्यावसायिक सिप विकास, रोजगारी सिर्जना, उत्पादनशिलता प्रर्वद्धन गर्ने,
३. श्रमिकको सामाजिक, आर्थिक, पारिवारिक पुनस्थापना तथा पुनः एकीकरण लगायतका एकीकृत सेवा प्रवाह गर्ने,
४. स्वदेश तथा वैदेशिक रोजागीमा संलग्न रहेका श्रमिकलाई सामाजिक सुरक्षा कोषमा आबद्ध गराउन अभिप्रेरित गर्ने,
५. गरिबीको रेखामुनि रहेका नागरिक तथा बेरोजगारी व्यक्तिलाई सिप तथा क्षमता विकास सम्बन्धी तालिम र नविनतम प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने।

४ विषय ६.६.क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचकहरु	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
बेरोजगार संख्या	संख्या	२६३४	३१६७	३७००	४०००	४२००
रोजगार आयोजना (१०० दिनको रोजगारी(	संख्या	४१	५४	६०	७५	९०
रोजगारी सिर्जना दिनको रोजगारी १००))	जना	१९०	२३५	३३५	५३५	९३५
बैदेशिक रोजगारीमा गएका व्यक्तिलाई वैदेशिक सहायता प्रदान	जना	१५	२०	२५	३५	५०
सिप र क्षमता विकासबाट लाभान्वित व्यक्ती	जना	०	०	५०	१००	२००
पुनः श्रम स्वीकृती सहयोग प्राप्त गर्ने व्यक्ती	जना	२०	५०	१००	१५०	२००

४.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	८९७६	५३८६	३५९०	०	०	८९७६	०	०
२०८२/८३	९८७४	५९२४	३९४९	०	०	९८७४	०	०
२०८३/८४	१०८६१	६५१७	४३४४	०	०	१०८६१	०	०

४.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधिशुरू) (र समाप्ति	लागत .रू) (हजारमा	अपेक्षित नतिजा	हालको प्रगति स्थिति
१	एकिकृत श्रम तथा रोजगार सेवा र गरिबी निवारण कार्यक्रम	एकिकृत श्रम तथा रोजगार सेवा प्रदान गर्नु	सालबसाली	२९७११	सूचिकृत ९३५ बेरोजगारी व्यक्तिले न्यूनतम रोजगार प्राप्त गरेका हुने	२३५ भन्दा बढी बेरोजगारी व्यक्तिले न्यूनतम रोजगारी प्राप्त गरेका, वैदेशिक रोजगारीमा मृत्यु भएका र अन्य दुर्घटनामा परेका २० जना व्यक्तिलाई सहायता प्रदान५० , भन्दा बढीले पुनः श्रम स्वीकृतीमा सहयोग प्राप्त गरेका,

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
६१.	**एकिकृत श्रम तथा रोजगार सेवा र गरिबी निवारण कार्यक्रम**					८९७६	
६१.१.	रोजगार संयोजकको पोसाक	गाउँपालिकास्तर	जना	१	१०	१०	संघ ससर्त अनुदान
६१..२	रोजगारी सृजना (नेपाल सरकार)	गाउँपालिकास्तर	जना	३०	१००	२०२२	संघ ससर्त अनुदान
६१.३.	रोजगारीमा खटिनु पूर्व अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन	गाउँपालिकास्तर	वटा	१	३०	३०	संघ ससर्त अनुदान
६१.४.	सञ्चालित रोजगार आयोजनाहरुको अनुगमननिरिक्षण/	गाउँपालिकास्तर	वटा	१	१००	१००	संघ ससर्त अनुदान
६१.५.	रोजगार सहायकको पोशाक भत्ता	गाउँपालिकास्तर	जना	१	१०	१०	आई.ए.डि.
६१.६.	प्राविधिक सहायकको पोसाक	गाउँपालिकास्तर	जना	१	१०	१०	आई.ए.डि.
६१.७.	रोजगार संयोजकको तलव	गाउँपालिकास्तर	जना	१	५६८	५६८	संघ ससर्त अनुदान
६१.८.	अन्य विविध खर्च (चियापानि लगायत अन्य विविध)	गाउँपालिकास्तर	पटक	६	४	२४	संघ ससर्त अनुदान
६१.९.	रोजगार सेवा केन्द्रको लागी मसलन्द खर्च	गाउँपालिकास्तर	एकाई	१	१००	१००	संघ ससर्त अनुदान
६१.१०.	रोजगार संवाद मञ्चको सञ्चालन	गाउँपालिकास्तर	एकाई	१	३०	३०	संघ ससर्त अनुदान
६१.११.	रोजगार सहायकको तलब	गाउँपालिकास्तर	जना	१	५००	५००	आई.ए.डि.
६१.१.२	रोजगारी सृजना (.ए.डि.आई)	गाउँपालिकास्तर	जना	४	६६८	२६७२	आई.ए.डि.
६१.१३.	प्राविधिक सहायकको तलव	गाउँपालिकास्तर	जना	१	५००	५००	आई.ए.डि.
६१.१४.	कार्यस्थलमा आधारित सीपक्षमता विकास तथा / जीवनोपयोगी सीप तालिम	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	१००	२००	आई.ए.डि.
६१.१५.	श्रमको सम्मान राष्ट्रको अभियान सम्बन्धी क्रियाकलाप संचालन	गाउँपालिकास्तर	संख्या	१०	१०	१००	आई.ए.डि.
६१.१६.	स्थानीय तहको रोजगार रणनीति तर्जुमा / कार्यान्वयन /अध्यावधिक तथा आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धन अभियान	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	५०	१००	आई.ए.डि.
६१.१७.	गुनासो सुनुवाइ कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	संघिय सशर्त
६१.१८.	सामी परियोजनासँगको सहकार्य	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक स्रोत

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
६१.१९.	न्युनतम रोजगारीमा खटिने कामदाका लागी सुरक्षा सामाग्री र हाते औजार खरिद	गाउँपालिकास्तर	वटा	१	१००	१००	आन्तरिक स्रोत
६१..२०	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमसँग योजना साझेदारी कार्यक्रम (वडामा साझेदारी)	गाउँपालिकास्तर	वडा	८	१००	८००	आन्तरिक स्रोत
६१..२१	वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवाहरुलाई उद्यम गर्दा बैंक व्याजमा अनुदान (कार्यविधि बमोजिम(	गाउँपालिकास्तर	जना	८	५०	४००	आन्तरिक स्रोत

४ ६.९.जोखिम पक्ष र अनुमान

गाउँपालिकामा स्थापना भएको रोजगार सेवा केन्द्र आन्तरिकीकरण हुने, गाउँपालिका मार्फत सञ्चालन हुने सिप विकास, उद्यमशिलता, श्रम र रोजगार सम्बन्धी सेवाहरु एकीकृत रुपमा रोजगार सेवा केन्द्र मार्फत सञ्चालन गर्ने व्यवस्थाको सुनिश्चिता आवश्यक रहेको छ। सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले नीतिगत व्यवस्था हुन नसकेमा प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमको समाप्ति पश्चात गरिबी निवारण, श्रम तथा रोजगार सेवाको दिगोपनामा तथा प्रभावकारिता नहुने जोखिम रहेको छ।

परिच्छेद ५ : सामाजिक क्षेत्र

यस परिच्छेदमा स्वास्थ्य तथा पोषण, शिक्षा, खानेपानी तथा सरसफाई, महिला, बालबालिका र सामाजिक समावेशीकरण, युवा तथा खेलकुद जस्ता उपक्षेत्रहरु समेटिएका छन् । प्रत्येक खण्डमा पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरण र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरु समावेश गरिएको छ ।

५.१ स्वास्थ्य तथा पोषण

५.१.१ पृष्ठभूमि

आधारभूत स्वास्थ्य तथा पोषणलाई यस गाउँपालिकाले उच्च प्राथमिकतामा राख्दै आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई गुणस्तरीय तुल्याई गाउँवासीको सहज पहुँच स्थापित गर्न संरचनागत तथा व्यावहारिक अभ्यास विद्यमान रहेका छन् । राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक स्वास्थ्य नीति तथा कार्यक्रमका अतिरिक्त गाउँपालिकाको अग्रसरतामा स्वास्थ्य क्षेत्रमा जनशक्तिको व्यवस्थापन, सेवाको स्तरोन्नती तथा विस्तारका कार्यहरु द्रुत गतिमा भई रहेका छन् । गाउँपालिका क्षेत्रभित्र १ वटा प्राथमिक अस्पताल २वटा स्वास्थ्य चौकी, ४ वटा आधाभुत स्वास्थ्य केन्द्र र १ सामुदायिक स्वास्थ्य एकाई, ११ गाउँघर क्लिनिक र १४ खोप क्लिनिक रहेका छन् । स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा अनमी १४ जना, अहेव १३ जना र कार्यालय सहयोगी १० जना र ल्याव असिस्टेन्ट ३ जना कार्यरत रहेका छन् । स्वास्थ्य संस्था मध्ये धौवादी स्वास्थ्य चौकीमा ल्याव सुविधा रहेको छ भने गर्भ परीक्षण सुविधा सबै स्वास्थ्य संस्थामा रहेको छ । सुरक्षित मातृत्वका लागि प्रसुति सेवा ७ वटा स्वास्थ्य चौकीमा रहेको छ । गर्भवती महिलाहरुलाई गाउँपालिका अन्तरगतको देउराली प्राथमिक अस्पतालमा भिडियो एक्सरे सेवा र धौवादी स्वास्थ्य चौकीबाट नियमित सेवा सञ्चालनमा रहेको छ । सुरक्षित गर्भपतन सेवा २वटा स्वास्थ्य संस्थाबाट सेवा प्रवाह भएको छ । प्राथमिक अस्पताल र धौवादी स्वास्थ्य चौकी बाट OTC सेवा सञ्चालन भई कुपोषित बच्चाहरुलाई सेवा प्रदान गर्दै आएको छ । सुत्केरी हुनेलाई सुत्केरी पोषण प्रोत्साहन शुरुवात गरिएको छ। यस क्षेत्रका ९४ प्रतिशत घरपरिवारमा आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग हुने गरेको छ ।

स्वास्थ्य संस्थामा ९८ प्रकारका औषधी निःशुल्क रुपमा उपलब्ध रहेका छन् । मापदण्डअनुसारको १ वटा स्वास्थ्य चौकी भवन बनेको छ भने एउटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइको भवन निर्माण सम्पन्न भएको र चार वटा निर्माणाधिन रहेका छन् । गाउँपालिकास्तरमा १ एम्बुलेन्सबाट सेवा उपलब्ध भैरहेकोछ । किशोर किशोरी मैत्री स्वास्थ्य सेवा १ वटा स्वास्थ्य चौकीमा उपलब्ध रहेको छ । स्थायी परिवार नियोजनका लागि हरेक वर्ष पालिका स्तरमा स्थायी बन्धाकरण शिविर सञ्चालन गर्ने गरिएको छ । स्वास्थ्य व्यवहार परिवर्तनको लागि स्वास्थ्य संस्थास्तरमा अन्तरकृया हरेक वर्ष सञ्चालन हुने गरेको छ । विद्यालयस्तरमा जुकाको औषधी तथा भिटामिन ए कार्यक्रम वर्षको २पटक सञ्चालन गरिएको छ । स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम पनि पटक पटक हुने गरेको छ । पाठेघर खस्ने महिलाको लागि स्क्रिनिङ क्याम्प सञ्चालन गरी उपचार तथा प्रेषण कार्य गरिएको छ । गाउँपालिकास्तरमा स्वास्थ्य सेवा उपलव्ध गराउन गैर सरकारी संस्थाहरुसँग ARH परियोजना लगायत स्वास्थ्य क्षेत्रमा साझेदार रहेको छ । यस पालिकामा सामुदायिक स्वास्थ्य एकाइको स्थापना, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८० तयार भएको छ ।

५१.२ समस्या तथा चुनौती

अस्पतालसँगको पहुँच (अस्पताल पुग्न लाग्ने औषत समय ३ घण्टा) मा कमी हुनु, १ वटा स्वास्थ्य चौकीको भवन मात्र मापदण्ड अनुसार निर्माण भई सञ्चालन हुनु र अन्य १ वटामा मापदण्ड अनुसार नुहुनु, सुर्तीजन्य र मदिराजन्य वस्तुको सेवनको कुलतको प्रभाव बढ्दै जानु, खोप क्लिनिक तथा गाउँघर क्लिनिकको भवन नहुनु, स्वास्थ्य संस्थामा जनशक्ति पर्याप्त नहुनु, स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धी जानकारीमा कमी हुनु, प्लास्टीक तथा शिसाजन्य प्रदुषण हुनु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् । यसैगरी स्वास्थ्य शाखामा भ्याक्सिन भण्डारणका लागि पूर्वाधार नहुनु, प्रत्येक वडामा एक्सरे तथा भिडियो एक्सरे लगायतको ल्याव सुविधा नहुनु, स्वास्थ्य संस्थामा घेरवारको कमी हुनु, ३ वटा वर्थिङ् सेण्टरमा दक्ष प्रसुतिकर्मीको कमी हुनु, विरामी पर्दा धामी झाँक्रीकोमा

जाने प्रचलन हुनु, शारिरीक व्यायाम, योग, आयुर्वेदिक एवं प्राकृतिक चिकित्सासम्बन्धी चेतनामा कमी हुनु, विद्यालयहरुमा प्राथमिक उपचार सामाग्रीको कमी हुनु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरुका रुपमा रहेका छन् ।

गाउँपालिकामा ५ सैयाको आधारभूत अस्पताल निर्माणको काम भै रहेको साबिककै स्वास्थ्य चौकीको भवन तथा जनशक्ति सप्रयोग गरी सञ्चालन गर्नु, स्थायी दरबन्दीमा स्वास्थ्यकर्मीको पदपुर्ति गरी स्वास्थ्य सेवा सहज र नियमित बनाउनु, दक्षप्रसुतिकर्मी र भिडियो एक्सरे, ल्याब तथा एक्सरे सेवा राख्नु प्रमुख चुनौतीका रुपमा रहेका छन् ।

५.१.३ सोच

"सुदृढ स्वास्थ्य संस्थाः स्वस्थ हुप्सेकोटबासी"

५.१.४ उद्देश्य

१. आधारभूत, निशुल्क तथा विशिष्ठकृत स्वास्थ्य सेवामा गाउँपालिकाबासीको पहुँच विस्तार गर्नु,
२. स्वस्थ जीवनशैली प्रवर्द्धन, ब्यबहार परिवर्तन र स्वास्थ्यमा प्रतिकुल असर पार्ने मानवीय तथा वातावरणीय कारक तत्वहरुलाई निरुत्साहित गर्न अनुकूल बाताबरण सिर्जना गर्नु,
३. पोषण अवस्थामा दिगो सुधार गर्नु
४. पूर्ण गर्भजाँच र संस्थागत सुत्केरीलाई दिगोपना कायम राख्नु ।

५.१.५ रणनीति

१. स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था, क्षमता विकास र स्वास्थ्य संस्थाको पूर्वाधार सामग्री तथा उपकरणको औषधीको व्यवस्था गरी आधारभूत, निशुल्क तथा विशिष्ठकृत स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर र पहुँचलाई सहज तुल्याउने,
२. स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरीय, जवाफदेही एवम् परिमाणममुखी बनाउने तथा स्वास्थ्य क्षेत्रमा सुशासन कायम गर्ने,
३. विद्यालय तथा नागरिक शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार मार्फत स्वास्थ्य, पोषण र स्वस्थ व्यवहार बारे सचेतना वृद्धि गर्ने,
४. वैकल्पिक स्वास्थ्य उपचार विधि, सचेतना वृद्धि तथा घरदैलो सेवा विस्तार गर्ने,
५. मातृशिशु स्वास्थ्य परिवार योजना तथा पोषणको अवस्थामा गुणात्मक सुधार ल्याउने,
६. गाउँपालिकामा विद्यालय नर्स सेवा सञ्चालन तथा किशोर किशोरी प्रजनन स्वास्थ्यमा सुधार गर्ने ।

५.१.६ विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्मको वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
बच्चालाई ६ महिलासम्म स्तनपान गराउने महिला	प्रतिशत	५६	६१	९०	९५	१००
२३ महिना सम्मका नियमित वृद्धि अनुगमन गरिएका बालबालिका सङ्ख्या	सङ्ख्या	५३	४१	६०	७५	९०
वृद्धि अनुगमन ०-२३ महिनाका बालबालिको औषत भेट		१५	१७	२०	२२	२४
वृद्धि अनुगमन गरिएका मध्ये कुपोषित ५९ महिनाभन्दा कम उमेरका बालबालिका	प्रतिशत	०.४१	२.०	१.५	१.०	०.५
परिवार नियोजनका आधुनिक साधन प्रयोगकर्ता दर	प्रतिशत	९	५	६७	७०	७२
कम तौल भएका नवजात शिशु	प्रतिशत	४	२.२	१.५	१.०	.५
प्रोटोकल अनुसार ८ पटक गर्भवती जाँच गराउने महिला (जीवित जन्ममा)	प्रतिशत	३५	४८	६५	७०	७५
डि.पि.टि.-हेप वि. १ दादुरा रूबेला दोश्रोबिचको ड्रपआउट दर	प्रतिशत	३.०	४.०	२.०	१.५	१.०

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्मको वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
२३ महिना भित्र पूर्णखोप प्राप्त गरेका बालबालिका	प्रतिशत	९०	९१	९४	९५	९८
कुष्ठरोगको प्रकोप दर (प्रति १०,०००)	जना	४.९	४.०	३.०	२.०	१.५
निमोनियाका विरामी दर (२देखि ५९ महिनाका बालबालिका)	जना	४९	४५	१०५	१००	९५
झाडापखालाका बिरामी दर (प्रति हजार २देखि ५९ महिना बालबालिका)	जना	२५६	१३७	२००	१९०	१८०
गर्भावस्थाको अवधिभर १८० आइरन चक्की खाने गर्भवती महिला	प्रतिशत	७२	५७	८०	८५	९०

५.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	३३७५३	६४९४	२७२५९	०	०	३२६२७	११२६	०
२०८२/८३	३६८३६	६८५१	२९९८५	०	०	३५६७२	११६४	०
२०८३/८४	४१७४६	७२६४	३४४८३	०	०	४०५१६	१२३०	०

५.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	आधारभुत स्वास्थ्य प्रवर्द्धन कार्यक्रम	आधारभुत स्वास्थ्य सेवा सहज बनाउनु	सालबसाली	९१०११	७ वटा स्वास्थ्य संस्था सुदृढ भइ २६५८३ जनसंख्यालाई सर्बसुलभ रूपमा आधारभुत तथा विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध हुने	२६५८२जनसंख्यालाई आधारभुत स्वास्थ्य सेवा नियमित रूपमा उपलब्ध भएको
२	योग, आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	नागरिक आरोग्यता बढाउनु	सालबसाली	२८६०	आयुर्वेद स्वास्थ्य सम्बन्धी सम्पूर्ण सेवा उपलब्ध गराउने	वार्षिक २१०० जनाले आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सेवा प्रदान गरिएको
३	पोषण कार्यक्रम	गाउँपालिकाबासीको पोषणको अवस्थामा सुधार ल्याउनु	सालबसाली	१८४६४	५००० सुनौलो हजार दिनको आमा, ५ वर्षको मुनिको बालबालिका र कोशोरीले पोषण सेवा प्राप्त गरेका हुने, पोषणमैत्री स्वास्थ्य संस्था तथा गाउँपालिका घोषणा हुने	७६६ सुनौलो हजार दिनको आमा, ७६२जना ५ वर्षको मुनिको बालबालिका र ३३६ कोशोरी गरी जम्मा १८६४ जनाले पोषण सेवा प्राप्त गरेका

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
७१.	**आधारभुत स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम**					२७०४६	
७१.१.	स्थानीय तहका स्वास्थ्य शाखा, स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पताल तथा आयुर्वेद	गाउँपालिकास्तर	पटक	१३	१२३१	१६०००	संघ ससर्त अनुदान

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
	औषधालयमा कार्यरत स्थायी कर्मचारीको स्वीकृत दरवन्दी अनुसारको तलव, महगी भत्ता र पोषाक भत्ता						
७१..२	स्थानीय तहको साझेदारीमा नियमित खोप सुदृढीकरण, पूर्ण खोप सुनिश्चतता र दीगोपनाका लागि स्वास्थ्यकर्मीबाट वडामा घरधुरी सर्वेक्षण, भेरिफिकेसन, अनुगमन तथा प्रमाणीकरणको सुपरिवेक्षण तथा व्यवस्थापन खर्च	७ वटै स्वास्थ्य संस्था	पटक	७	३१	२१६	संघ ससर्त अनुदान
७१.३.	मृगौला प्रत्यारोपण गरेका, डायलाइसिस गराइरहेका, क्यासर रोगी र मेरूदण्ड पक्षघातका विरामीलाई औषधि उपचार खर्च बापत मासिक रु ५ हजार दरले उपलब्ध गराईने रकम	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	७५०	१५००	संघ ससर्त अनुदान
७१.४.	पोषण कार्यक्रम	७ स्वास्थ्य संस्था	पटक	४	५२	२०८	संघ ससर्त अनुदान
७१.५.	प्रजनन् रुणता स्वास्थ्य सेवा	वडा नं .५ र ६	पायक	२	२९	५७	संघ ससर्त अनुदान
७१.६.	जुनोटिक रोग, एअमआर सम्बन्धी पैरवी तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम)AMR Day, Rabies Day)	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२०	२०	संघ ससर्त अनुदान
७१.७.	राष्ट्रिय महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम (पोसाक, प्रोत्साहन र यातायात खर्च(	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	२९७	५९४	संघ ससर्त अनुदान
७१.८.	स्थानीय तह मार्फत मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम सञ्चालन	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	२७१	१०८४	संघ ससर्त अनुदान
७१.९.	IMNCI को सचेतनात्मक कार्यक्रम	हुप्सेकोट, धौवादी, देउराली र वडा नं३ .	पटक	४	२५	१००	संघ ससर्त अनुदान
७१.१०.	किशोरकिशोरी स्वास्थ्य सेवा	हुप्सेकोट, धौवादी, देउराली र वडा नं३ .	पटक	४	२१	८४	संघ ससर्त अनुदान
७१.११.	एच.भी.पी. खोप अभियान तथा नियमित खोपमा शुरुवातको कार्यक्रम संचालन तथा ब्यबस्थापन (स्वास्थ्यकर्मी तालिम, महिला स्वास्थ्य स्वयंमसेविकास्वयंसेवक अभिमुखीकरण/, विद्यालय शिक्षक र वडा खोप समन्वय समितिको वैठक खर्च(	हुप्सेकोट, धौवादी, देउराली र गाउँपालिका	पटक	८	३२	२५६	संघीय ससर्त अनुदान
७१.१.२	परिवार योजना सेवा	हुप्सेकोट, धौवादी, देउराली	पटक	३	४२	१२५	संघ ससर्त अनुदान
७१.१३.	किटजन्य रोग नियन्त्रण कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र किटजन्य रोग नियन्त्रण एक्टिभ केश पहिचान तथा स्लाइड ढुवानी (औलो र कालाजार)	गाउँपालिका	पटक	१	२५	२५	संघ ससर्त अनुदान
७१.१४.	आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको लागि औषधि खरिद	गाउँपालिका	पटक	१	१०९३	१०९३	संघ ससर्त अनुदान
७१.१५.	आकस्मिक अवस्थामा औषधि एवं ल्याव सामाग्री ढुवानी, रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङका लागि फर्म फरमेट छपाइ, ईबि रजिस्टर अध्यावधिक.टि-, विश्व क्षयरोग दिवस सम्बन्धी कार्यक्रम, स्थलगत अनुशिक्षण तथा सुपरिवेक्षण, क्षयरोगका कार्यक्रमको अर्ध बार्षिक समीक्षा तथा कोहर्ट विश्लेषण	गाउँपालिका	पटक	३	३२	९५	संघ ससर्त अनुदान
७१.१६.	कम्युनिटि डट्स कार्यक्रम कार्यक्रम संचालन (स्वास्थ्यकर्मीलाई क्षयरोग मोडुलर तालिम)	गाउँपालिका	पटक	२	१६	३२	संघ ससर्त अनुदान

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
७१.१७.	तथ्याङ्कको गुणस्तर वृद्धिका लागि स्वास्थ्य संस्थाको मासिक बैठक, डाटा भेरिफिकेशन तथा भ्यालिडेशन एवम् अर्धवार्षिक र वार्षिक समीक्षा	गाउँपालिका	पटक	८	२९	२३०	संघ ससर्त अनुदान
७१.१८.	समुदायलाई क्षयरोग सम्बन्धी अभिमुखिकरण एवम् घरदैलो क्षयरोग खोज पडताल कार्यक्रम (क्षयरोगका जोखिम समूह तथा स्वास्थ सेवाको पहुँच कम भएका समुदायमा सक्रिय क्षयरोग खोजपडताल कार्यक्रम, घरपरिवारका सदस्यको सम्पर्क परीक्षण एवम् पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकामा क्षयरोग रोकथाम सम्बन्धी टी(कार्यक्रम .टी.पि.	हुप्सेकोट, धौवादी, देउराली र वडा नं३ .	पटक	४	२९	११७	संघ ससर्त अनुदान
७१.१९.	स्वास्थ्य चौकी को (आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र) न्युनतम सेवा मापदण्ड कार्यक्रम (अभिमुखीकरण, समीक्षा, फलो अप, अनुगमन तथा सुदृढीकरण(	हुप्सेकोट, धौवादी, देउराली र वडा नं३ .	पटक	४	२८	११३	संघ ससर्त अनुदान
७१..२०	स्थानीय तह मार्फत मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम अन्तर्गत आमा सुरक्षा, गर्भवती उत्प्रेरणा सेवा, रक्तसंचार, न्यानो झोला, सुरक्षित निशुल्क गर्भपतन र नवजात शिशुको निशुल्क उपचार कार्यक्रम	गाउँपालिका	पटक	३	२४०	७२०	संघ ससर्त अनुदान
७१..२१	निशुल्क स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम असहाय), दलित, अपांग(	गाउँपालिका	पटक	१०	४००.	४००	आन्तरिक स्रोत
७१..२२	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मासिक प्रतिवेदन, खोप तथा गाउँघर क्लिनिक सञ्चालनमा प्रोत्साहन	गाउँपालिका	पटक	५	८३	४१५	आन्तरिक स्रोत
७१..२३	गर्भवती आमा सुपा नेट वितरण	गाउँपालिका	पटक	१०	२०००.	२००	आन्तरिक स्रोत
७१..२४	स्वास्थ्य संस्थाका लागि औषधि तथा सामग्री खरिद तथा व्यवस्थापन	गाउँपालिका	पटक	१	८००	८००	आन्तरिक स्रोत
७१..२५	आँखा तथा पाठेघर परीक्षण शिविर, मूटुरोग, मधुमेह लगायत रोग सम्बन्धी निशुल्क शिविर सञ्चालन	गाउँपालिका	पटक	३	१००	३००	आन्तरिक स्रोत
७१..२७	एच.भि.आई. एड्स प्रभावित व्यक्ति पोषिलो आहार वितरण कार्यक्रम	गाउँपालिका	जना	२०	४	८०	आन्तरिक स्रोत
७१..२८	खोप कार्यकर्ता व्यवस्थापन	वडा नम्बर ६	जना	१	१८२	१८२	आन्तरिक स्रोत
७१..२९	स्वास्थ्यकर्मी एवम् महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका अध्ययनअवलोकन भ्रमण/	गाउँपालिका	पटक	१	०	०	आन्तरिक स्रोत
७१.३०.	स्वास्थ्य संस्था खानेपानी विद्युत, सञ्चार, इन्धन र विविध खर्च व्यवस्थापन	गाउँपालिका	संख्या	१०	२०	२००	आन्तरिक स्रोत
७१.३.२	बर्थिंग सेन्टरमा प्लासेन्टा पिट निर्माण	वडा नं६ र ५ .	संख्या	२	५०	१००	आन्तरिक स्रोत
७१.३३.	वेलुवा आँखा अस्पताल अनुदान	गाउँपालिका	वटा	१	१२००	१२००	
७१.३४.	नसर्ने रोग सचेतना तथा विभिन्न रोग परिक्षण	गाउँपालिका	पटक	५	१००	५००	आन्तरिक स्रोत
७.२	**आयुर्वेद, योग तथा वैकल्पिक चिकित्सा कार्यक्रम**					**८५०**	
७.२१.	आयुर्वेद औषधि खरिद	गाउँपालिका	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
७.२.२	योग तथा दैनिक जीवनशैली परिवर्तन	वडा नं३ ., ४, ५, ६	पटक	४	१५०	१५०	आन्तरिक श्रोत
७.२३.	नागरिक आरोग्य केन्द्रमा कार्यालय सहयोगी व्यवस्थापन	वडा नं१ .	पटक	१२		२००	आन्तरिक श्रोत
७३.	**वहु क्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम**					**५८५७**	
७३.१.	सुनौला हजार दिनका विपन्न महिलाको पोषण सुधार आयआर्जन अनुदान	गाउँपालिका	पटक	१	६२५	६२५	संघीय ससर्त अनुदान
७३..२	पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धन	गाउँपालिका	पटक	१	११४०	११४०	संघ ससर्त अनुदान

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
७३.३.	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमका पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक	गाउँपालिका	पटक	१२	२८	३३५	संघ ससर्त अनुदान
७३.४.	कार्यालयमा पोषण कर्नर स्थापना	गाउँपालिका	वटा	१	२५	२५	आन्तरिक श्रोत
७३.५.	पोषण प्रोफाइल तयारी	गाउँपालिका	पटक	१	३५०	३५०	आन्तरिक श्रोत
७३.६.	पोषण सम्बन्धी अभिमुखीकरण	गाउँपालिका	पटक	६	२२	१३२	आन्तरिक श्रोत
७३.७.	सुत्केरी स्याहार पोषण खर्च सहयोग	गाउँपालिका	जना	२४०	५	१२००	आन्तरिक श्रोत
७३.८.	विद्यालयहरुमा पोषण परामर्श र दिवा खाजा अनुगमन	गाउँपालिका	पटक	१०	५	५०	आन्तरिक श्रोत
७३.९.	महिला सहकारी मार्फत पोषिलो पिठो निर्माण कार्यक्रम	गाउँपालिका	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
७३.१०.	आर्थिक तथा अन्य सामाजिक सहायता	गाउँपालिका	जना	१५०	१०	१५००	आन्तरिक श्रोत

५.१.९ जोखिम पक्ष र अनुमान

स्वास्थ्य संस्था तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धी भौतिक संरचना र सुविधा पर्याप्त भएको हुनेछ। दक्ष मानवीय स्रोत परिचालन भई सेवा विस्तार भएको हुनेछ । स्वास्थ्य पूर्वाधार, प्रयोगशाला, औषधी र खोप व्यवस्थापन जस्ता प्राविधिक पक्षमा सरोकारवालाबिच सहकार्य र साझेदारी हुन नसकेमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल नहुने जोखिम रहन सक्दछ।

५.२ शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि

५.२पृष्ठभूमि १.

हुप्सेकोट गाउँपालिकाले शिक्षालाई गाउँपालिका विकासको प्रमुख आधारको रुपमा लिदै विभिन्न नीतिगत, संरचनागत, संस्थागत र व्यावहारिक प्रयासहरु अघि बढाएको छ। नेपालको संविधान, आवधिक विकास योजना, आर्थिक र सामाजिक रुपान्तरण गर्ने संकल्प पुरा गर्न शिक्षालाई गाउँपालिकाको विकासमा महत्वपूर्ण क्षेत्रको रुपमा आत्मसाथ गरिएको छ । गाउँपालिकाको शिक्षा प्रणालीमा स्थानीय आवश्यकता सुहाउँदो शिक्षा ऐन, नियमावली र विभिन्न कार्यविधि बनाई त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिएको छ। विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न व्यावहारिक तथा रोजगारमुलक शिक्षा प्रणालीलाई अवलम्बन गर्ने, शिक्षकहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्न विशेष कार्यक्रम लागु गर्ने, सबै विद्यालयहरुलाई सूचना र प्रविधियुक्त बनाउने र एक स्थानीय तह एक व्यावसायिक तथा प्राविधिक विद्यालय र नमुना विद्यालय सञ्चालन गर्ने नीति लिएको छ। विभिन्न भाषाभाषी रीतिरिवाज धर्म संस्कृतिहरुको अध्ययन र अनुसन्धान, संरक्षण विकास र त्यसको जर्गेना गर्ने कार्यलाई विशेष जोड दिइएको छ। प्रविधिको उपयोगमा विस्तारले व्यापकता पाएको छ।

यस गाउँपालिकामा शिक्षक दरबन्दी प्रयाप्त नभएका विद्यार्थी सङ्ख्या बढी रहेका विद्यालयहरुमा करार शिक्षक पदपूर्ति गर्नका लागि अनिवार्य तथा निःशूल्क शिक्षा कार्यविधि-२०७८ तयार गरी स्थानीय तह स्तरमा स्वयंसेवक शिक्षक दरबन्दी कायम गरी आवश्यक पर्ने शिक्षकको पदपूर्ति गरेको छ। जस अन्तर्गत माध्यमिक तह १-११)२वटा ४ (, आधारभूत तह कक्षा (८-६) व ७६टा गरी जम्मा ८० वटा दरबन्दी सिर्जना गरी वितरण गरिएको छ। त्यसैगरी गाउँपालिकाभित्रका सरकारी तवरबाट कोष कट्टी नहुने शिक्षक तथा कर्मचारीको मनोबल उच्च राख्न गाउँपालिकाले विद्यालय शिक्षक तथा कर्मचारी कल्याणकारी कोषको व्यवस्था गरेको छ। त्यसैगरी, विद्यालयको अनुगमन एवं सुपरिवेक्षण तथा नियमित प्रबैठकमा शैक्षिक सुधारका लागि .अ. छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गरिएका छन्। यसै सन्दर्भमा गाउँ शिक्षा समिति, प्रबैठक .अ., शिक्षक, विद्यार्थी तथा सरोकारवाला सम्पूर्ण व्यक्तिहरुको सुझाब लिई शिक्षा सुधारका कार्यहरु हुँदै आएका छन्।

५.२.२ समस्या तथा चुनौती

शिक्षा क्षेत्रमा प्रयाप्त जनशक्ति, भौगोलिक विकटता, यातायात, सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको पहुँच सबै क्षेत्रमा नपुगेको कारण विद्यालयहरुको स्थलगत सुपरिवेक्षण, अनुगमन एवं प्राविधिक सहयोग, शिक्षक विद्यार्थी सङ्ख्याको अनुपातमा प्राप्त शिक्षक दरबन्दी व्यवस्थापन तथा मिलान नहुँदा अनुदान शिक्षक व्यवस्थापन गर्न समस्या रहेको छ। शिक्षालाई विकासको मुल आधारका रुपमा ल्याइ यस गाउँपालिकाले नमुना विद्यालयका साथै व्यावसायिक तथा प्राविधिक विद्यालयका पूर्वाधार तयारी

गरी सहज अवसरहरु सिर्जना गर्नु, वाह्य संस्कृतिको प्रभावको कारण मौलिक भेषभुषा, भाषा तथा संस्कृतिको ह्रास हुँदै गएकोले यसको संरक्षण गर्नुका साथै यस क्षेत्रमा रहेको ऐतिहासिक सम्पदा र भाषा तथा संस्कृतिको संरक्षण र सम्वर्द्धनमा प्रर्याप्त ध्यान दिनु, बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री भवन, खेलमैदान, घेरावार र शौचालयको कमी रहेको छ।

परिवर्तित अवस्थामा शिक्षा प्रणाली व्यावसायिक र उत्पादनमुखी हुन नसक्नु, शैक्षिक वातावरणको कमी जस्ता समस्या विद्यमान रहेको छ। विद्यालयको स्थलगत सुपरिवेक्षण अनुगमन एवं प्राविधिक ,सहयोग ,परामर्श सेवा उपलब्ध गराउनु , पठनपाठनलाई सहज र गुणस्तरीय बनाउनु, विद्यालय शिक्षालाई व्यवहारसँग जोडनु र कला तथा संस्कृतिकोलाई जिवन्त रुपमा जोगाइ राख्नुसबै तहको शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्नु ,, शिक्षालाई व्यावसायिक, रोजगारमूलक तथा जीवनपयोगी बनाउनु, शिक्षकहरूको माग र आपूर्तिबिच सन्तुलन कायम गर्नु, लगानी अनुरूपको प्रतिफल सुनिश्चित गर्नु, संविधान प्रदत शिक्षासम्बन्धी हकहरूको उपभोग गर्ने साथै समग्र शैक्षिक क्षेत्रको व्यवस्थापनमा सुधार गरी सुशासनको प्रत्याभूति गर्नु आदि यस गाउँपालिकाका शिक्षा क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीको रूपमा रहेका छन्।

५.२ सोच ३.

"गुणस्तरीय तथा प्रविधिमैत्री ज्ञानः शिक्षित नागरिक समृद्ध हुप्सेकोटको सान"

५.२उद्देश्य ४.

१. शिक्षण संस्थाहरुमा पूर्वाधार तथा प्रविधिको विकास गर्नु,
२. आधारभूत र माध्यमिक शिक्षालाई शतप्रतिशत अनिवार्य र गुणस्तरीय ,बनाउनु,

५.२रणनीति ५.

१. दिगो र समावेशी भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गर्ने,
२. विद्यालयमा बहुआयामिक शिक्षण सिकाइ प्रणाली विकास गर्ने,
३. शिक्षालाई अनिवार्य समावेशी र प्रविधिमैत्री र प्रभावकारी बनाउने,

५.२विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य ६.

सूचकहरु	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालिन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
५१-२वर्ष उमेर समूहका विद्यालय वाहिर रहेका बालबालिका	संख्या	०	०	०	०	०
आधारभूत तालिम प्राप्त शिक्षक	संख्या	१५९	३०	५०	१२	१००
४वर्ष उमेर समूहका बाल विकास ५- केन्द्रमा भर्ना हुने बालबालिका	संख्या	१३५२	१२७५	१२५०	१२३०	१२००
कक्षा १ मा भर्ना हुने विद्यार्थी	संख्या	७३५	६१०	६१०	६२०	६३०
कक्षा १मा भर्ना हुने विद्यार्थी ५-	संख्या	३२८३	३०६५	३०५०	३०१५	३०००
कक्षा ६मा भर्ना हुने विद्यार्थी ८-	संख्या	१७०६	१६६९	१६५०	१६५०	१६५०
कक्षा ९मा भर्ना हुने विद्यार्थी १०-	संख्या	१००७	९५१	९५०	९५०	९५०
कक्षा ११११-२मा भर्ना हुने विद्यार्थी	संख्या	५३४	४५८	५२५	५५०	६००
कक्षा १तह पुरा गर्ने विद्यार्थी ५-	संख्या	६३७	५७९	६१५	६५७	६००
कक्षा ६तह पुरा गर्ने विद्यार्थी ८-	संख्या	४७८	४५८	५००	५५०	६००
कक्षा १० पुरा गर्ने विद्यार्थी	संख्या	४२३	४४३	५०८	५२५	५४४
कक्षा १२पुरा गर्ने विद्यार्थी	संख्या	२९८	४७८	३४०	३५०	३५०
कक्षा १दोहोर्याउने विद्यार्थी ५-	संख्या	२५८	१५२	१५०	१४०	१३०
कक्षा ६दोहोर्याउने विद्यार्थी ८-	संख्या	३७	४	२	०	०
कक्षा ९ १०-दोहोर्याउने विद्यार्थी	संख्या	२	१	०	०	०

सूचकहरु	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालिन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
कक्षा १को विद्यालय छोड्ने विद्यार्थी ५-	संख्या	३५१	२३८	१५०	१००	५०
कक्षा ६को विद्यालय छोड्ने विद्यार्थी ८-	संख्या	२४४	४२	५०	३०	२०
कक्षा ९को विद्यालय छोड्ने विद्यार्थी १०-	संख्या	५६	४५	३०	२०	१०
कक्षा १ मा भर्ना ५-हुने छात्रा	संख्या	१६०७	१५३५	१५००	१५५०	१५५०
कक्षा ६मा भर्ना हुने छात्रा ८-	संख्या	८५९	८०७	८००	७५०	७५०
सिकाइ उपलब्धि ८ कक्षा))	प्रतिशत	७९.२३	८०५.	८१	८३	८५
गणित	प्रतिशत	७८७४.	७९.२	८०	८१	८२
विज्ञान	प्रतिशत	७९९.	८०	८१	८२	८२
अंग्रेजी	प्रतिशत	७९४१.	८०	८१	८२	८३
पुस्तकालय भएका विद्यालय	संख्या	१४	१८	२२	२५	३०
विज्ञान प्रयोगशाला	संख्या	५	७	९	११	१२
सूचना तथा सञ्चार प्रविधि)ICT) सुबिधा उपलब्ध विद्यालय	संख्या	२२	२८	३०	३५	४०
इन्टरनेटमा पहुँच भएका विद्यालय	संख्या	१४	२२	२५	२८	३०

५.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	२४८०९२	२२१२१२	२६८८०	०	०	२४६९६६	११२६	०
२०८२/८३	२३५३७३	२२३४२४	११९४९	०	०	२३४२०९	११६४	०
२०८३/८४	२३२६७७	२२५६५९	७०१८	०	०	२३१४४७	१२३०	०

५.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि शुरू) र समाप्ति(	लागत .रू) (हजारमा	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१.	प्राविधिक शिक्षालय छात्राबास तथा भवन निर्माण आयोजना	छात्राबास भवन निर्माण गरी सहज रुपमा बिधार्थीलाइ पठनपाठन गराउने	२०७९ ८०/ देखि २०८३०८४/	२५०००	३ तले भवन निर्माण सम्पन्न र विद्यार्थीका लागि छात्राबास तथा कक्षा कोठा व्यवस्थापन भई पठनपाठन सहज हुने	भवन निर्माण कार्य भैरहेको
२.	विद्यालय भवन निर्माण तथा सुधार कार्यक्रम	शैक्षिक वातावरण सहज र पठनयोग्य बनाउनु	सालबसाली	१२९२८	३५ विद्यालयमा आधारभूत पूर्वाधार विकास तथा नियमित मर्मतसंभार हुने	४० मा न्यूनतम पूर्वाधार उपलब्ध रहेको
३	प्रारम्भिक बाल विकास कार्यक्रम	४वर्षका सबै ५-बालबालिका लागि गुणस्तरीय प्रारम्भिक सिकाइर बालविकास शिक्षा अवसर सुनिश्चित गर्ने	सालबसाली	१२५६९	४ वर्ष उमेर समूहका ५-६०० जना बालबालिकाले बालविकास शिक्षाको अवसर प्राप्त हुने र बालकक्षाको अनुभब सहित कक्षा १ मा भर्ना हुने विद्यार्थी सतप्रतिशत पुग्ने	प्रारम्भिक बाल विकासको अनुभब सहित कक्षा १ मा भर्ना हुने बाल बालिका संख्या ११०० जना रहेको

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि शुरू) र समाप्ति(	लागत .रू) (हजारमा	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
४	विद्यालय शिक्षा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	विद्यालय शिक्षा तथा प्राविधिक शिक्षा , सीपमूलक र उद्यमशिल शिक्षा लाई गुणस्तरीय बनाउनु	सालबसाली	२९२९२	विद्यालय शिक्षा गुणस्तरीय र प्रविधिमैत्री भएको हुने, गाउँपालिकाका १५० विद्यार्थीले प्राविधिक शिक्षा हासिल गरेको हुने साथै विद्यालय शिक्षा तथा प्राविधिक शिक्षाको गुणस्तरमा २० प्रतिशत सुधार भएको हुने	४० बालबिकास केन्द्रहरु १४०४ विद्यार्थी संख्या, १८ प्रा.बि. ४८८७ विद्यार्थी संख्या, ८ आ.बि. २२६५ बिद्यार्थी, ९ मा.बि. १४३० बिद्यार्थी संख्या
५	शैक्षिक प्रशासन तथा संस्थागत क्षमता विकास कार्यक्रम	शैक्षिक संस्था, शैक्षिक प्रशासन, योजना, अनुगमन र मूल्याङ्कन चुस्त, व्यवस्थित तथा नतिजामूलक बनाउनु र बिद्यार्थीको शिकाइ सक्षमता अभिवृद्धि गर्नु	सालबसाली	६२७६६७	सक्षम र पेशाप्रति अभिप्रेरित ६२शिक्षक व्यवस्था हुने र शैक्षिक योजना तथा प्रशासन व्यवस्थित तथा नतिजामूलक हुने	पेशाप्रति अभिप्रेरित तथा सक्षम ६२शिक्षक व्यवस्था हुने र शैक्षिक योजना तथा प्रशासन व्यवस्थित हुने
६	निरन्तर तथा अनौपचारिक शिक्षा र जीवनपर्यन्त सिकाइ कार्यक्रम	अनौपचारिक शिक्षा र जीवनपर्यन्त सिकाइलाई पूर्ण साक्षरता र उत्पादनमूलक रोजगारी सँग आवद्ध गर्नु	सालबसाली	५१५१	हरेक वडामा १ सामुदायिक अध्ययन केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन भइ ३०० जनाले निरन्तर शिक्षा, आयमूलक तथा रोजगारमूलक व्यवसाय आवद्ध हुने	३ वटा सामुदायिक अध्ययन केन्द्र सञ्चालन भइ औपचारिक तथा निरन्तर शिक्षामा सहभागि रहेको
	स्थानीय सम्पदा संस्कृति कलाको संरक्षण र प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कला, भाषा तथा साहित्य संरक्षण र विकास गर्नु	सालबसाली	२४२४	कला, सस्कृति र साहित्यको संरक्षण र प्रवर्द्धन हुने, धार्मिक ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थानको पहिचान हुने	५ विधाका कला, भाषा र साहित्यको संरक्षण र प्रवर्द्धन हुने

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
८१.	**हुप्सेकोट प्राविधिक शिक्षालय भवन तथा छात्रावास निर्माण**					**२००००**	
८१.१.	हुप्सेकोट प्राविधिक शिक्षालय भवन तथा छात्रावास निर्माण	गाउँपालिका	पटक	४	२५००	१००००	संघ समपुरक अनुदान
			पटक	४	२५००	१००००	आन्तरिक श्रोत
८.२	**विद्यालय भवन निर्माण तथा सुधार कार्यक्रम**					४६००	
८१.३.	सरस्वती मास्वर्ण जयन्ती स्तम्भ निर्माण .वि.	वडा नं३ .	पटक	१	१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
८१.४.	सुर्यज्योति माअधुरो भवन निर्माण .वि.	वडा न १	पटक	१	१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
८१.५.	ज्वाला मारंगरोगन तथा मर्मतसुधार .वि.	वडा न ४	पटक	१	४००	५००	आन्तरिक श्रोत
८१.६.	शिक्षा वोधनी माशंखदेव भवन निर्माण लागत .वि. साझेदारी अनुदान	वडा न ४	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
८१.७.	चपाहा विद्यालय व्यवस्थापन	वडा न २	संख्या	१	५०	५०	आन्तरिक श्रोत
८१.८.	नवस्मृति आझाते .वि.	वडा न ४	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक श्रोत
८१.९.	नमुना आसतकुन अधुरो भवन निर्माण .वि.	वडा न ५	पटक	१०	१००	१०००	आन्तरिक श्रोत
८१.१०.	पोखरीदेवी आविद्यालय वाल कम्पाउन्ड साझेदारी .वि.	वडा न ६	पटक	१	३५०	३५०	आन्तरिक श्रोत

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
८.२	**प्रारम्भिक बाल विकास कार्यक्रम**					**४१४८**	
८.२१.	ECD शिक्षकको क्षमता विकास तालिम सञ्चालन	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	१००	२००	आन्तरिक स्रोत
८.२.२	बालविकास सहयोगी कार्यकर्ता थप पारिश्रमिक अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	९८७	३९४८	आन्तरिक स्रोत
८३.	**विद्यालय शिक्षा प्रवर्द्धन कार्यक्रम**					**९७००**	
८३.१.	स्थानीय पाठ्यपुस्तक निर्माण तथा छपाई	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१८००	१८००	आन्तरिक स्रोत
८३..२	विद्यालय मर्मत, रङ्गरोगन तथा फर्निचर र विपद् व्यवस्थापन अनुदान तथा विविध	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	२००	६००	आन्तरिक स्रोत
८३.३.	प्राविधिक शिक्षालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०००	५०००	आन्तरिक स्रोत
८३.४.	आवासिय छात्राबास सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	गोटा	२	१००	२००	आन्तरिक स्रोत
८३.५.	आधारभूत विद्यालयमा कम्प्युटर र प्रिन्टर अनुदान	गाउँपालिकास्तर	ओटा	१६	१००	१६००	आन्तरिक स्रोत
८३.७.	अध्यक्षसँग विद्यालय सुधार कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	५	१००	५००	आन्तरिक स्रोत
८४.	**शैक्षिक सुशासन तथा संस्थागत क्षमता विकास कार्यक्रम**					**२०७१४४**	
८४.१.	आधारभूत तहका स्वीकृत दरवन्दीका शिक्षक, राहत अनुदान शिक्षकका लागि तलब भत्ता अनुदान विशेष) (कर्मचारी समेत/शिक्षा परिषद अन्तर्गतका शिक्षक	गाउँपालिकास्तर	पटक	१०	१०९८७	१०९८७४	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२	माध्यमिक तहका स्वीकृत दरवन्दीका शिक्षक, राहत अनुदान शिक्षक लागि तलब भत्ता अनुदान विशेष) शिक्षा परिषद अन्तरगतका शिक्षककर्मचारी/,प्राविधिक धारका प्रशिक्षक समेत(	गाउँपालिकास्तर	पटक	१०	१४९४	१४९३९	संघीय ससर्त अनुदान
८४.३.	प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	२४४२	९७६६	संघीय ससर्त अनुदान
८४.४.	सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान मातृभाषाको /स्थानीय विषय) (समेत	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	६७०	२६७८	संघीय ससर्त अनुदान
८४.५.	तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	१३५९	५४३६	संघीय ससर्त अनुदान
८४.६.	विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	५	३८१	१९०५	संघीय ससर्त अनुदान
८४.७.	शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम परम्परागत विद्यालय), वैकल्पिक विद्यालय, साक्षरता र निरन्तर शिक्षाका कार्यक्रम समेत(	गाउँपालिकास्तर	पटक	१०	३०	३००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.८.	विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	३७३	१११९	संघीय ससर्त अनुदान
८४.९.	सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरुलाई निशुल्क स्यानिटरी प्याड ब्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	५६२	११२४	संघीय ससर्त अनुदान
८४.१०.	शैक्षिक सुशासनका लागि सस्थागत क्षमता विकास, विद्यार्थी परीक्षण मुल्याङ्कन, शिक्षक मेन्टरिङ तथा विद्यालय सुपरिवेक्षण	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	४५१	१३५३	संघीय ससर्त अनुदान
८४.११.	विपद्का समयमा सिकाइ निरन्तरताका लागि सिकाइ आपुरण तथा द्रुत सिकाइ योजना)ReAL) कार्यान्वयन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१०	३०	३००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.१.२	विपन्न लक्षित छात्रवृत्तिकालागि छनौट भएका कक्षा) ६-१२मा अध्ययनरतविद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति (	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५३	२१२	संघीय ससर्त अनुदान

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
८४.१३.	माध्यमिक तह कक्षा मा अंग्रेजी (१०-९),गणित र विज्ञान विषयमा शिक्षण सहयोग अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	४९८६	९९७१	संघीय ससर्त अनुदान
८४.१४.	आधारमुत तह कक्षा मा अंग्रेजी (८-६),गणित र विज्ञान विषयमा शिक्षण सहयोग अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	५	४६६	२३३०	संघीय ससर्त अनुदान
८४.१५.	प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाइ सामग्री तथा डिजिटल सिकाइ समाग्री व्यवस्थाका लागि विद्यालयलाइ अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	२२१	८८४	संघीय ससर्त अनुदान
८४.१६.	सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति (आवासीय तथा गैरआवासीय(	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	२४३	७२९	संघीय ससर्त अनुदान
८४.१७.	प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	४००	१६००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.१८.	सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान मातृभाषाको /स्थानीय विषय) (समेत	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	१००	४००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.१९.	तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	३००	९००	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२०	विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	१००	३००	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२१	शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम परम्परागत विद्यालय), वैकल्पिक विद्यालय, साक्षरता र निरन्तर शिक्षाका कार्यक्रम समेत(	गाउँपालिकास्तर	पटक	१०	१०	१००	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२२	विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५०	२००	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२३	सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरुलाई निशुल्क स्यानिटरी प्याड ब्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	१००	२००	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२४	शैक्षिक सुशासनका लागि सस्थागत क्षमता विकास, विद्यार्थी परीक्षण मुल्याङ्कन, शिक्षक मेन्टरिङ तथा विद्यालय सुपरिवेक्षण	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५०	२००	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२५	माध्यमिक तह कक्षा मा (१०-९)अंग्रेजी,गणित र विज्ञान विषयमा शिक्षण सहयोग अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	५	३४०	१७००	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२६	आधारमुत तह कक्षा मा अंग्रेजी (८-६),गणित र विज्ञान विषयमा शिक्षण सहयोग अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	१००	४००	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२७	प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाइ सामग्री तथा डिजिटल सिकाइ समाग्री व्यवस्थाका लागि विद्यालयलाइ अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५०	२००	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२८	सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति (आवासीय तथा गैर आवासीय(	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	२५	१००	संघीय ससर्त अनुदान
८४..२९	प्रारम्भिक बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१०	२३०	२३००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.३०.	सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि निशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान मातृभाषाको /स्थानीय विषय) (समेत	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	२००	६००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.३१.	तोकिएका विद्यार्थीको दिवा खाजाका लागि विद्यालयलाई अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१२	१००	१२००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.३.२	विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	१००	४००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.३३.	शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम परम्परागत विद्यालय),	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	२५	१००	संघीय ससर्त अनुदान

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
	वैकल्पिक विद्यालय, साक्षरता र निरन्तर शिक्षाका कार्यक्रम समेत(						
८४.३४.	विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५०	२००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.३५.	सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरुलाई निशुल्क स्यानिटरी प्याड ब्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५०	२००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.३६.	शैक्षिक सुशासनका लागि सस्थागत क्षमता विकास, विद्यार्थी परीक्षण मुल्याङ्कन, शिक्षक मेन्टरिङ तथा विद्यालय सुपरिवेक्षण	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	७५	३००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.३७.	विपद्का समयमा सिकाइ निरन्तरताका लागि सिकाइ आपुरण तथा द्रुत सिकाइ योजना)ReAL) कार्यान्वयन	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	२५	१००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.३८.	विपन्न लक्षित छात्रवृत्तिकालागि छनौट भएका कक्षा) ६-१२मा अध्ययनरतविद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति (	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	२५	१००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.३९.	माध्यमिक तह कक्षा मा अंग्रेजी (१०-९),गणित र विज्ञान विषयमा शिक्षण सहयोग अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५५०	२२००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.४०.	आधारमुत तह कक्षा मा अंग्रेजी (८-६),गणित र विज्ञान विषयमा शिक्षण सहयोग अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	१२५	५००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.४१.	प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाइ सामग्री तथा डिजिटल सिकाइ समाग्री व्यवस्थाका लागि विद्यालयलाइ अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५०	२००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.४.२	सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रबृत्ति (आवासीय तथा गैरआवासीय(	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	२५	१००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.४३.	CTEVT को मापदण्डबमोजिम सामुदायिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	१७५	७००	संघीय ससर्त अनुदान
८४.४४.	सभा, शैक्षिक सम्मेलन, गोष्ठी तथा शाखागत विविध कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक स्रोत
८४.४७.	गाउँपालिका स्तरीय अतिरिक्त क्रियाकलाप कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक स्रोत
८४.४८.	कक्षा ८ वार्षिक परीक्षा सञ्चालन र व्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक स्रोत
८४.४९.	आवधिक शैक्षिक योजना निर्माण	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	४००	४००	आन्तरिक स्रोत
८४.५०.	कक्षा ५, ७ र ९ को स्तर मापन परीक्षा संचालन र व्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	४००	४००	आन्तरिक स्रोत
८४.५१.	प्रबैठक .अ., शिक्षा समिति तथा अन्य बैठक खर्च	गाउँपालिकास्तर	पटक	१६	२५	४००	आन्तरिक स्रोत
८४.५.२	विद्यालय सुपरिवेक्षण र अनुगमन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक स्रोत
८४.५३.	विषयगत शिक्षक, प्रर लेखा शिक्षकको क्षमता .अ. विकास तालिम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	३००	३००	आन्तरिक स्रोत
८४.५४.	गरिब, जेहेन्दार, विपन्न विद्यार्थी सहायता	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक स्रोत
८४.५५.	उत्कृष्ट शिक्षक विद्यार्थी प्रोत्साहन तथा सम्मान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक स्रोत
८४.५७.	विषयगत शिक्षक कार्यसमूह गठन र परिचालन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक स्रोत
८४.५८.	माध्यमिक तह ११ र ९ कक्षा)) का विद्यार्थीका लागि सिपमुलक तालिम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	४००	४००	आन्तरिक स्रोत
८४.५९.	शैक्षिक क्यालेण्डर निर्माण	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	७५	७५	आन्तरिक स्रोत
८४.६०.	शैक्षिक प्रदर्शनी मेला आयोजना	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक स्रोत
८४.६१.	नमुना विद्यालय अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक स्रोत
८४.६.२	विद्यालय कर्मचारी, लेखा सहयोगी थप पारिश्रमिक	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	१६३८	४९१४	आन्तरिक स्रोत
८४.६३.	करार शिक्षक, कर्मचारी कल्याणकारी कोष अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२०००	२०००	आन्तरिक स्रोत
८४.६४.	आधारभूत शिक्षा का लागि स्वयंसेवक (८-१) शिक्षक व्यवस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	३७०५	१४८२०	आन्तरिक स्रोत

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
८४.६५.	माध्यमिक शिक्षा १-११)२स्वयंसेवक शिक्षक (व्यवस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	११०५	३३१५	आन्तरिक स्रोत
८५.	**निरन्तर तथा अनौपचारिक शिक्षा र जीवनपर्यन्त सिकाइ कार्यक्रम**					**१७००**	
८५.१.	एक वडा एक सामुदायिक अध्ययन केन्द्र स्थापना र सञ्चालन	वडा नं६-१ .	संख्या	३	१००	३००	आन्तरिक स्रोत
८५..२	निरक्षरको तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधीकरण	वडा नं६-१ .	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक स्रोत
८५.३.	देउराली पुस्तकालय व्यवस्थापन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	संख्या	१	२००	२००	आन्तरिक स्रोत
८५.४.	गाउँपालिकाको कार्यालयमा पुस्तकालय निर्माण	गाउँपालिकास्तर		१	५००	५००	आन्तरिक स्रोत
८५.५.	सहपाठी तथा स्मार्ट आमा टोल शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन	गाउँपालिकास्तर	संख्या	१२	५०	६००	आन्तरिक स्रोत
८६.	**स्थानीय सम्पदा संस्कृति कलाको संरक्षण र प्रवर्द्धन कार्यक्रम**					**८००**	
८६.१.	मेला, प्रदर्शनी, प्रवर्चन तथा प्रतियोगिता संचालन भाषा संस्कृति	गाउँपालिकास्तर	पटक	**१**	३००	३००	आन्तरिक स्रोत
८६..२	ललितकला, भाषा, साहित्य अध्ययन, प्रकाशन, प्रसारण तथा प्रदर्शनी खेल र संगीत शिक्षक व्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक स्रोत

५.२जोखिम पक्ष र अनुमान ९.

शिक्षा क्षेत्रमा सरोकार राख्ने सम्पूर्ण पक्षको आपसी सहयोगसमन्वय र साझेदारी कायम भई शैक्षिक गुणस्तरमा अभिवृद्धि , हुनेछ। शैक्षिकक्षेत्रमा पर्याप्त पूर्वाधार विकास, आवश्यक जनशक्ति व्यवस्था, क्षमता विकासका अवसरमा वृद्धि र नविनतम शिक्षण विधि र प्रविधिहरुको उपयोग भएको हुनेछ। अन्तर सरकार ,समुदाय र शिक्षा क्षेत्रका सरोकारवालाहरुको समन्वय , सहकार्य, सहयोग र साझेदारीमा वृद्धि नभए लक्ष्य हासिल गर्न कठिनाइ उत्पन्न हुन सक्ने छ।

५.३ खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता

५.३.१ पृष्ठभूमि

यस स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२को उपदफा २बमोजिम हुप्सेकोट गाउँपालिका कार्यविधि अनुसार सञ्चालन गरिएको छ। यस गाउँपालिकामा बसोवास गर्ने जम्मा घरपरिवारमध्ये ६० प्रतिशत घरपरिवारले मात्र नीजि धाराको पानी प्रयोग गरेको देखिन्छ भने सार्वजनिक पाइप धाराको प्रयोग गर्नेको संख्या ३८ प्रतिशत रहेको छ। भने २% अन्य तरिकाबाट पानी प्रयोग गर्दछन। हुप्सेकोट गाउँपालिकाभित्र बस्ने ६१७९ घरपरिवार संख्यामध्ये ७३ % अर्थात ४५१० परिवारले फ्लस भएको शौचालय, २३ % अर्थात १४२१ परिवारले शौचालयको रुपमा साधारण शौचालय प्रयोग गर्ने गरेको देखिन्छ भने २४८ (४ प्रतिशत) को घरमा शौचालय नै रहेको छैन। पक्की शौचालय भएको परिवार संख्या २७ प्रतिशत रहेको छ ।

५.३.२ समस्या तथा चुनौती

अधुरा आयोजनाको संख्या उल्लेख्य रहनु, ठूला आयोजनाका लागि पर्याप्त बजेट विनियोजन नहुनु साथै सम्पूर्ण घरमा सुविधा सम्पन्न पक्की शौचालयको व्यवस्था हुन नसक्नु, खानेपानीको मुहान र श्रोतको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्न नसक्नु, जिर्ण अवस्थामा रहेका खानेपानी योजनाको मर्मतसंम्भार नहुनु, घरबाट निस्कने फोहरलाई वैज्ञानिक तरिकाबाट व्यवस्थापन गर्न नसकेको, सार्वजनिक शौचालयको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न नसक्नु, बसाईसराईको चाप र जनसंख्या वृद्धिसँगै बस्ती तथा ग्रामीण क्षेत्रमा प्रदुषण बढ्दै जानु, खानेपानीका पर्याप्त श्रोत नहुनु र भएका पनि संरक्षण हुन नसक्नु, खानेपानीको स्वच्छता र पानी जाँच गरी खानेपानी आपूर्ति १ वटा संस्थाबाट मात्र हुनु र बाँकी योजनामा हुन नसक्नु, बस्ती तथा बजारको ढल निकाश नभएको आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन्।

तीन तले यस गाउँपालिकामा प्राकृतिक, मानविय तथा अन्य कारणले सुक्दै गएको पानीको मुहान संरक्षण गर्न, उपलब्ध पानीको श्रोतको माथी बढ्दै गएको चापलाई व्यवस्थित गर्न, अव्यवस्थित रुपमा हुने गरेको सडक निर्माण, भौगोलिक विकटता, छरिएर रहेको वस्ती र आर्थिक अभावका कारण सबै जनसंख्यामा खानेपानीको प्रबन्ध गर्न, खानेपानीको रसायनिक तथा जैविक जाँच गरी प्रारम्भिक स्वच्छताको सुनिश्चितता गर्न, खानेपानीको निरन्तर आपूर्ति र गुणस्तरीयता कायम गर्न, सरसफाई क्षेत्रमा जनचेतना र प्रतिज्ञा अभिवृद्धि गर्न, पूर्ण सरसफाई र व्यवस्थित ढल निकासको प्रबन्ध गर्न, सबै घरपरिवारलाई सुविधा सम्पन्न शौचालय निर्माण गर्ने उत्प्रेरणा जगाउन जस्ता यस उपक्षेत्रका चुनौतीहरु रहेका छन् । भने डम्पीङ साइडको निर्माण र व्यवस्थापन गर्न चुनौती रहेको छ।

५.३.३ सोच

"हुप्सेकोटको मान तथा शानः सुरक्षित पिउने पानी, सफा र सुन्दर घरआँगन"

५.३.४ उद्देश्य

१. खानेपानीको गुणस्तर र पहुँचमा सुधार गर्नु,
२. सरसफाईजन्य आनिवानीमा गुणात्मक सुधार गर्नु ।

५.३.५ रणनीति

१. घर घरमा शौचालय एक घर एक धारा, सुरक्षित खानेपानीको पहुँच पूर्ण सरसफाइ गाउँपालिका घोषण गर्ने,
२. संघ, प्रदेश, समुदाय संघसंस्थाको साझेदारीमा पूर्ण सरसफाइ अभियान सफल पार्ने,
३. फोहोरको वर्गीकरण गरी उचित व्यवस्थापन गर्दै रोजगारी बढाउने ।

५.३.६ विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
पाइपबाट वितरण गरिएको पानीमा पहुँच भएका परिवार	प्रतिशत	८५	९२	९५	९९	१००
एक घर एक धारा हुने घरपरिवार	प्रतिशत	१७	२०	३०	४५	७०
नियमित गुणस्तर परीक्षण तथा उपचार भएका खानेपानी आयोजना	संख्या	०	२	५	१०	१५
सुरक्षित शौचालय सुविधा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	९०	९५	९७	१००	१००
फोहोर विसर्जनको स्थल हुने घरधुरी (खाडल)	प्रतिशत	७०	७५	८०	९०	९३
शौचालय प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्याको अनुपात	प्रतिशत	९५	९६	९७००.	९८	९९

५.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	२४५००	३०००	२१५००	०	८२७७	१२८४५	३३७८	०
२०८२/८३	१९०००	३६००	१५४००	०	८८१८	६६९१	३४९१	०
२०८३/८४	२४५५०	७०२०	१७५३०	०	९८०६	११०५४	३६९०	०

५.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	रुद्रपुर खानेपानी आयोजना वडा नम्बर ५	वडा नम्बर ५ को १२० घरधुरीमा खानेपानीको सुविधा उपलब्ध गराउनु	२०८० ०८१/ देखि २०८२८३/	१९०००	१२० घरधुरीमा मिटर सहितको धारा जडान भई खानेपानी सुविधा उपलब्ध हुने	४ ट्याङ्की र २इन्टेक निर्माण भएको
२	जापडांडा मुरलिखोला खानेपानी आयोजना	पोखरी टोलको घरधुरीमा खानेपानीको धारा विस्तार गर्नु	२०८१०८/२देखि २०८२/८३	७०००	४० घरधुरीमा मिटर सहितको धारा जडान भई खानेपानी सुविधा उपलब्ध हुने	डिपिआर तयार भएको
३	खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सालबसाली कार्यक्रम	पर्याप्त मात्रामा र आवश्यक समयमा खानेपानी उपलब्ध गराउनु	सालबसाली	१७६००	८ वटा खानेपानीको आयोजना तथा संरचनाको निर्माण, स्तरोन्नति, विस्तार र मर्मतसंभार तथा तथा जगेर्ना हुने	१७ प्रतिशत घरधुरीमा खानेपानीको धारा उपलब्ध रहेको

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
९१.	रूद्रपुर खानेपानी आयोजना (विशेष अनुदान(	वडा नं५ .	धारा संख्या	१२४	१२५	१५५००	संघ विशेष अनुदान
९.२	जापडांडा मुरलिखोला खानेपानी आयोजना	वडा नं६ .	धारा संख्या	४०	३७५.	१५००	आन्तरिक श्रोत
९३.	**खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सालबसाली कार्यक्रम**					**७५००**	
९३.१.	हुप्सेकोट देउराली सहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२५००	२५००	आन्तरिक श्रोत
९३..२	पैराबास खानेपानि टंकि निर्माण तथा पाइप लाइन विस्तार	वडा न २		१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
९३.३.	स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम WASH Plan तर्जुमा	गाउँपालिकास्तर		१	२००	२००	संघ ससर्त अनुदान
९३.४.	खानेपानी सुरक्षा योजना)WSP) कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	वटा	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
९३.५.	NWASH कार्यक्रम निरन्तरता र प्रदेशसँगको सहकार्य	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	६००	६००	आन्तरिक श्रोत
९३.६.	खानेपानी गुणस्तर जाँच किट बक्स तथा अन्य सामग्री व्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	वटा	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
९३.८.	सिमसार क्षेत्र, पानीको कुवा, मुहान आकासे पानी संकलन पोखरी निर्माण	गाउँपालिकास्तर	स्थान	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
९३.९.	आपतकालीन खानेपानी संरचना मर्मतसंभार तथा संचालन	गाउँपालिकास्तर	वटा	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
९३.१०.	विरुखर्क साँडा भन्ज्याङ रुमवक खानेपानी मिटर जडान	वडा न ६		१	८००	८००	आन्तरिक श्रोत
९३.११.	सटकुन नाम्जाकोट खानेपानी धारा निर्माण	वडा न ५		१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
९३.१४.	मौलाथर पिपलडाँडा नयाँ बस्ती जगदेव खानेपाने आयोजना (अपुरो)	वडा न ६	पटक	५	४००	२०००	आन्तरिक श्रोत

५.३.९ जोखिम तथा अनुमान

आयोजनामा प्रस्ताव भएअनुसार बजेट सुनिश्चितता भई आयोजना सञ्चालन तथा मर्मतसम्भार र स्तरोन्नति भएमा खानेपानीको सेवा प्रवाहमा विस्तार तथा गुणस्तरमा सुधार आउने देखिन्छ। सुख्खा खडेरी जस्ता जलवायु परिवर्तबाट खानेपानीको स्रोत सुक्न तथा फोहारमैलाको उचित व्यवस्थापन, प्रदूषण नियन्त्रण आदि बहुक्षेत्रगत विषय भएकोले खानेपानी तथा सरसरफाई सम्बन्धी अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न जोखिम पर्न सक्ने हुन्छ।

५.४ महिला वालवालिका तथा लक्षित वर्ग

५.४.१ पृष्ठभूमि

गाउँपालिका भित्र सामाजिक र आर्थिक रुपले वञ्चितीकरणमा परेका महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र समुदायलाई मूलधारमा ल्याउन सामाजिक समावेशीकरणको सिद्धान्तलाई अङ्गिकार गर्दै गाउँपालिकाले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति तथा रणनीति, ज्येष्ठ नागरिक परिचय पत्र वितरण कार्यविधि, अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण कार्यविधि र लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष सञ्चालन कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ। महिलाहरुको आर्थिक, सामाजिक र राजनीतिक सशक्तीकरणका लागि नेतृत्व विकास, सीप विकास र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी ८५० जना महिलाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरिएको छ। महिलाहरुको नेतृत्व एवं संस्थागत क्षमता विकासका लागि करिव १४०० जना महिला समूह/समितिमा आवद्ध रहेका छन् भने संस्थागत क्षमता विकासका लागि १ वटा महिला सहकारी संस्था गठन गरिएको छ। २,८३२जना लाभग्राहीहरु सामाजिक सुरक्षा सञ्जालमा आवद्ध रहेका छन्। गाउँपालिकामा ५ जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले सीप विकास तालिम लिइ व्यावसायिक रुपमै आयआर्जनका क्रियाकलापमा संलग्न छन् भने राष्ट्रपति महिला उत्थान अन्तर्गतको जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रमबाट ७५ जना महिलाले बीउपूँजि प्राप्त गरी व्यवसायमा संलग्न रहेका छन्। ३०५ जना सीप विकास तालिम प्राप्त गरेका मध्ये ३५ जना महिलाले स्वरोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेका भने १२वटा समूहमा प्रविधि हस्तान्तरण गरिएको छ।

५.४.२ समस्या र चुनौति

कानुनमा व्यवस्था भएको बाध्यकारी अवस्थामा लक्षित वर्गको सहभागिता कायम भएपनि स्वतस्फूर्त रुपमा अर्थपूर्ण सहभागिता हुन नसक्नु, महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता, दलित लगाएतका लक्षित समूहहरुको खण्डिकृत तथ्याङ्क हुनु, लैङ्गिक विभेद, घरेलु हिंसा, छुवाछुत जस्ता कुरीतिहरुले सामाजिक परम्पराको रुपमा अझै पनि मान्यता पाइरहनु, बालविवाह न्यूनीकरण हुन नसक्नु प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको छ।

महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसा, लैङ्गिक विभेद, बालविवाह अन्त्य गर्नु, महिलाहरुको निर्णयात्मक तहमा अर्थपुर्ण सहभागिता वृद्धि गर्नु, बाल अधिकारको सुनिश्चितता गर्नु, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित तथा पछाडि पारिएका वर्ग समुदायको सवाललाई विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्नु चुनौतीको विषय रहेको छ।

५.४.३ सोच

"समतामूलक र समुन्नत समुदायको निर्माण"

५.४.४ उद्देश्य

१. सामाजिक र आर्थिक दृष्टिकोणले पछाडी परेका वर्गको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु,
२. महिला विरुद्ध हुने सबैखाले हिंसा र विभेदको अन्त्य गर्नु,
३. महिला, बालबालिका, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, लैंगिक र यौनिक अल्पसंख्यकको हित अभिवृद्धि गर्नु,
४. लक्षित वर्गको जीवनस्तर सुधारका लागि आय आर्जनको अवसर उपलब्ध गराउनु।

५.४.५ रणनीति

१. महिलाहरुको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनका लागि आयआर्जन प्रबर्द्धनका क्रियाकलाप संचालन गर्ने,
२. बालविवाह, सामाजिक विभेद, कुरीति कुप्रथाको अन्त्यका लागि रणनीतिक योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने,

३. बालमैत्री गाउँपालिका निर्माण गर्ने,
४. लैङ्गिक हिंसा विरुद्ध शून्य सहनशीलताको नीति अवलम्बन गर्ने।

५.४.६ विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्मको यथार्थ उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
लक्षित वर्गको कार्यक्रममा विनियोजन बजेट	प्रतिशत	१	१	२	२	२
सिपमुलक तालिम प्राप्त गरी व्यवसाय सञ्चालन गरेका अपाङ्गता भएका व्यक्ति	सङ्ख्या	३	३	५	७	१०
नेतृत्वदायी पदमा महिला र अन्य लक्षित वर्गको प्रतिनिधित्व भएका स्थानीय समिति/संरचना	प्रतिशत	३५	३५	४०	४५	५०
वार्षिक लैङ्गिक हिंसा एवं घरेलु हिंसा सम्बन्धी घटना (वार्षिक)	सङ्ख्या	१७	१५	१२	१०	८
सिपमुलक तालिम प्राप्त महिला	सङ्ख्या	१४०	१५९	२७०	२८०	३००
अनुदान प्राप्त गरी व्यवसाय सञ्चालन गर्ने महिला, दलित र अपाङ्गता भएका व्यक्ति	सङ्ख्या	७५	७५	८०	८५	९०
सामाजिक सुरक्षा सञ्जालमा आवद्ध लाभग्राही	जनसंख्या	२७५९	२८३२	२९००	३०००	३१००
EFT मार्फत सामाजिक सुरक्षा वृत्ति पाउने लाभग्राही	संख्या	०	२७७६	२९००	३०००	३१००

५.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	५१९५	३८९६	१२९९	०	३३११	१६५९	२२५	०
२०८२/८३	५७१५	४२८६	१४२९	०	३५२७	१९५५	२३३	०
२०८३/८४	६२८६	४७१४	१५७१	०	३९२२	२११७	२४६	०

५.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	महिला, बालबालिका, अपाङ्गता, जेष्ठ नागरिक एवं पिछडिएको वर्ग लक्षित कार्यक्रम	लैङ्गिक, जातीय, सामाजिक, आर्थिक दृष्टिकोणले पछाडी परेका वर्गको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु	सालबसाली	१७१९५	कार्यक्रमबाट ५०० महिला, २०० अपाङ्गता भएका व्यक्ति, १००० बालबालिका र ५०० जेष्ठ नागरिक गरी जम्मा २२०० जना लाभान्वित हुने

आ.व. २०८१/८२सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१०१.	**महिला, बालबालिका तथा सामाज कल्याण कार्यक्रम**					**५१९५**	
क.	**एकल महिला संरक्षण कार्यक्रम**					**१००**	
१०१.१.	एकल महिला व्यवसाय संचालन शुरूवाती कोष	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
ख.	**जेष्ठ नागरिक संरक्षण तथा ज्ञान सीप हस्तान्तरण कार्यक्रम**					**५२५**	
१०१..२	ज्येष्ठ नागरिकको ज्ञान सीप र अनुभव उपयोग र अन्तरपुस्ता सीप हस्तान्तरण	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
१०१.३.	ज्येष्ठ नागरिक तथा सरोकारवाला अन्तरक्रिया र असल संरक्षक सम्मान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०	५०	आन्तरिक श्रोत
१०१.४.	गाँउपालिकास्तरीय जेष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्र सञ्चालन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०	५०	आन्तरिक श्रोत
१०१.५.	ज्येष्ठ नागरिकहरुको लागि दिवा सेवा केन्द्र स्थापना र स्तरोन्नति	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	३००	३००	आन्तरिक श्रोत
१०१.६.	गाउँपालिका स्तरीय ज्येष्ठ नागरिक संजालको बैठक	गाउँपालिकास्तर	पटक	५	२५	२५	आन्तरिक श्रोत
ग.	**महिला सशक्तीकरण कार्यक्रम**					**१९९०**	
१०१.७.	जिविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम सञ्चालन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१०	८९	८९०	संघ ससर्त अनुदान
१०१.८.	महिला म्याराथुन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
१०१.९.	साझा चौतारी (अन्तरक्रिया कार्यक्रम)	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	३००	३००	आन्तरिक श्रोत
१०१.१०.	गलैचा बुनाई तालिम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
१०१.११.	अगुवा महिलासँग अध्यक्ष कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक श्रोत
घ.	**लैंगिक हिंसा निवारण कार्यक्रम**					**१८०**	
१०१.१.२	सासुदिने ३) बुहारी अन्तरक्रिया कार्यक्रम-)	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	२०	४०	आन्तरिक श्रोत
१०१.१३.	सशक्तीकरण सहकार्यका लागि महिला पुरुष समविकास तालिम ३) दिने(	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	२०	४०	आन्तरिक श्रोत
१०१.१४.	लैंगिक हिंसा निवारण कोष	गाउँपालिकास्तर				५०	आन्तरिक श्रोत
१०१.१५.	लैंगिक हिंसा विरुद्ध सचेतना कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	२५	५०	आन्तरिक श्रोत
ङ.	**अभियानमूलक तथा दिवसीय कार्यक्रम**					**५०**	
१०१.१६.	अपाङ्गता,अल्जाइमर्स, महिला तथा जेष्ठ नागरिक दिवस समारोह	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	२५	५०	आन्तरिक श्रोत
च.	**अपाङ्ग परिचय पत्र र सहायक सामाग्री वितरण र क्षमता अभिबृद्धी**					**६००**	
१०१.१७.	अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण, बैठक तथा घुम्ती शिविर	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	३००	३००	आन्तरिक श्रोत
१०१.१८.	अपाङ्गता भएका व्यक्ति सहायक सामग्री वितरण	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
१०१.१९.	अपाङ्गता भएका व्यक्ति सीप विकास कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
१०१..२०	अपाङ्गता भएका व्यक्ति शुरू पूँजी)Start Up) सहयोग	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
छ.	**बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम**					**१७५०**	
१०१..२१	बालविवाह न्यूनीकरण सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	१००	२००	आन्तरिक श्रोत
१०१..२२	बालश्रम र बाल दुर्व्यसन न्यूनीकरणमा सरोकारवालाको भूमिका विषयक अन्तर्क्रिया	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०	५०	आन्तरिक श्रोत
१०१..२३	स्थानीय वालमैत्री शासन प्रवर्द्धन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१५००	१५००	आन्तरिक श्रोत

५.४.९ जोखिम पक्ष र अनुमान

लैङ्गिक तथा सामाजिक रुपमा खण्डिकृत तथ्याङ्क व्यवस्थापन गरी नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा कार्यक्रम अनुगमन तथा मुल्याङ्कनको व्यवस्था हुनेछ। सो व्यवस्था हुन नसकेमा नीति, योजना, कार्यक्रम वास्तविक लक्षित वर्गको पहुँचमा पुग्न तथा सोको लाभ लक्षित वर्गले प्राप्त गर्न नसक्ने जोखिम हुन सक्छ।

५सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण ५.

५.५.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकामा सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि,२०७७ सहित कार्यविधि बमोजिम सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणकाम कार्यक्रमहरु सञ्चालनमा छन । सामाजिक सुरक्षा तर्फ गत आ मा कुल लाभग्राही .व.२७५९ जना दलित जेष्ठ नागरिक ,अन्य जेष्ठ नागरिक भत्ताआंशिक अपाङ्ग र दलित ,पुर्ण अपाङ्ग , बिधवा ,जेष्ठ नागरीक एकल महिला , त्रैमासिक गरी कुल रकम ४ बालबालिका बर्गका लाभग्राहीहरुलाई.............. बैङ्किङ प्रणाली मार्फत भत्ता बितरण गरिएक छ। सामाजिक सुरक्षा तर्फ चालु आ मा कुल लाभग्राही .व.२८३२जना दलित जेष्ठ नागरिक ,अन्य जेष्ठ नागरिकजेष्ठ नाग ,रिक एकल महिलात्रैमासिक गरी कुल ४ आंशिक अपाङ्ग र दलित बालबालिका बर्गका लाभग्राहीहरुलाई ,पुर्ण अपाङ्ग ,बिधवा , रकम......... बैङ्किङ प्रणाली मार्फत भत्ता वितरण भैरहेको छ। यसै गरी व्यक्तिगत घटना तर्फ गत आ.व. र चालु आ.व.मा कमशः .... वटा घटन दता भएका छन्।

५.५.२ समस्या तथा चुनौत

सामाजिक सुरक्षा रकम लिन लाभग्राही एकैपटक बैंकमा उपस्थित हुनु, वैंकको पहुँच न्यून हुँदा सामाजिक सुरक्षा रकम प्राप्त गर्न लामो समय खर्चिनु पर्ने तथा लगत अद्यावधीकरण व्यवस्थित र समय सापेक्ष हुन नसक्नु जस्ता समस्याहरू रहेका छन्। विशेष अवस्थामा लाभग्राहीलाई सहज रुपमा सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण प्रदान गर्नु, सामाजिक सुरक्षा वृत्तीबाट प्राप्त रकम दिगो आम्दानी स्रोतका क्षेत्रमा लगानी गर्नु र प्राप्त वृत्तीको सदुपयोग गर्नु यसका प्रमुख चुनौतीहरू हुन्।

५.५.३ सोच

“आधारभूत मानव अधिकारको प्रवर्द्धनः सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण”

५.५.४ उद्देश्य

१. सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणका कार्यक्रम सहज र सुव्यस्थित र लक्षित वर्गमैत्री बनाउनु,
२. लाभग्राहीलाई समयमा र सहज रुपमा सामाजिक सुरक्षा वृत्ती उपलब्ध गराउनु,
३. विशेष अवस्थामा रहेका व्यक्तिहरु पहिचान र अद्यावधिक गर्नु।

५.५.५ रणनीति

१. बैंकको प्रधान कार्यालय र स्थानीय तहको सहकार्यमा बैंकको शाखा विस्तार गर्ने,
२. शाखा रहित सेवा मार्फत सामाजिक सुरक्षा रकम वितरण गर्ने,
३. विशेष अवस्थामा रहेका योग्य लाभग्राहीहरुलाई वडा कार्यालय सम्म ल्याई पुर्याउन जनचेतना फैलाउने,
४. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको रकम सदुपयोगको व्यवस्था मिलाउने,
५. व्यक्तिगत घटना दर्ता कार्यलाई समय सीमाभित्र व्यवस्थित र अद्यावधिक गर्ने।

५.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
सामाजिक सुरक्षा सञ्जालमा आवद्ध लाभग्राही	जनसंख्या	३१९०	३२५३	३३३४	३४१८	३५०३
EFT मार्फत सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने लाभग्राही	संख्या	०	३२५३	३३३४	३४१८	३५०३

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
दर्ता व्यक्तिगत घटना कभरेज	प्रतिशत					
जन्मदर्ता	प्रतिशत					
विवाह दर्ता	प्रतिशत					
सम्बन्ध विच्छेद घटना	प्रतिशत					
बसाइसराइ	प्रतिशत					

५.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१९९०	१५९२	३९८	०	१६५५	३३५	०	०
२०८२/८३	२१८९	१७५१	४३८	०	१७६४	४२५	०	०
२०८३/८४	२४०८	१९२६	४८२	०	१९६१	४४७	०	०

५.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१.	सामाजिक सुरक्षा एवं पञ्जीकरण कार्यक्रम	सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध सम्पुर्ण लाभग्राहीको जीवनयापनमा सहजता ल्याउनु	सालबसाली	६५८७	३५ दिन भित्र व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्ने व्यक्तिको सङ्ख्या सत प्रतिशत पुगेको हुने।	सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभ ग्राहीहरुको खातामा ङ्कछरू मार्फत जम्मा भइ सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण भएको

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१०.२	**सामाजिक सुरक्षा, संरक्षण एवम पञ्जीकरण कार्यक्रम**					**१९९०**	
१०.२१.	व्यक्तिगत घटना दर्ता सप्ताह समारोह	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२०	२०	आन्तरिक श्रोत
१०.२.२	सामाजिक सुरक्षा तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता शिविर कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	६	३०	१८०	आन्तरिक श्रोत
१०.२३.	वायोमेट्रिक स्क्यानर डिभाइस खरिद	गाउँपालिकास्तर	वटा	१४	२०	२८०	आन्तरिक श्रोत
१०.२४.	वायोमेट्रिक स्क्यानर डिभाइस सञ्चालन तालिम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०	५०	आन्तरिक श्रोत
१०.२५.	दैनिक भ्रमण भत्ता, यातायात, इन्धन र विविध खर्च व्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१०	१३	१३०	आन्तरिक श्रोत
१९.२६.	एमआईएस अपरेटर र फिल्ड सहायक पारिश्रमिक ६ महिना	गाउँपालिकास्तर	जना	१	२०९	२०९	आन्तरिक श्रोत
१९.२७.	फिल्ड सहायक पारिश्रमिक	गाउँपालिकास्तर	जना	२	३१३	६२६	आन्तरिक श्रोत
१९.२८.	स्थानीय तहका MIS Operator को लागत साझेदारी अन्तर्गत संघीय सरकारले व्यहोर्ने ७ महिनाको पारिश्रमिक बापतको रकम ६ बाँकी) महिनाको सम्बन्धित स्थानीय तहले व्यहोर्ने(	गाउँपालिकास्तर	जना	१	२४४	२४४	संघ ससर्त अनुदान
१९.२९.	स्थानीय तहका फिल्ड सहायकको लागत साझेदारी अन्तर्गत संघीय सरकारले व्यहोर्ने ७ महिनाको	गाउँपालिकास्तर	जना	१	२३१	२३१	संघ ससर्त अनुदान

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
	पारिश्रमिक बापतको रकम महिनाको ६ बाँकी) सम्बन्धित स्थानीय तहले व्यहोर्ने(						
१९.२१०.	एमअपरेटर र फिल्ड सहायक पोशाक भत्ता.एस.आई.	गाउँपालिकास्तर	जना	२	१०	२०	संघ ससर्त अनुदान

५.५.९ जोखिम पक्ष र अनुमान

सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणको लागि सूचना व्यवस्थापन प्रणालीमा आधारित लगत लक्षित वर्ग पहिचान, अद्यावधीकरण, कार्यक्रम व्यवस्थापन, अनुगमन तथा मुल्याङ्कनको व्यवस्था हुनेछ। सो व्यवस्था हुन नसकेमा कार्यक्रमबाट वास्तविक लक्षित वर्गले सामाजिक सुरक्षा र संरक्षणको अधिकारको उपयोग गर्न नसक्ने जोखिम हुन सक्छ।

५.६ युवा खेलकुद तथा नवप्रवर्तन

५.६.१ पृष्ठभूमि

युवाहरुको हक हितको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै उनीहरुको सशक्तिकरण एवं समग्र विकासका साथै शिक्षा, वकालत र पैरवी मार्फत सम्पूर्ण क्षेत्रमा सार्थक सहभागिता जुटाई सबै वर्ग, तह र समुदायका युवाहरुलाई गाउँ विकासको मूलप्रवाहमा समाहित गर्ने गाउँ युवा परिषद सञ्चालन कार्यविधि निर्माण गरी गाउँ युवा परिषद गठन गरिएको छ। सिप विकास, स्वरोजगारी र आत्मनिर्भरताका अवसरहरु सिर्जना भएका छन्। खेल क्षेत्रको विकासका लागि स्थानीयस्तरमा खेल आयोजना तथा खेलाडीलाई सहयोग तथा सम्मानको अभ्यास रहेको छ। यस गाउँपालिका भित्र क्रियाशील रहेका ६ वटा वडामा वडास्तरीय युवा क्लबमा ९० जना युवा आवद्ध रहेका छन् र हुप्सेकोट युवा सञ्जाल गठन भइ युवाहरुका मुद्दाहरुमा बहस पैरवी र युवा लक्षित विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन भएका छन्। यस गाउँपालिका भित्र हालसम्म एउटापनि गाउँपालिकास्तरीय खेलमैदान छैन तर निर्माणका लागि संघ तथा प्रदेशमा प्रस्ताव पेश गरिएको छ।

५.६.२ समस्या तथा चुनौती

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा युवा पलयान, युवा रोजगारी तथा उद्यम सिर्जना हुन नसक्नु समस्याका रुपमा रहेका छन्। विभिन्न तहका सरकारबिच युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी योजना कार्यान्वयनको कमी, खेल मैदान लगायतका खेल पूर्वाधारको विकास पर्याप्त नहुनु, खेलाडीको प्रतिस्पर्धी क्षमतामा कमी, दुर्व्यसन र वैदेशिक रोजगारीमा आकर्षण, स्तरीय खेल प्रशिक्षणमा कमी, खेलमा व्यावसायिकताको कमी र खेलाडीको भविष्यको अनिश्चिता प्रमुख समस्याको रुपमा रहेका छन्।

५.६.३ सोच

"सिर्जनशील, सक्षम तथा नैतिकवान युवा, सहभागितामुलक विकासको आधार"

५.६.४ उद्देश्य

१. सीप, दक्षता र कार्यकुशलताको विकास गरी युवा वर्गको परिचालन गर्नु,
२. खेलकुद जनशक्ति र पूर्वाधारको विकास गर्नु।

५.६.५ रणनीति

१. प्राविधिक र व्यवसायिक सीपका माध्यमबाट युवा वर्गलाई उद्यमशील बनाउने,
२. स्थानीय तहमा मनोरञ्जनात्मक परम्परागत तथा संस्कृतिजन्य खेलकुद पूर्वाधारको विकास गर्ने,

५.६.६ विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
रङ्गशाला निर्माण	सङ्ख्या	०	०	१	१	१
खेलकुद पूर्वाधार निर्माण, स्तरोन्नति तथा विकास सङ्ख्या	सङ्ख्या	६	६	८	१०	१२
उद्यमशीलता तथा स्वरोजगार युवा सङ्ख्या	सङ्ख्या	३	३	४	५	६
अन्त/राष्ट्रियस्तरमा प्रतिनिधित्व गर्ने खेलाडी	जना					
प्रदेशस्तरमा प्रतिनिधित्व गर्ने खेलाडी	जना	१	४	८	१०	१२
वार्षिक युवा तथा खेलकुद क्षेत्रको बजेट	रु. हजारमा	१४००	२५९०	६००९	७८१०	९८०६

५.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	४८५०	११२७	३७२२	०	८२८	३७९७	२२५	०
२०८२/८३	६३००	१२८९	५०११	०	८८२	५१८५	२३३	०
२०८३/८४	९२९७	१५५३	७७४४	०	९८१	८०७०	२४६	०

५.६.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	मयुरपोखरी रंगशाला निर्माण आयोजना	गाउँपपालिकास्तरीय बहुउपयोगी खेलकुद मैदान निर्माण गर्ने	२०८१।०८२-२०८३।०८४	७०००	१ सुविधा सम्पन्न रङ्गशाला निर्माण हुने	स्थान छनौट र अध्ययन कार्य भैरहेको
२	खेलकुद पूर्वाधार निर्माण, स्तरोन्नति तथा खेलकुद विकास कार्यक्रम	खेलकुदको गुणस्तर तथा खेलाडीमा व्यवासायिकता अभिवृद्धि गर्नु।	सालबसाली	१११२०	गाउँ पालिकास्तरीय १ बहुउपयोगी खेलकुद मैदान तथा प्रत्येक ६ वटै वडामा खेलमैदान स्तरोन्नती भइ वार्षिक रुपमा खेल प्रशिक्षणमा सहभागि हुने खेलाडी संख्या १०० भएको हुने।	१ खेल मैदान, ५ जना जिल्ला स्तरीय खेलाडी र १ जना प्रदेश खेलाडी रहेको
३	युवा उद्यमशीलता तथा स्वरोजगार कार्यक्रम	युवाहरुमा स्वरोजगारीका अवसर वृद्धि गर्नु।	सालबसाली	२२२७	वार्षिक रुपमा स्वरोजगारमूलक तालिममा सहभागि हुने युवा संख्या र व्यवसाय सञ्चालन सहयोग प्राप्त गरी व्यवसाय सञ्चालन गर्ने युवा संख्या १५० पुगेको हुने।	वार्षिक रुपमा ५० जना युवाले व्यावसायिक सिप विकास तालिम हासिल गरेको

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१२१.	**मयुरपोखरी खेल मैदान निर्माण**	**वडा नं ३**	**पटक**	**१**	**१०००**	**१०००**	**आन्तरिक श्रोत**
१२.२	**खेलकूद पूर्वाधार निर्माण, स्तरोन्नती तथा खेलकूद प्रबर्द्धन कार्यक्रम**					**३२००**	
१२.२१.	मयुरपोखरी खुला व्यायामशाला निर्माण	गाउँपालिकास्तर	गोटा	१	८००	८००	आन्तरिक श्रोत
१२.२.२	राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१२.२३.	युनाईटेड गोल्डकप सञ्चालन अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	१००	आन्तरिक श्रोत
१२.२४.	खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक श्रोत
१२.२५.	कभर्ड हलमा वैकल्पिक उर्जा व्यवस्थापन	वडा नं १	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
१२.२६.	पानीघट्टा बालउद्यान निर्माण	वडा नं १	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
१२.२७.	राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय खेलमा गाउँपालिका भित्रका सहभागीलाई म्याच फि अनुदान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक श्रोत
१२.२८.	उत्कृट विद्यार्थी ईन्टनसिप कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक श्रोत
१२.२९.	खेल सामग्री वितरण तथा विविध खेलकूद	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक श्रोत
१२३.	**युवा उद्यमशीलता तथा सिर्जनशीलता प्रवर्द्धन कार्यक्रम**					**६५०**	
१२३.१.	युवा उद्यमशीलता तालिम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	३००	३००	आन्तरिक श्रोत
१२३..२	नमुना युवा संसद अभ्यास कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१५०	१५०	आन्तरिक श्रोत
१२३.३.	युवा नेतृत्व क्षमता विकास तालिम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
१२३.४.	लागुपदार्थ दुर्व्यसनी न्यूनीकरण कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत

५.६.९ जोखिम तथा अनुमान

युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी कार्यक्रमका लागि बजेटको यथोचित व्यवस्था भइ यससँग सम्बन्धित निकायको संस्थागत विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र खेलाडीलाई प्रोत्साहन नभएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल नहुन सक्छ । गुणस्तरीय खेलमैदान स्तरोन्नती, गाउँपालिकास्तरीय तथा अन्तरपालिकास्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना, खेल प्रशिक्षण, खेलाडी प्रोत्साहन तथा सम्मान, खेल पोषाक तथा सामग्री वितरण, युवा तथा खेलकुद समिति गठन गरी प्रभावकारी रुपमा अगाडी बढ्न सकेमा युवाहरुको चौतर्फी विकासमा सहयोग पुग्ने अनुमान समेत गरिएको छ ।

परिच्छेद ६ : पूर्वाधार क्षेत्र

यस क्षेत्र अन्तर्गत आवास, भवन तथा सार्वजिनक निर्माण, सडक, पुल तथा यातायात, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा, सूचना, सञ्चार तथा विद्युतीय सुशासन लगायतका विषय क्षेत्रहरुको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरु समावेश गरिएको छ।

६.१ आवास, भवन तथा शहरी विकास

६.१.१ पृष्ठभूमि

भवन, आवास, बस्ती तथा शहरी विकासलाई योजनावद्ध तथा व्यवस्थित बनाउन हुप्सेकोट गाउँपालिकालाई भवन निर्माण तथा सडक मापदण्ड, कार्यान्वयनमा रहेका छ। गाउँपालिकाको केन्द्र वडा नम्बर ४ को झ्यालवास सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा गाउँपालिकाको लगानीमा मापदण्डअनुसार प्रशासकीय भवन निर्माण सम्पन्न भइ सेवा प्रवाह भैरहेको छ। वडा नम्बर १,२,३,५, र ६ मा मापदण्ड अनुसारको वडा कार्यालय भवन निर्माण सम्पन्न भइ कार्यालय सञ्चालनमा रहनुको साथै वडा न ५ दुलूँगामा वडाको सम्पर्क कार्यालय निर्माण भइ संचालनमा रहेको छ। वडा नम्बर ६ पिपल डाडा मा सामुदायिक भवन निर्माण हुनुको साथै वडा न ६ मौलाथरमा प्रदेस सरकारको लगानीमा सहकारी भवन निर्माण भई संचालनमा रहेको छ।

६.१.२ समस्या तथा चुनौती

बस्तीहरू छरिएर रहनु, सरकारी, निजी तथा सार्वजनिक संरचना तथा भवनहरु भूकम्प प्रविधि हुन नसक्नु, कतिपय स्थानमा आवासीय घरहरु असुरक्षित र जोखिमयुक्त स्थानमा रहेका कारण पहिरोको जोखिममा रहनु, स्थानीय भवन संहिता तर्जुमा भए पनि पूर्णरुपमा लागु हुन नसक्नु, मौलिक शैलीका भवनहरु विस्थापित हुँदै जानु, स्थानीय दक्ष कामदारको कमी हुनु, बस्ती विकास योजना नहुनु, जोखिमयुक्त घना बस्ती, बजार तथा पानी जम्ने स्थानमा ढल निकास नहुनु आदि प्रमुख समस्या हुन्।

छरिएका बस्तीलाई एकीकृत गरी बस्ती विकास गर्नु, माणदण्ड र भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि अनुसार भवन, बस्ती र संरचना पुनर्निर्माण सम्पन्न गर्नु, विपद् तथा महामारीमा उपयोग गर्नु, भवन संहिताको कार्यान्वयन गर्नु, मौलिक सस्कृतिको संरक्षण गरी संरचना निर्माण गर्नु, व्यवस्थित बस्ती विकास गर्नु, स्थानीय स्तरमा दक्ष जनशक्ति तयार गर्नु, गुणस्तरीय निर्माण सामाग्री व्यवस्थापन गर्नु, पुनर्निर्माणमा संलग्न संस्थाहरुबिच समन्वय गर्नु आदि प्रमुख चुनौती रहेका छन्। गाउँपालिकाको भूउपयोग क्षेत्र निर्धारण समेत भूउपयोग योजना तर्जुमा नहुँदा बस्ती तथा भौतिक विकासलाई व्यवस्थित र भवन निर्माण मापदण्ड पालना गर्न गराउन कठिनाई देखिएको छ। यसबाट व्यवस्थित र सुरक्षित बस्ती तथा आवासको निर्माणमा चुनौती थपिएको छ। यस गाउँपालिकामा पनि सार्वजनिक जग्गाको नितान्त अभाब रहेको छ।

६.१.३ सोच

सुरक्षित आवास तथा भवनको चाहनाः आधारभूत मापदण्डको पालना ”

६.१.४ उद्देश्य

१. सुरक्षित तथा व्यवस्थित आवास, बजार तथा सार्वजनिक पूर्वाधारको विकास गर्नु,

२. भवन, आवास तथा बस्ती विकासलाई, एकीकृत, सुरक्षित तथा व्यवस्थित बनाउनु,

३. आधार मापदण्डको पालना गर्नु

६.१.५ रणनीति

१. सुरक्षित तथा सुविधायुक्त भवन, आवास र एकिकृत बस्तीको विकास गर्ने,

२. वडा कार्यालयलाई सेवा प्रवाह केन्दको रुपमा विकास गर्ने,

३. भू–उपयोग नीति तथा योजनाको कार्यान्वयन गर्ने,

४. भूउपयोग क्षेत्र र भौतिक विकास गुरुयोजना तयार गरी सार्वजनिक निर्माण कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने।

६.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण आवास घर	प्रतिशत	३०	२५	३५	४०	८०
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका सार्वजनिक भवन र संरचना	संख्या	५१	५९	७०	७५	८०
चट्याङ रहित घर निर्माण	प्रतिशत	०	०	५	१०	१५
लैङ्गिकमैत्री तथा अपांगमैत्री सार्वजनिक भवन	संख्या	३५	४३	२७	३२	३७

६.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१४७२५	७३६	१३९८९	०	३३११	९६१३	१८०२	०
२०८२/८३	१५४६१	७७३	१४६८८	०	३५२७	१००७२	१८६२	०
२०८३/८४	१७००७	८५०	१६१५७	०	३९२२	११११७	१९६८	०

६.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१.	भवन, आवास बस्ती विकास, स्तरोउन्नति र मर्मतसम्भार कार्यक्रम	सार्वजनिक भवन, आवास तथा संरचनाको निर्माण सम्पनन, मर्मत सम्भार र स्तरवृद्धि गर्नु	सालबसाली	४७१९४	विभिन्न १५ वटा सरकारी तथा सार्वजनिक भवन, संरचना निर्माण, मर्मत सम्भार र स्तरोन्नति भइ सेवा प्रवाह सुचारू र सहज हुने	विभिन्न ६ वटा सरकारी भवन, २वटा सामुदायिक भवन, ४ वटा स्वास्थ्य संस्था भवन सहित विभिन्न १२वटा सार्वजनिक भवन र संरचना निर्माण, मर्मतसम्भार तथा स्तरोन्नति भएको

आ.व. २०८१/८२सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१३१.	**भवन, आवास, बस्ती विकास, स्तरोन्नति र मर्मतसंभार कार्यक्रम**					**१४७२५**	
१३१.१.	सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम वटा १९१-	गाउँपालिकास्तर	वटा	१९१	४३.	८२५	संघ ससर्त अनुदान
१३१..२	हर्दे र वाकखोर बस्ती व्ययवस्थान साझेदारी	गाउँपालिकास्तर	गोटा	५	१००	५००	आन्तरिक श्रोत
१३१.३.	प्रशासनीक भवन कम्पाउन्डिङ गार्डेनिङ र गार्ड हाउस निर्माण	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०००	५०००	आन्तरिक श्रोत
१३१.४.	गाउँपालिका पुरानो भवन रिटेनिङ वाल	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
१३१.५.	गाउँपालिका पुरानो भवन तल कुलो मर्मत	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
१३१.६.	चपाहा आमा समुह भवन	वडा न २	वटा		२००	२००	आन्तरिक श्रोत
१३१.७.	गिरुवारी चौपारी मर्मत	वडा न ३	वटा		५००	५००	आन्तरिक श्रोत
१३१.८.	सितल चोक गिरुवारी चौपारी मर्मत	वडा न ४	वटा		१००	१००	आन्तरिक श्रोत
१३१.९.	चौरङ्गी चौपारी मर्मत	वडा न ३	वटा	१	४००	४००	आन्तरिक श्रोत
१३१.१०.	चण्डेश्वरी दुर्गा मन्दिर गिरुवारी	वडा न ३	वटा		२००	२००	आन्तरिक श्रोत
१३१.११.	वडा न ३ को गेट निर्माण	वडा न ३	वटा		१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१३१.१.२	आलेटोल खानेपानी ट्याङ्की निर्माण	वडा न ४	घन मिटर	२०००	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
१३१.१३.	बस बिसौनि र वटा प्रतिक्षालय निर्माण	गाउँपालिकास्तर	पटक		१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
१३१.१४.	हात्तिगौडा सार्वजनिक भवन	वडा न २	पटक		२५००	२५००	आन्तरिक श्रोत

६.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

गाउँपालिकामा भूमिको वर्गीकरण सहित भूउपयोग योजना र आवास, बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड तर्जुमा भइ सोको परिपालनामा अभिवृद्धि हुनेछ। आवास, बस्ती विकास तथा शहरीकरणका कारण फोहोरमैलाको विसर्जन अव्यवस्थित हुने र वातावरणीय प्रदूषणमा वृद्धि हुने जोखिम हुन सक्छ। व्यवस्थित आवास, बस्ती विकास तथा शहरीकरण प्रभावकारी कार्यान्वयनमा आउन नसकेको कारण आवास, बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको कार्यान्वयन चुनौतीपूर्ण देखिन्छ।

६.२ सडक, पुल तथा यातायात

६.२.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकाको दक्षिणी भेगमा रहेको राष्ट्रिय महत्वको पूर्व पश्चिम राजमार्ग र यस गाउँपालिकाका उत्तर दक्षिण रहेको त्रिवेणी चोरमारा झ्यालवास डेढगाउँ भिमाद पोखरा जोड्ने प्रादेशिक सडक मुख्य रणनैतिक सडकको रुपमा रहेको छ। प्रादेशिक र केन्द्रिय व्यापारिक तथा प्रशासनिक स्थानसँग हुप्सेकोटलाई जोड्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने यी राजमार्गले गाउँपालिकाको वडा न २,३ र ४ लाई समेटेको छ। यसैगरी गाउँपालिकाको पूर्वी भेगमा वडा ५ हुँदै प्रगतिनगर रामपुर सडक यस गाउँपालिकाको अर्को रणनैतीक सडक अन्तर्गत पर्दछ।

यस गाउँपालिकामा कुल सडक लम्बाई ५२३ कि.मि. रहेको छ। जसमध्ये माटे बाटो निर्माण ३२०.२कि.मि., ग्रावेल सडक निर्माण १७३.५ कि.मि. कालोपत्रे सडक २९.६ कि.मि. निर्माण कल्भर्ट निर्माण ७१ ओटा, सडक साइड वाल निर्माण ५३.३ कि।मि तटबन्धन ७.४ कि.मि. झोलुंगे पुल निर्माण १६ ओटा र मोटरेवल पुल हालसम्म ३ ओटा रहेको छ। जसमध्ये गिरुवारी खोलामा मोटरेवल पुल निर्माण भैरहेको छ। गाउँपालिकाभित्र रहेका अधिकांश बस्तिको आवागमनको अवस्थालाई सुदृढ गर्न कम्तीमा ५ वटा सडकहरुको स्तरोन्नति तथा नियमित मर्मत सम्भारका लागि प्राथमिकतामा राखिएको छ।

६.२.२ समस्या तथा चुनौती

धैरैजसो मुख्य र शाखा सडकहरु कच्ची र साँगुरा हुनु तथा यातायातको राम्रो व्यवस्था नहुनु, पुल तथा कल्भर्ट अपर्याप्त हुनु, भौगोलिक अवस्थाको कारण वर्षातमा बस्ती डुबानमा पर्नु, आवश्यक पूर्व तयारी र अध्ययन बिना नै सडक निर्माण तथा अव्यवस्थित आवास क्षेत्र विकास हुनु, सडक कालोपत्रे गर्न वित्तीय श्रोतको कमी हुनु, वातावरणीय पक्षलाई ध्यान नदिई सडक निर्माण हुनु, पर्यटकीय पदमार्गको विस्तार नहुनु, पर्याप्त यातायातका साधनहरुको अभाव हुनु, मापदण्ड बिना आयोजना पहिचान तथा छनौट हुनु, सडक निर्माणमा बजेट विनियोजन र सञ्चालनमा कुशलताको अभाव हुनु र ठेक्कापट्टा व्यवस्थापन कमजोर रहनु जस्ता समस्याहरु रहेका छन्।

गाउँपालिकाका महत्वपूर्ण सडकको स्तरोन्नति गरी कालो पत्रे गर्न, प्राविधिक र वित्तीय व्यवस्थापन गर्न, वडा केन्द्रदेखि गाउँपालिका केन्द्रसम्म जोड्ने सडकको विस्तार र कालोपत्रे गर्न, वातावरणीय पक्षलाई ध्यान दिई सडक विस्तार गर्न, सडक यातायात बाहेक यातायातका अन्य साधनहरुको सञ्चालन गर्न, सडकमा रहेका विद्युत तथा सञ्चारका पोलहरुको उचित व्यवस्थापन गर्न, बजेट विनियोजन तथा सञ्चालनलाई व्यवस्थित गर्न, बस्तीलाई व्यवस्थित रुपमा विस्तार गर्न, निर्माण सामाग्रीको उपलब्धता र गुणस्तरलाई सुनिश्चित गर्न, गाउँपालिकाको पहाडी भेगलाई जोडेर लिङ्करोडको र रिङ्गरोड निर्माण गर्न,मापदण्ड अनुरुपको दुरीको फेरोमा सडक पुल तथा झोलुङ्गे पुलहरु निर्माण गर्नु प्रमुख जस्ता चुनौतीहरु रहेका छन्।

६.२.३ सोच

"समग्र विकासको मेरुदण्डः व्यवस्थित यातायात पूर्वाधार र सडकखण्ड"

६.२.४ उद्देश्य

१. सडक, पुल तथा संरचनाको विकास, विस्तार र स्तरोन्नति गर्नु,
२. गुणस्तरीय, दिगो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री यातायात सञ्जाल विस्तार गर्नु ।
३. गाउँपालिकाको विद्यमान सडकहरुको स्तरोन्नति गर्नु
४. स्थानीय यातायातलाई सर्वसुलभ, भरपर्दो, सुरक्षित, समावेशी र व्यवस्थित बनाउनु,
५. आवागमन तथा ढुवानीलाई सहज व्यवस्थित बनाउनु,
६. स्थानीय उत्पादन र बजारबिच अन्तरआवद्धता कायम गर्नु ।

६.२.५ रणनीति

१. राष्ट्रिय मापदण्डमा आधारित गुणस्तरीय, दिगो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री सडक संजालको निर्माण गर्ने;
२. अन्तर–सरकार साझेदारी र सहकार्यमा सडक पूर्वाधार निर्माण, विस्तार तथा स्तरोन्नति गर्ने;
३. गाउँपालिका केन्द्र र बजारसम्म पहुँच हुने गरी पक्की सडकको सञ्जालको विस्तार गर्ने;
४. सडक गुरुयोजना अनुसार रणनीतिक सडकको पहिचान, मापदण्ड निर्धारण, नामाकरण तथा प्राथमिकता निर्धारण गर्ने;
५. विद्यमान सडक सञ्जालहरुको स्तरोन्नति गरी सडक यातायात सहज बनाउने;
६. यातायात सञ्चालन र व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढ बनाउने ।

६.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचकहरू	एकाइ	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
गाउँपालिका केन्द्रमा पुग्न लाग्ने औषत समय	मिनेट	९०	९०	८०	७०	६०
नियमित यातायात सञ्चालन हुने रुट	सङ्ख्या	७	७	८	९	९
पक्की सडक	कि.मि.	१९	२१	२५	३२	४०
ग्राभेल सडक	कि.मि.	०	०	१	१५.	३
पक्की पुल	सङ्ख्या	०	०	०	०	१
नियमित मर्मत सम्भार हुने सडकको लम्बाई	कि.मि.	१३	१५	१५	१७	२०
वायोइञ्जिनिरिङ्ग प्रविधी प्रयोग पूर्वाधारको लम्बाई	कि.मि.	०	०	१	१००	३००
कुल सडक लम्बाई	कि.मि.	१००	१०४	११०	१२०	१५०

६.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	७९४५०	१०२९	७८४२१	०	५२६०९	१६२५६	१०५८५	०
२०८२/८३	१०२२६६	११११	१०११५५	०	५५४५४	३५८७४	१०९३८	०
२०८३/८४	११९४५८	१३८९	११८०६८	०	६४२७५	४३६२१	११५६२	०

६.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	गरिमा चोक देखि तिनदोभान पिपलडाडा जापडाँडा पाल्पा सडक निर्माण आयोजना	१० किमि. सडक नाला निर्माण तथा ग्रावेल गर्ने	२०८०८१/ देखि २०८३सम्म ८४/	६५०००	१० किमि. सडक नाला निर्माण तथा ग्रावेल हुने	५मि ५.. चौडाईको ट्र्याक ओपन भएको र १.२कि. मिसडक . नाला निर्माण भएको
२	हुप्सेकोट चक्रपथ निर्माण	१० किमि चक्रपथ. सडक ट्र्याक खोलि नाला तथा ग्रावेल गर्ने	२०८०देखि ८१/ २०८३सम्म ८४/	२८०००	१५ किसडक .मि. स्तरोन्नति तथा ग्रावेल भइ यातायात सुचारू हुने	५मि ५.. चौडाईको ट्र्याक ओपन भएको
३	शंखदेव घाट मोटरेवल पुल निर्माण	आवतजावत सहज बनाउनु	२०८१०८/२देखि २०८३ ०८४/सम्म	२१७००	पुल निर्माण गरी स्थानीयलाई आवत जावतमा सहजता पुर्याउने	डिपिआर तयार भएको
४	सडक निर्माण स्तरोन्नति र मर्मतसभार सालबसाली कार्यक्रम	जनसमुदायको आर्थिक तथा सामाजिक सेवा सुविधामा पहुँच बढाउनु	सालबसाली	१७६४७४	१०१५. किमि सडक . मर्मतसंभार भई यातायातसञ्चालन सहज हुने	करिब १०० सडक सडक पहिरो हटाउने र ग्रेड मिलाउने काम भइ सडक सुचारू भएको

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१४१.	**गरिमाचोकवडा -मोहनडाँडा तिनदोभान-जापडाँडा-को केन्द्र ६ नम्बर हुँदै पाल्पा जोड्ने सडक निर्माण आयोजना**	**वडा नं .२र ६**	**कि.मि.**	**२०.**	**३०००**	**६०००**	**प्रदेश समपुरक**
				२०.	**५०००**	**४०००**	**आन्तरिक श्रोत**
१४.२	**हुप्सेकोट चक्रपथ निर्माण आयोजना**	**वडा नं५ .**	**कि.मि.**	**६३०.**	**३०००**	**३०००**	**आन्तरिक श्रोत**
१४३.	**शंखदेव घाट मोटरेवल पुल निर्माण**	**वडा नं४ .**	**संख्या**	**१०.**	**१६७००**	**१५०००**	**आन्तरिक श्रोत**
१४४.	**सडक तथा पुल निर्माण, स्तरोन्नती र मर्मत सालबसाली कार्यक्रम**					**५१४५०**	
१४४.१.	वडा नम्बर २ बुद्धचोक मयुरपुरी बन्धरी सडक स्तरोन्नति	गाउँपालिकास्तर	कि.मि.	५०.	१०००	५०००	संघ ससर्त अनुदान
१४४..२	मुरली खोला झो६ निस्दी हुप्सेकोट-पु जपडाँडा., खेइ खोला खोपु. राम्चे५ बसनी हुप्सेकोट-. रक्से खोला, बलुवाखोला, पत्थरखोला, किच्किने (बाढ़ी)	गाउँपालिकास्तर	कि.मि.	२०.	५००	१०००	संघ ससर्त अनुदान
१४४.३.	साना पुर्वाधार विकास र भैपरी पुजीगत कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	कि.मि.			३०००	आन्तरिक श्रोत
१४४.४.	कोलिया डहर नम्बर ४ स्तरोन्नती	गाउँपालिकास्तर	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५.	मयुरकुना देखि धरी हुदै मयुर पोखरि निस्कने बाटो स्तरोन्नती	गाउँपालिकास्तर	कि.मि.			३००	आन्तरिक श्रोत
१४४.६.	रातेखोला वडा न ५ झोलुङ्गे पुल मर्मत	गाउँपालिकास्तर	कि.मि.			२००	आन्तरिक श्रोत
१४४.७.	जुगेपानी तामाङचोक देखि चर्चघर हुँदै सम्झना चोकसम्मको बाटो स्तरोन्नती	वडा नं १	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत
१४४.८.	घुमाउरी बाटो नाला व्यवस्थापन वडा न १	वडा नं १	कि.मि.			६००	आन्तरिक श्रोत
१४४.९.	हुप्सेकोट प्रवेशद्वार निर्माण पूर्व पश्चिम राजमार्गको ४० किलोमिटर	वडा नं २	कि.मि.		५००	५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.१०.	गर्भे झरना व्यवस्थापन	वडा नं २	कि.मि.			१००	आन्तरिक श्रोत

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१४४.११.	मोहन डाडाँ तालिम केन्द्र पुरानो विद्यालयमा	वडा न २	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.१.२	बोझापोखरी रुद्रपुर सडक स्तरोन्नती	वडा नं ५	कि.मि.			५०००	आन्तरिक श्रोत
१४४.१३.	अकला देवि मन्दिर वडाँ न ६	वडा न ६	कि.मि.			१५०	आन्तरिक श्रोत
१४४.१४.	आदर्शमार्ग कल्भर्ट तथा कुलो निर्माण	वडा न १	कि.मि.			३००	आन्तरिक श्रोत
१४४.१५.	पत्थरखोला पटुवाधाप कुलो मर्मत जुगेपानी	वडा न १	कि.मि.			७००	आन्तरिक श्रोत
१४४.१६.	बैदारे कुलो मुहान मर्मत वेलुवा	वडा न १	कि.मि.			७००	आन्तरिक श्रोत
१४४.१७.	कृषि सडक जुगेपानी वाल तथा ग्रावेल	वडा न १	कि.मि.			७००	आन्तरिक श्रोत
१४४.१८.	थनिसराकोघर देखि मित्रलाल तिवारीको घरसम्म बाटो ग्रावेलिङ	वडा न १	कि.मि.			७००	आन्तरिक श्रोत
१४४.१९.	जागृति आमा समुह भवन निर्माण वेलुवा	वडा न १	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत
१४४..२०	मनकामना मार्ग	वडा न १	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४..२१	वन देवि मार्ग धार चोक देखि महादेव चोक सम्म वाल तथा ग्रावेल	वडा न १	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत
१४४..२२	स्कुल मार्ग जनता मा वि पछाडीको बाटो वाल तथा ग्रावेल	वडा न १	कि.मि.			१५००	आन्तरिक श्रोत
१४४..२३	वयर घाट पुल गेलाङ टोल र सारु टोल राक्से बाटो स्तरोन्नती	वडा न २	कि.मि.			१५००	आन्तरिक श्रोत
१४४..२४	मोटे खोल्सी ग्याजेटार लायनखोला राउत घडेरी मोटरबाटो स्तरोन्तती	वडा न २	कि.मि.			२०००	आन्तरिक श्रोत
१४४..२५	डहर नं ५ बाटो स्तरोन्नती	वडा न २	कि.मि.			१५००	आन्तरिक श्रोत
१४४..२६	वडा भैपरी वडा न २	वडा न २	कि.मि.			२००	आन्तरिक श्रोत
१४४..२७	चौरङ्गीचोक देखि बडहरे टोल हुँदै चौकी चोक सम्म सडक स्तरोन्नती	वडा न ३	कि.मि.			८००	आन्तरिक श्रोत
१४४..२८	चौरङ्गीचोक देखि घर्ति टोल हुँदै हुप्सेकोट शिक्षालयसम्म सडक स्तरोन्नती	वडा न ३	कि.मि.			१२००	आन्तरिक श्रोत
१४४..२९	समावेशी चोक देखि ढल्केसालसम्म अधुरो बाटो स्तरोन्नती	वडा न ३	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.३०.	सिरान चोक देखि कृषि चोक बिचको अधुरो सडक स्तरोन्नती	वडा न ३	कि.मि.			७००	आन्तरिक श्रोत
१४४.३१.	चित्र बहादुर विको घर देखि चौकि चोक .क. सम्मको सडक स्तरोन्नति	वडा न ३	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.३.२	मिलन चोक देखि मध्यविन्दु चोक जाने सडक	वडा न ३	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.३३.	बोचादी सडक स्तरोन्नती	वडा न ४	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत
१४४.३४.	वडा नंवडा भैपरी ४ .	वडा न ४	कि.मि.			२००	आन्तरिक श्रोत
१४४.३५.	सरस्वती आमा समूह वडा नं४ .	वडा न ४	कि.मि.			३००	आन्तरिक श्रोत
१४४.३६.	न्यु शंखदेवी आमा समूह	वडा न ४	कि.मि.			२००	आन्तरिक श्रोत
१४४.३७.	बाल जागरण आ वि	वडा न ४	कि.मि.			२००	आन्तरिक श्रोत
१४४.३८.	सुर्यविनायक आ.वि.	वडा न ४	कि.मि.			२००	आन्तरिक श्रोत
१४४.३९.	बारकोट खानेपानी	वडा न ४	कि.मि.			३००	आन्तरिक श्रोत
१४४.४०.	मन्दिरचोक देखि स्वामिचौपारी सडक स्तरोन्नति	वडा न ४	कि.मि.			९००	आन्तरिक श्रोत
१४४.४१.	झेडिचोक भौंसिघाट सडक स्तरोन्नति	वडा न ४	कि.मि.			९००	आन्तरिक श्रोत
१४४.४.२	ढोँग ढुंगे घोल सडक स्तरोन्नति	वडा न ४	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत
१४४.४३.	वेवरा बारि सडक स्तरोन्तति	वडा न ४	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.४४.	पथ्थरखोला पटुवाढाप देखि वुद्धचोक सडक स्तरोन्नति	वडा न ४	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत
१४४.४५.	हुप्सेकोट ५ वडा भरी बाटो मर्मत तथा सरसफाई	वडा नं५ .	कि.मि.			७००	आन्तरिक श्रोत
१४४.४६.	पाङ्गे भित्रि मोटरबाटो तथा नाला निर्माण	वडा नं५ .	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१४४.४७.	झ्यालबास सतकुन नाम्जाकोट पेलेगा हुदै पाल्पा सडक स्तरोन्नती	वडा नं५ .	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.४८.	माथिल्लो बसेनि झरना जाने मोटरबाटो निर्माण तथा मर्मत	वडा नं५ .	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत
१४४.४९.	चोहार ,चापा ,काली धारा खोल्सी ग्याविन जाली	वडा नं५ .	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५०.	वडा न ५ वडा भैपरि	वडा नं५ .	कि.मि.			३००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५१.	वरभन्ज्याङरुम्वाक- केवरढाप हुँदै अरुणखोला सिमाना सडक स्तरोन्नति	वडा न ६	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५.२	अगेनि देखि जापडाँडा विसदमार हुँदै निस्दि जोड्ने सडक स्तरोन्नति	वडा न ६	कि.मि.			८००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५३.	वडा न ६ का सबै सडक मर्मत तथा सरसफाइ	वडा न ६	कि.मि.			७००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५४.	विरुखर्क साढाभन्ज्याङ सडक स्तरोन्नति	वडा न ६	कि.मि.			१०००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५५.	भडारीटोल देखि पंखिडाँडा जोड्ने सडक ट्र्याक ओपन	वडा न ६	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५६.	वडा भैपरी वडा न ६	वडा न ६	कि.मि.			२००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५७.	वडा ६ कार्यालय कम्पाउण्ड	वडा न ६	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५८.	अकलादेवि आ वि देखि धौला अम्वोट सम्म सडक ट्र्याक ओपन	वडा न ६	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.५९.	नारीभञ्ज्याङ पेलेगा वडारघाट पंखीडाँडा हुदै झ्यालबास जोड्ने सडक स्तरोन्नती	वडा न ६	कि.मि.			५००	आन्तरिक श्रोत
१४४.६०.	जापडाँडा भलिबल खेलमैदान कम्पाउण्ड तथा व्यवस्थापन	वडा न ६	कि.मि.			२००	आन्तरिक श्रोत

६.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

अन्तर सरकार नीति, योजना तथा कार्यक्रमबिच अन्तरसम्बन्ध, समन्वय र सहकार्य हुने गरी आयोजना कार्यक्रम छनौट र कार्यान्वयन हुनेछ। गाउँपालिकाले चालु तथा क्रमागत, बहुवर्षीय, विस्तृत आयोजना प्रस्ताव तयार भएका, कार्यान्वयनका लागि तयारी अवस्थामा रहेका आयोजना तथा कार्यक्रममा प्राथमिकतासाथ बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयन गर्नेछन्। सडक पूर्वाधार दक्ष प्राविधिकबाट विस्तृत सम्भाव्यता, आर्थिक तथा वातावरणीय अध्ययन हुन नसकेमा तथा आयोजना प्रभावकारी व्यवस्थापन नहुने जोखिम रहन्छ।

६.३ जलस्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा

६.३.१ पृष्ठभूमि

राष्ट्रिय प्रसारण लाईनको विद्युत लाइनबाट ९० प्रतिशत भन्दा बढी घरधुरी विद्युत सेवामा जोडिएका छन्। उर्जाको रुपमा विद्युत बाहेक दाउरा तथा पेट्रोलियम पदार्थ एवम् सोलार रहेका छन्। यस क्षेत्रमा व्यवसाय संचालन तथा औद्योगीकरणका लागि आवश्यक उच्च क्षमताको विद्युतका लागि बजार र राजमार्ग क्षेत्रमा राष्ट्रिय प्रशारण लाइन उपलव्ध रहेको छ। गाउँपालिका क्षेत्रमा सडक वत्ती जडान गर्ने तथा विस्तार गरिएका छन्।

६.३.२ समस्या तथा चुनौती

यस गाउँपालिकामा अझै पनि ७६ प्रतिशत घरपरिवारले खाना पकाउन मुख्य इन्धनको रुपमा दाउराको प्रयोग गर्ने गरेका छन्। विद्युत, वायोग्यास तथा स्वस्थ उर्जा प्रयोगको अवस्था न्यून रहेको देखिन्छ। नगरपालिकाको केही छरिएका बस्तीहरुमा ट्रान्समिटरको क्षमता र ट्रान्समिसन लाईन गुणस्तरीय बनाई विद्युत प्रसारण र वितरण हुन सकेको छैन। गाउँपालिका क्षेत्रमा उद्योग व्यवसाय सञ्चालन, सिंचाईको लागि प्रयोग गर्न आवश्यक पर्ने थ्रिफेजको विद्युत लाईनको कमी रहेको छ। गाउँपालिकाको प्रमुख सडक, चोक र स्थानमा सोलार प्रणालीमा आधारित सडक वत्तीको सुविधा उपलब्ध हुन सकेको छैन। गाउँपालिका क्षेत्रमा विकास निर्माणका क्षेत्रमा कार्य गर्ने निकायहरु बीचको समन्वय र सहकार्य विकासको प्रमुख चुनौतीको

रुपमा देखिएको छ। बिद्युत आपुर्तिमा नियमितताको हुन नसक्नु, दिगो विद्युत सेवा उपलब्ध गराउनु, विद्युतको प्रयोगलाई उद्योग क्षेत्रमा बिस्तार गर्नु, स्वच्छ र किफायती उर्जामा सबैको पहुँच पुऱ्याउनु आदि यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन्।

६.३.३ सोच

"उज्यालो र समुन्नत हुप्सेकोट"

६.३.४ उद्देश्य

१. विद्युतको उत्पादन ,उपलब्धता, गुणस्तर र उपभोगमा वृद्धि गर्नु,
२. स्वच्छ उर्जाको प्रवर्द्धन, विस्तार र उपयोगमा वृद्धि गर्नु,
३. जलस्रोतको संरक्षण र उपभोगमा वृद्धि गर्नु

६.३.५ रणनीति

१. विद्युतको पहुँ उत्पादन तथा उपभोग बढाउने,
२. स्वच्छ उर्जाको उत्पादन तथा उपयोग वृद्धि गर्न संघ र प्रदेश सरकारका सम्बन्धित निकायसँग सहकार्य तथा साझेदारी गर्ने,
३. वैकल्पिक उर्जाको उपयोग विस्तार गर्दै आयातित इन्धनमाथिको निर्भरता कम गर्ने,
४ .जलस्रोत संरक्षण र उपयोगमा समुदायनिजी क्षेत्र र गैसस , परिचालन गर्नेविद्युत लाइन तथा क्षमता वृद्धि गर्ने।

६.३.५ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
विद्युतमा पहुँच भएका जनसङ्ख्या	प्रतिशत	८८	९०	९२	९५	९८
खाना पकाउनका निम्ति ऊर्जाको प्राथमिक स्रोतको रूपमा कोइला, दाउरा, गुइँठालगायतका ठोस इन्धन प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	७६	६८	६५	६०	५६
खाना पकाउन र कोठा तातो राख्नका लागि विद्युत एलपी ग्याँस प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्या	प्रतिशत	२५	२८	२०	२२	२५
खाना पकाउन विद्युतको उपयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	१५	१८	२०	२२	२५
सोलार तथा वैकल्पिक उर्जाको उपयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत					

६.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	०	०	०	०	०	०	०	०
२०८२/८३	११८६	१८६	१०००	०	०	११८६	०	०
२०८३/८४	१३०५	२०५	११००	०	०	१३०५	०	०

६.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	विद्युत विस्तार तथा उपयोग प्रवर्द्धन कार्यक्रम	विद्युतको उपभोगमा वद्धि गर्नु	सालबसाली	१५१२	१०० प्रतिशत घरपरिवारमा केन्द्रिय विद्युत प्रसारण प्रणालीबाट स्थानीय स्तरमा विद्युत सुविधा उपलब्ध तथा विस्तार हुने	केन्द्रिय विद्युत प्रसारण प्रणालीबाट ८० प्रतिशत घरपरिवारमा विद्युत सुविधा उपलब्ध र विस्तार भएको

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
२	वैकल्पिक तथा स्वच्छ उर्जा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	स्वच्छ उर्जाको उपयोगमा बृद्धि गर्नु	सालबसाली	९७९	२०० घरपरिवार लाभिन्वत हुने	७१ प्रतिशत घर परिवारमा स्वच्छ तथा वैकिल्पक उर्जाको प्रयोग भएको

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१	विद्युत लाइन विस्तार, क्षमता स्तरोन्नति, विद्युत उपयोग विस्तार सचेतना	गाउँपालिकास्तर	पटक	१		०	विद्युत प्राधिकरण
२	वायोग्यास, विद्युतीय चुल्हो, सुधारिएको चुल्हो र सौर्य उर्जा प्रवर्द्धन, सडक बत्ती जडान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१		०	वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्रन केन्द्र

६.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

विद्युतको भरपर्दो सुबिधा विस्तार तथा स्तरोन्नति भई विद्युत तथा स्वच्छ उर्जाको उपलब्धता र उपयोग सहज भएको हुनेछ । जलश्रोत तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षणमा अन्तर सरकार सहकार्य तथा समुदायस्तरको जागरुकतामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ । उपरोक्त परिवेश तयार हुन नसकेमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुनमा जोखिम रहन सक्छ ।

६.४ सूचना तथा सञ्चार प्रविधि

६.४.१ पृष्ठभुमि

हुप्सेकोट गाउँपालिकाको माथिल्लो वडा विशेष ६ र ५ .वडा नं)) मा इन्टरनेटको पहुँच नपुगेको र पुगेको स्थानमा पनि यहाँका सेवाहरुलाई पुर्ण रुपमा कम्प्युटरकृत गर्न अझ बाँकी छ । यहाँ सबै स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय, सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्थाहरुमा भने गुणस्तरीय सूचना प्रविधिको पहुँच पुग्न आवश्यक रहेको छ । मोबाइल फोन सबैको हातहातमा रहेकाले प्रयोगकर्तालाई श्रव्य, दृष्य, सूचना, गीतसंगीत, समाचारको पहुँच छ त्यसैले पछिल्लो समयमा इन्टरनेट तथा मोबाइल फोन प्रयोगकर्ताको संख्या अझ बढ्दै गएको देखिन्छ ।

६.४.२ समस्या तथा चुनौती

भौगोलिक विकटताका कारण सबै स्थानीय तहसम्म गुणस्तरीय इन्टरनेट सेवा र अन्य सञ्चारका माध्यमको उपलव्धता गर्न नसक्नु र उपलब्ध सञ्चार माध्यमहरू समेत बजार केन्द्रित हुनु, सबै क्षेत्रमा कम्प्युटर तथा इन्टरनेटको व्यवस्था अपर्याप्त हुनु, NTC, Ncell को टावरहरु पर्याप्त र भरपर्दो नहुनु, सूचना तथा सञ्चारको पोल तथा तारहरु अव्यवस्थित हुनु, सामाजिक सञ्जालको प्रयोग बढेसँगै यसको दुरुपयोग बढ्दै जानु, सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको माध्यमबाट रोजगारी सिर्जना गर्न नसक्नु, गाउँ कार्यपालिका र वडा कार्यालयहरूमा इन्टरनेटको क्षमता कमजोर रहनु, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था र अन्य सामाजिक संघसंस्थामा इन्टरनेट पूर्वाधारको पहुँच नहुनु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

शासन सञ्चालन तथा सेवा प्रवाहमा सञ्चार र प्रविधिका माध्यमको अधिकतम उपयोग नहुनु, इन्टरनेट सेवा प्रदायक संस्थाहरुको संख्या वृद्धि हुँदै जाँदा सूचना प्रविधिको विकास र साइबर सुरक्षाको लागि पर्याप्त व्यवस्था हुन नसक्नु, सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि विकास सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ती न्यून हुनु, परम्परागत हुलाक सेवालाई विविधिकरण गर्न नसक्नु, दुरसञ्चार सेवामा सबै नागरिकको पहुँच नपुग्न तथा सेवाको गुणस्तर न्यून हुनु; विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, सार्वजनिक कार्यालय जस्ता ठाँउहरुमा पर्याप्त टेलिफोन सेवा उपलब्ध हुन नसक्नु, गाउँपालिका भित्र संचालित कार्यक्रमलाई रेडियो, एफ.एम लगायत अन्य सञ्चार माध्यमद्धारा प्रचार प्रसार कम हुन यस क्षेत्रका सवाल तथा चुनौतीहरू हुन् ।

नेपालको संविधानले सूचना र सञ्चार सम्बन्धी हकलाई मौलिक हकको रुपमा समावेश गर्नु, सूचना तथा सञ्चार सम्बन्धी नीति नियम निर्माणमा प्रदेश र संघीय सरकार क्रियाशील हुनु, स्थानीय तहमा मोबाइल फोन प्रयोगकर्ताको संख्यामा वृद्धि हुनु,

राज्यको खुला नीतिका कारण निजी क्षेत्रका सञ्चार माध्यमहरूले देशव्यापी रूपमा प्रसारण गर्नु, मोबाइल फोन सेवा र इन्टरनेट सेवा पहुँचले सूचना तथा खबर सम्प्रेषणमा सहज हुनु, गाउँपालिकाका कामहरु डिजिटल रुपमा व्यवस्थित हुँदै जानु, जनतामा डिजिटल साक्षरता क्रमशः बढदै जानु जस्ता अवसर यस क्षेत्रमा उपलब्ध रहेका छन्।

६.४.३ सोच

गुणस्तरीय सूचना तथा सञ्चारः प्रविधिमैत्री हुप्सेकोट निर्माणको आधार

६.४.४ उद्देश्य

१. सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई सुरक्षित, भरपर्दो र सर्वसुलभ बनाउनु।
२. गाउँपालिकामा गुणस्तरीय सञ्चारको पहुँच विस्तार गर्नु।

५.४.५ रणनीति

१ सेवा .प्रवाह र दैनिक जीवनमा विद्युतीय सूचना प्रविधिको उपयोग गरी थप सहज र प्रभाबकारी गराउने,
२ .गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयबाट हुने सेवा प्रवाह तथा कार्यसम्पादनलाई लेसपेपरमा जाँदै विस्तारै पेपरलेस बनाउने,
३ .सूचना प्रविधिमा पालिकावासीको पहुँच र उपयोग सुनिश्चित गर्न सेवा प्रदायक संस्थालाई प्रोत्साहित गर्ने।

६.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचकहरू	एकाई	२०७९/८० सम्म को वास्तविक	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८२/८३	२०८३/८४
कम्प्युटर, इन्टरनेट लगायत सूचना प्रविधिमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	५०	६०	६५	७०	७५
सञ्चालित सफ्टवेयर र सुचना व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	८	१०	१२	१४	१५
इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र विद्यालय	संख्या	५०	५८	६२	६६	७०
टेलिभिजन र कम्प्युटर उपलब्ध परिवार	प्रतिशत	२०	२२	२५	२८	३२
कम्प्युटर, इन्टरनेट लगायत सूचना प्रविधिमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	५०	६०	६५	७०	७५
सञ्चालित सफ्टवेयर र सुचना व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	८	१०	१२	१४	१५
इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र विद्यालय	संख्या	५०	५८	६२	६६	७०

६.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१७००	६८०	१०२०	०	०	१७००	०	०
२०८२/८३	१७८५	७१४	१०७१	०	०	१७८५	०	०
२०८३/८४	१८७४	७५०	११२५	०	०	१८७४	०	०

६.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि विस्तार कार्यक्रम	स्थानीय शासन सञ्चालन, विकास व्यवस्थापन र सेवा	सालबसाली		विभिन्न १८ प्रकारका सेवाहरू सूचना प्रविधि प्रणालीबाट प्रवाह हुने	११ वटा सूचना व्यवस्थापन प्रणाली सञ्चालनमा रहेका

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
		प्रवाहमा सूचना प्रविधिको प्रयोग वृद्धि गर्नु				तथा ११ क्षेत्रका विभिन्न सूचना उपलब्ध रहेको

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१	विद्युत लाइन विस्तार, क्षमता स्तरोन्नति, विद्युत उपयोग विस्तार सचेतना	गाउँपालिकास्तर	पटक	१		०	विद्युत प्राधिकरण
२	वायोग्यास, विद्युतीय चुल्हो, सुधारिएको चुल्हो र सौर्य उर्जा प्रवर्द्धन, सडक बत्ती जडान	गाउँपालिकास्तर	पटक	१		०	वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्रन केन्द्र

६.४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

सूचना प्रविधिको उपयोग बृद्धि भई स्थानीय शासन सञ्चालन, सेवा प्रवाह तथा विकास उपलब्धि मापन थप प्रभावकारी हुनेछ । प्रविधि खर्चिलो र दक्ष मानविय स्रोतको आवश्यक पर्ने भएको तथा साइवर सुरक्षाको दृष्टिकोणले सूचना तथा दस्तावेजहरु असुरक्षित हुने तथा अनधिकृत प्रसारण तथा सम्प्रेषण हुने जोखिम रहन सक्छ ।

परिच्छेद ७ : वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र

यस परिच्छेद अन्तर्गत वन तथा भूसंरक्षण, वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन र विपद् जोखिम व्यवस्थापन लगायतका उप–क्षेत्रहरुको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरु समावेश गरिएको छ।

७.१ वन, हरियाली, भूसंरक्षण तथा नदी नियन्त्रण

७.१.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकाको ५९.३९ प्रतिशत वन क्षेत्रले ढाकेको हुनाले वन तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण र व्यवस्थापनलाई नीति, योजना तथा कार्यमा मूलप्रवाहीकरण गर्न गाउँपालिकामा वन तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७८ तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। यसैगरी गाउँपालिकाको अधिकार क्षेत्रभित्रका सामाजिक विकास, आर्थिक विकास, पूवार्धार विकास, वातावरण संरक्षण तथा जलवायु न्यूनीकरण र अनुकूलन कार्यबाट वातावरण पर्ने प्रभाव अध्ययन गरी न्यूनीकरणका लागि संक्षिप्त तथा प्रारम्भिक वातावरणीय अध्ययन कार्यविधि, २०७८ तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिएको छ। साथै वातावरणमैत्री स्थनीय शासन प्रारुप २०७८ ले निर्दिष्ट गरेको सूचकहरुलाई कार्यान्वयनमा ल्याई सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति, समुदाय, गैर सरकारी संस्था तथा डिजिजन वन कार्यालयको सहयोग, समन्वय र साझेदारीमा वार्षिक वृक्षरोपण गरी हरियाली कायम तथा आयमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ।

यसैगरी जोखिमयुक्त स्थानमा पहिरो, गल्छी तथा नदी नियन्त्रणका लागि बाँध तथा स्पर निर्माण गरिएको छ। खोला तथा नदी कटान क्षेत्रमा रोकथाम गर्ने तथा पहिरो प्रभावित क्षेत्रमा पहिरो नियन्त्रणका लागि समुदायमा आधारित विभिन्न सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने, दीर्घकालिन रोकथामको लागि वृक्षारोपण गर्ने तथा जोखिमयुक्त वस्तीहरुको पहिचान गरी स्थानान्तरण गर्ने, पानी रिचार्जको लागि गाउँपालिकाको विभिन्न स्थानमा रिचार्ज पोखरी निर्माण र मर्मत सम्भार, पोखरी मर्मतसम्भार, स्तरोन्नति र विकासका पूर्वाधारको संरक्षणका लागि जैविक तथा इञ्जिनियरिङ संरचना निर्माण गरिएको छ।

७.१.२ समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिका क्षेत्रमा वन विनाश, खुला चरणीचरणको अभाव, वृक्षारोपणको सम्बन्धी चेतनाको कमी, जडिवुटी पहिचान एवम् संरक्षणको कमी, वनमा जथाभावी डढेलो लगाउनु, मानव तथा वन्यजन्तुबिच द्वन्द्व निरन्तर हुनु, डढेलो, वायुमण्डलीय कारणले प्रदूषणको समस्या देखिने, पानीको मुहान सुक्ने, खोला कटान हुने, वनक्षेत्र अतिक्रमण, चोर शिकारी आदि मुख्य समस्याका रुपमा रहेका छन्। जलवायु परिवर्तन नकारात्मक असर बढदै जानु, वन डढेलो लाग्नु, भूक्षय तथा तापक्रम वृद्धि हुनु, बाढी तथा नदी कटान आदि जस्ता समस्या साथमा रहेका छन्।

स्थानीय नीति, योजना तथा कार्यक्रममा वन तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण तथा व्यवस्थापन मूलप्रवाहीकरण गर्नु; सामाजिक, आर्थिक तथा पूवार्धार विकासका कार्यबाट वातावरण पर्ने प्रभाव अध्ययन गरी न्यूनीकरण गर्नु; खाली तथा बाँझो स्थानमा वृक्षरोपण गरी हरियाली कायम गर्नु; जोखिमयुक्त स्थानमा पहिरो, गल्छी तथा नदी नियन्त्रण गरी बस्ती, जग्गाजमिन तथा माटो संरक्षण गर्नु; रिचार्जको पोखरी निर्माण र मर्मतसम्भार गरी पानी रिचार्ज गर्नु र जैविक तथा इञ्जिनियरिङ संरचना निर्माण विकासका पूर्वाधारको संरक्षण गर्नु वातावरण संरक्षण , फोहोरमैला व्यवस्थापनमा दिगो प्लास्टिक जन्य फोहोरलाइं निती तथा कानून बनाइ व्यवस्थापन गर्ने काम यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीहरु हुन्।

७.१.३ सोच

"हुप्सेकोटको पानी, माटो र वनः सहज र दिगो जिविकोपार्जन"

७.१.४ उद्देश्य

१. जमिन, हरियाली र जलस्रोतको दिगो व्यवस्थापन र समुत्थानशिलता सुनिश्चित गर्नु,
२. वन तथा हरियाली क्षेत्रमा वृद्धि गर्नु,

३. जल, जमीन तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण तथा उपयोगमा वृद्धि गर्नु,
४. पर्यावरणीय स्वच्छता, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन क्षमता र सुन्दरतामा अभिवृद्धि गर्नु,
५. वातावरणमैत्री स्थनीय शासन प्रारुप २०७८ कार्यान्वन गर्नु,
६. फोहोरमैलको बर्गिकरण गरि प्लास्टिक जन्य फोहोरको दिगो व्यवस्थापन गर्नु,
७. जलवायु परिवर्तनका प्रतिकुल प्रभाव न्यूनीकरण गर्नु ।

१.५ रणनीति

१. सार्वजनिक खाली जग्गा तथा स्थानमा वृक्षरोपण गर्ने,
२. वनमा आधारित उद्यम सिर्जना र आयमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
३. रोजगारी र आम्दानीको स्रोत तयार गर्ने,
४. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका जलधार क्षेत्रहरुको पहिचान, नक्शाङ्कन संरक्षण एवम् सहभागितामूलक व्यवस्थापन गर्ने,
५. विभिन्न खोलाबाट हुने कटानलाई नियन्त्रण गर्न आवश्यकता अनुसार गुरुयोजना बनाई काम गर्ने ।
६. उत्पादनशिल वन तथा जैविक विविधताको दिगो संरक्षण गर्ने ।

७.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
वनले ढाकेको वा हरियाली क्षेत्र	हेक्टर	१७२२४	१७२२५	१७२२७	१७२२९	१७२३२
जडीबुटी कर वा वन पैदावरको बिक्रीबाट प्राप्त आय	रू. हजारमा	०	०	९	९९	१०८९
वन कार्ययोजना अद्यावधिक गर्ने, कार्यान्वियन गर्ने र गाउँपालिकासँग नियमित समन्वयमा रहेका सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति	सङ्ख्या	५	१०	२०	३०	४०
पार्क तथा उद्यान	सङ्ख्या	०	०	०	२	६
संरक्षित तालतलैया तथा पोखरी	सङ्ख्या	०	०	१	२	३
नदी नियन्त्रण बाँध तथा स्परको लम्बाई	मिटर	५००	५५०	७००	८००	१०००
वन, सडक किनारा तथा संवेदनशील क्षेत्रमा वृक्षरोपण	सङ्ख्या	२००	३००	५००	१०००	१५००
वन हरियाली, भुसंरक्षण तथा नदी नियन्त्रण क्षेत्रमा गाउँपालिकाको वार्षिक बजेटको अंश	प्रतिशत	०.०	०.०२	०.०५	०.१०	०.१५

७.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	५००	१५०	३५०	०	०	५००	०	०
२०८२/८३	८४५	२५४	५९२	०	०	८४५	०	०
२०८३/८४	१२६८	३८०	८८७	०	०	१२६८	०	०

७.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	वन, भूसंरक्षण तथा नदी नियन्त्रण कार्यक्रम	वन, जलाधार व्यवस्थापन, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रणलाई प्रभावकारी गराउनु	सालबसाली	२६१२	१५ हेक्टर क्षेत्रमा वृक्षरोपण, २ कि.मि. लम्बाइमा बाँध तथा स्पर निर्माण भई नदी, ३० स्थानमा गल्छी र खहरे	गाउँपालिकाको विभिन्न ५-७ स्थान गरी ५०० मिटर लम्बाइमा गल्छी,

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
					नियन्त्रण भइ जग्गा, बस्ती र विकासका पूर्वाधार संरक्षण हुने	खहरे, पहिरो तथा नदी नियन्त्रण भएको

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१६१.	**वन, हरियाली, भूसंरक्षण तथा नदि नियन्त्रण कार्यक्रम**					**५००**	
१६१.१.	पहिरो तथा जोखिमयुक्त स्थानमा भेटिवर लगायत वृक्षरोपण कार्यक्रम	४, ५ र ६	वडा	४	१००	४००	आन्तरिक श्रोत
१६१..२	पहिरो तथा नदि कटान क्षेत्रमा वायोइञ्जिनियरिङ तथा तटबन्ध निर्माण	वडा नम्बर १६-	पटक	१	२००	१००	आन्तरिक श्रोत

७.१.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान

वन तथा जैविक विविधता, जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा तीनै तहका सरकार, समुदाय तथा नागरिक समाजको सहकार्य साझेदारी बढोत्तरी हुनेछ। वायोइञ्जिनियरिङ, वृक्षरोपण, समुदायको सहभागितालाई पूर्वाधार विकास, मर्मतसम्भार आत्मसात गरिनेछ। उल्लेखित परिस्थिति निर्माण हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुन कठिन हुन सक्छ।

७.२ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

७.२.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकाले वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनलाई दिगो र सुव्यवस्थित बनाउन फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यविधि तथा मापदण्ड तयार गरिनेछ । गाउँपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि स्थानीय साझेदारसँग दिगो फोहोरमैला व्यवस्थापनको अवधारणा अघि सारेको छ। फोहोरमैलाको स्रोतमा वर्गीकरण गर्ने, कुहिने फोहोरबाट मल बनाउने, नकुहिने फोहोर पुन: प्रयोग गर्ने तथा फोहोर नजलाउने अभियान सञ्चालन गर्ने प्रयास अगाडि बढाएको छ। नकुहिने फोहोर विसर्जनको लागि गाउँपालिकामा ल्याण्डफिल साइट निर्माण गर्न प्रस्ताव गरिएको छ। गाउँपालिकाले विकास निर्माण कार्यमा हरित प्रविधि र वातावरणमैत्री विकासलाई प्रोत्साहन गरी हरित अर्थतन्त्रको विकासमा लगानीलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिएको छ।

७.२.२ समस्या तथा चुनौती

आधुनिक जीवनशैलीको अवलम्बन, औद्योगिक तथा व्यावसायिक गतिविधिमा भएको वृद्धिजस्ता कारणले घरायसी, संस्थागत तथा व्यावसायिक क्षेत्रबाट निष्काशन हुने फोहोरमैलामा समेत वृद्धि हुनु, बजार क्षेत्र तथा सार्वजिनक क्षेत्रमा सार्वजनिक शौचालयको कमी हुनु, फोहोर जलाउँने समस्या निराकरण हुन नसक्नु आदि समस्या रहेका छन्। गाउँपालिका क्षेत्रमा प्रवेश गर्ने पर्यटक तथा बटुवा, घुमन्ते र अस्थायी व्यापारीबाट फोहोरमैला सङ्कलन, भण्डारण, पुन:प्रयोग तथा सफाई लगायत फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नु, जनचेतता र सरोकारवालको सहभागिताको कमी कमजोर पूर्वाधार प्रविधिको न्यून उपयोग, कमजोर समन्वय र न्यून संस्थागत क्षमताजस्ता कारणले प्लास्टिक जन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन चुनौतीपूर्ण बन्दै गएको छ।

७.२.३ सोच

"वातावरण र फोहरमैला समोचित व्यवस्थापनः स्वच्छ, स्वस्थ र समुन्नत समाजको निर्माण"

७.२.४ उद्देश्य

१. फोहोरमैला व्यवस्थापन सहज, दिगो र किफायती बनाउनु,
२. जल, वायु, माटो लगायत सबै प्रकारका प्रदूषणको नियन्त्रण र रोकथाम गर्नु,
३. घरेलु, व्यावसायिक तथा सेवा क्षेत्रबाट उत्सर्जित फोहोरमैलाको दिगो व्यवस्थापन गर्नु,
४. प्लाष्टिक जन्य फोहोर उत्पादनमा प्रोत्साहन गर्ने, नीति निर्माण र कानुन बनाउने ।
५. स्वच्छ सफा हुप्सेकोट भन्ने अभियानलाई जनस्तरमा लैजाने ।
६. फोहोरको वर्गीकरण गरी फोहोरलाई मोहर बनाउने ।

७.२.५ रणनीति

१. वातावरण अनुकुलित विकास, स्वच्छ उर्जा प्रविधि र स्वच्छता अभिवृद्धि गर्ने,
२. सचेतना र व्यक्तिगत व्यवहार परिवर्तन प्रक्रियाबाट वातावरणीय स्वच्छता अभिवृद्धि गर्ने,
३. विकास निर्माण तथा उद्यम विकास र स्रोत परिचालन सम्बन्धी कार्यमा कानून अनुसार वातावरणीय परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था पालना अभिवृद्धि गर्ने,
४. प्रदुषण मापदण्ड, शुल्क तथा जरिवाना लागू गर्ने,
५। वातावरण र वन विकासलाई स्थानीय स्तरमा आम जनसमुदायसँग आयआर्जनका माध्यम बनाउन विभिन्न कार्यक्रम संचालन गर्ने,
६। फोहोर व्यवस्थापनमा पि.पि.ई. मोडल लागू गर्ने
७। वातावरण मैत्री स्थानीय शासन प्रारुप २०७८ कार्यान्वय गर्ने,
८। फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्याविधि बनाई कार्यान्वयन गर्ने,
९। वातावरण संरक्षण सम्बन्धी ऐन बनाई कार्यान्वयन गर्ने,

७.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
पूर्ण स्वच्छता र सरसफाइ कार्यान्वयन गर्ने बस्ती/टोल	सङ्ख्या	८	८	१२	१५	२०
सफा चर्पीको प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	९०	९५	९७	१००	१००
फोहर वर्गीकरण र व्यवस्थापनको अभ्यास गर्ने परिवार	सङ्ख्या	२५००	३०००	४०००	४५००	४८००
सार्वजनिक शौचालय	सङ्ख्या	२	३	२	४	८
वातावरणमैत्री रूपमा व्यवस्थित फोहोरमैलाको परिमाण	मे.टन	०	०	०	०.१	१
कानुन अनुसार वातावरणीय अध्ययन भई कार्यान्वयन हुने आयोजना (वार्षिक)	सङ्ख्या	१	२	४	६	१०
वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्था क्षेत्रमा गाउँपालिकाको वार्षिक बजेटको अंश	प्रतिशत	०.०	०.०	०.०६	०.०८	०.१

७.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१५०	८०	७०	०	४५	१०५	०	०
२०८२/८३	८००	४२०	३८०	०	२४२	५५८	०	०
२०८३/८४	१६००	८४०	७६०	०	५०५	१०९५	०	०

७.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	वातावरण व्यवस्थापन कार्यक्रम	उत्सर्जन घटाउनु तथा वातावरण स्वच्छता कायम गर्नु	सालबससाली	९५०	वातावरण संरक्षण सम्बन्धी सूचक पुरा भई वातावरणमैत्री गाउँपालिका घोषणा हुने	वातावरणमैत्री स्थानीय शासनको अभ्यास थालनी भएको
२	फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	स्रोतमै फोहोरको वर्गीकरण, पुनःप्रयोग, मल बनाउने कार्यद्वारा फोहोरमैलाको विसर्जन न्यूनीकरण गर्नु	सालबससाली	१६००	४० प्रतिशत घरपरिवारले स्रोतमै फोहोरको वर्गीकरण, पुनःप्रयोग, मल बनाउने कार्यद्वारा फोहोरमैलाको व्यवस्थापन प्रभावकारी भएको हुने	वातावरण शिक्षा तथा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन भएको

आ.व. २०८१/८२सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१७१.	**वातावरण व्यवस्थापन कार्यक्रम**					**५०**	
१७१.१.	वातावरणमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रम	वडा नम्बर १६-	पटक	२	१००	५०	आन्तरिक श्रोत
१७.२	**फोहोर व्यवस्थापन कार्यक्रम**					**१००**	
१७.२.२	सामुदायिक वनसँगको साझेदारीमा अर्गानिक मल उत्पादन कार्यक्रम	गाउँपालिका	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत

७.२.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान

वन तथा जैविक विविधता, जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा तीनै तहका सरकार, समुदाय तथा नागरिक समाजको सहकार्य साझेदारी बढोत्तरी हुनेछ । वायोइञ्जिनियरिङ तथा वृक्षारोपणमा समुदायको सहभागिता अभिवृद्धि गरिनेछ । उल्लेखित परिस्थिति निर्माण हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुन कठिन हुन सक्छ ।

७.३ विपद् जोखिम व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन

७.३.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकाले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि स्वास्थ्य सङ्कट एवम् विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । यस गाउँपालिका क्षेत्रमा मानव जनजीवनलाई प्रभावित पार्ने प्रकोपहरुमा भुकम्प, पहिरो, मानव वन्यजन्तु द्वन्द, हावाहुरी, खडेरी, आगलागी र महामारी मुख्यरुपमा रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा प्राकृतिक प्रकोपमध्ये सबैभन्दा बढी अविरल वर्षा, तिब्र हावाहुरी कारण धेरै क्षति भएको छ ।

७.३.२ समस्या तथा चुनौती

स्थानीयस्तरमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी आधिकारिक तथ्याङ्क कायम गर्नु; स्थानीय जलवायु अनुकूलन कार्ययोजना लागू गर्नु; जलवायु अनुकूलन सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्नु; जलवायु परिवर्तन अनुकूलन संरचना निर्माण गर्नु; गाउँपालिकामा विपद् पूर्वानुमान, पूर्व चेतावनी प्रणाली विकास गरी निरन्तर कार्यान्वयन गर्नु; गाउँपालिका क्षेत्रमा मानव जनजीवनलाई प्रभावित पार्ने प्रकोपहरुमा भुकम्प, पहिरो, मानव वन्यजन्तु द्वन्द, हावाहुरी, खडेरी, आगलागी र महामारी निवारण गरी निरन्तर कार्यान्वयन गर्नु चुनौतीका रुपमा रहेका छन् ।

७.३.३ सोच

"प्राकृतिक प्रकोप, विपद् र जलवायुवाट सुरिक्षत र उत्थानशिल हुप्सेकोट"

७.३.४ उद्देश्य

१. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा विपद्बाट हुने क्षति कम गर्नु,
२. जोखिम नक्शाङ्कन, विपद् जोखिम पूर्वानुमान पूर्वतयारी र प्रतिकार्यलाई सुव्यवस्थित बनाउनु,
३. जलवायू परिवर्तनको प्रतिकुल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्दै अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्नु,

७.३.५ रणनीति

१. विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन अवधारणालाई नीति, योजना तथा कार्यक्रममा मूलप्रवाहीकरण गर्ने,
२. विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम न्यूनीकरण, विपद् व्यवस्थापनका लागि समुदाय तथा सरोकारवालासँग साझेदारी तथा सहकार्य अभिवृद्धि गर्ने,
३. जलवायु परिवर्तन अनुकूलनलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनसँग एकीकृत गरी स्थानीय विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने,
४. जलवायु परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापनका लागि सार्वजनिक र निजी क्षेत्रको सहभागिता वृद्धि गर्ने र
५. जलवायु परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सचेतना क्षमता वृद्धि र आवश्यक पूर्वाधार विकास र विस्तार गर्ने ।

७.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
विपद्बाट वार्षिक रूपमा हुने मानवीय क्षति	सङ्ख्या	१	०.५	०	०	०
वार्षिक विपद्बाट प्रभावित हुने घरपरिवार	सङ्ख्या	५०	३५	२५	१०	५
विपद्बाट हुने वार्षिक क्षति	रू. हजारमा	४५०००	४००००	३००००	२००००	१००००
विपद् व्यवस्थापन कोषको वार्षिक रकम	रू. हजारमा	०	६००	१०००	१५००	२०००
विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र अनुकूलन कार्यक्रम वार्षिक बजेटको अंश	प्रतिशत	०	०.०	१	१	१
विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र अनुकूलनसँग सम्बन्धित आयोजना र कार्य	सङ्ख्या	२	३	४	५	६
विपद्बाट वार्षिक रूपमा हुने मानवीय क्षति	सङ्ख्या	१	०.५	०	०	०

७.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	३७००	२४४०	१२६०	०	१६५५	९१९	११२६	०
२०८२/८३	४४५५	२९३१	१५२४	०	१७६४	१५२८	११६४	०
२०८३/८४	५६६३	३६८३	१९८०	०	१९६१	२४७१	१२३०	०

७.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालको प्रगति स्थिति
१	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	विपद् जोखिम न्यूनीकरण, अल्पीकरण, पूर्व तयारी र प्रतिकार्य र पूनर्लाभलाई योजनवद्ध र प्रभावकारी बनाउनु।	सालबसाली	१२५८०	विपद्बाट हुने क्षतीमा २५ प्रतिशतले कमी आउने।	जोखिम रहेका २०० घरधुरीलाई ५ वटाको दरले ग्याबिन वितरण गरिएको

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालको प्रगति स्थिति
२	जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलन कार्यक्रम	जलवायु परिवर्तको असर न्यूनीकरण, अनुकूलन र उत्थानशीलता अभिवृद्धि गर्नु	सालबसाली	१२२८	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना तर्जुमा भइ लागु हुने	संरक्षण शिक्षा तथा सचेतना, पोखरी निर्माण तथा संरक्षण, सचेतना तथा परिचालन भैरहेको

आ.व. २०८१/८२सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१८१.	**विपद जोखिम व्यवस्थापन कार्यक्रम**					**३४००**	
१८१..२	तारजाली खरिद सवै वडा	वडा १ देखि ६	पटक	१	१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
१८१.३.	ह्युम पाइप खरिद सवै वडा	वडा १ देखि ६	पटक	१	१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
१८१.४.	टारीखेत तटवन्धन	वडा न ४	पटक	१	१०००	५००	आन्तरिक श्रोत
१८१.५.	विपदजन्य अवस्थामा प्रयोग हुने सामाग्री खरिद	वडा नं६-१ .	पटक	१	५००	४००	आन्तरिक श्रोत
१८१.६.	विपद् व्यवस्थापन कोष	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
१८.२	**जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकुलन कार्यक्रम**					**३००**	
१८.२१.	घोरल संरक्षण कार्यक्रम	वडा न ५	पटक	१	३००	३००	आन्तरिक श्रोत
१८१.	**विपद जोखिम व्यवस्थापन कार्यक्रम**					**३४००**	
१८१..२	तारजाली खरिद सवै वडा	वडा १ देखि ६	पटक	१	१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
१८१.३.	ह्युम पाइप खरिद सवै वडा	वडा १ देखि ६	पटक	१	१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
१८१.४.	टारीखेत तटवन्धन	वडा न ४	पटक	१	१०००	५००	आन्तरिक श्रोत
१८१.५.	विपदजन्य अवस्थामा प्रयोग हुने सामाग्री खरिद	वडा नं६-१ .	पटक	१	५००	४००	आन्तरिक श्रोत
१८१.६.	विपद् व्यवस्थापन कोष	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत

७.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

गाउँपालिकाले विपद् जोखिम तथा व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार गर्ने र उपयुक्त प्रविधि, स्रोत साधन परिचालन गरी विपद् न्यूनीकरणको लक्ष्य हासिल गर्ने अपेक्षा गरिएको छ । मानवीय कारणले हुने विपद् बढ्दो अवस्थामा रहेकोले यसको प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभमा स्रोत तथा समयको लगानी बढाउनु पर्ने हुन्छ । भूक्षय, कटान र बाढी लगायत प्रकोपबाट जुनसुकै बेला जस्तोसुकै विपद् पर्न सक्ने जोखिम रहन्छ ।

परिच्छेद ८ : संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र

यस विषय क्षेत्रमा नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन, संगठन, मानव संशाधन तथा क्षमता विकास, स्रोत सुदृढीकरण तथा परिचालन, तथ्याङ्क तथा योजना व्यवस्थापन जस्ता उप क्षेत्रहरुको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान र जोखिम पक्षहरु समावेश गरिएका छन् ।

८.१ नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन

८.१.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, सक्षम, निष्पक्ष, पारदर्शी, भ्रष्टचारमुक्त, जनउत्तरदायी र सहभागीतामुलक बनाउने जिम्मेवारी स्थानीय तहको क्षेत्र भित्र रहेको छ । नेपालको संविधान तथा कानुन बमोजिम हालसम्म गाउँपालिकामा ७ वटा ऐन, ३ वटा नियमावली, ५० वटा कार्यविधी, ५ वटा निर्देशिका, ५ वटा मापदण्ड प्रमाणीकरण भई कार्यान्वयनमा रहेका छन् । गाउँपालिकाको कार्य सम्पादनलाई विधिसम्मत, व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन न्यायिक समिति, सार्वजनिक लेखा समिति, विधायन समिति, सुशासन समिति, सामाजिक विकास समिति, पुर्वाधार विकास समिति, आर्थिक विकास समिति, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, संस्थागत विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि समिति, विधेयक समिति, अन्तर स्थानीय तह समन्वय समिति र अनुगमन तथा सुपेरिवेक्षण समिति गठन भई तत्सम्बन्धित कार्यमा क्रियाशिल रहेका छन् ।

कानुन अनुसार स्थानीय विवाद निरूपण तथा मध्यस्थताबाट निरुपण भएका छन् । गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय तथा ६ वटै वडा कार्यालयमा नागरिक वडापत्र जारी भई सोअनुसार सेवा प्रवाहको प्रयास गरिएको छ भने गाउँपालिकामा कर्मचारीको आउने र जाने समय व्यवस्थापन गर्नका लागि गाउँपालिकामा विद्युतिय हाजिरी प्रणाली व्यवस्थापन गरिएको छ । गाउँपालिकाबाट कार्यान्वयन हुने आयोजना तथा कार्यक्रमको सार्वजनिक परीक्षण, सेवा प्रवाहमा पृष्ठपोषण तथा प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न नियमित रुपमा सार्वजनिक सुनुवाई तथा आयोजनामा सूचना पाटी राख्ने र वेससाइट तथा अनलाइन प्रणालीबाट सेवाग्राहीसँग अन्तरक्रिया गर्ने र पृष्ठपोषण प्राप्त जस्ता जवाफदेहिता अभिवृद्धिका प्रयासरू भैरहेका छन् ।

८.१.२ समस्या तथा चुनौती

स्थानीय आवश्यक्ताका आधारमा संगठन पुनसंरचना भई नसक्नु, गाउँपालिका भवन र वडा कार्यालय लगायतका स्वास्थ्य संस्थाका आफ्नै भवन निर्माण भई सके पनि ति भवनहरुलाई सेवाग्राहीमैत्री वनाउन नसकिनु, ईन्टरनेट नेटवर्क, विद्युतिय प्रणालीको वैकल्पिक व्यवस्था नहुदा विद्युतीय सूचना प्रविधीमा आधारित कार्यप्रणाली अवलम्वन गर्न कठिनाई हुनु, आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका कानुन, कार्यविधी तथा मापदण्डहरु सवै वनि नसक्नु, वढ्दो जनआकंक्षा अनुरुप सेवा प्रवाहा हुन नसक्नु, आन्तरिक श्रोत न्युन रहनु, योजना प्रणालीका विषयमा कम चासो र जानकारी हुनु, कमजोर योजना प्राथामिकरण, कार्यक्रम तथा खर्चको विवरण सार्वजनिक गर्न नसक्नु, समिति तथा संस्थागत जिम्मेवारी बाँडफाँड व्यवस्थित गर्न नसक्नु तथा समय सापेक्ष नागरिक बडापत्र अद्यावधिक गरी सो अनुसार सेवा प्रवाह सहज हुन नसक्नु र निर्णय तथा जिम्मेवारी प्रति जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीको दक्षता तथा क्षमता अभिवृद्धि गरी जवाफदेहिता वृद्धि गर्न नसक्नु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू छन् ।

कर्मचारीको पदपुर्ती गरि सवै वडा तथा विषयगत शाखा दरवन्दी अनुसारको कर्मचारी पदपुर्ती गर्न, संघीय सरकार, संघीय सरकारी सेवावाट समायोजन भएका कर्मचारी, साविकका जिल्ला विकास समिति/स्थानीय निकायवाट गाउँपालिकामा समायोजन भएका कर्मचारीहरु, संघीय लोकसेवा आयोग र प्रदेश लोकसेवा आयोगवाट गाउँपालिकाको स्विकृत दरवन्दीमा पदपुर्ती गरिएका कर्मचारी र गाउँपालिकाले करार तथा दैनिक ज्यालादारीमा नियुक्त गरेका कर्मचारीहरुलाई भावानात्मक रुपमा एक सुत्रमा वाधी सेवा प्रवाहमा सुशासन कायम गर्नु; चुस्त, छीटो छरीतो तथा जनमुखी सेवा प्रवाह गर्नु, कानुन अनुसार स्थानीय तहबाट न्यायिक निरूपण तथा विवाद मध्यस्थताका लागि ज्ञान, अनुभव तथा दक्षता बढाउनु; नीति, निर्णय लगायत शासन सञ्चालन, सेवा प्रवाह तथा विकास प्रक्रियामा पारदर्शिता, जवाफदेहिता तथा उत्तरदायित्व अभिवृद्धि गर्नु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीहरू हुन् ।

८.१.३ सोच

“संस्थागत विकास र जनमुखी सेवा प्रवाहा हुप्सेकोट सम्वृद्धिको आधार ”

८.१.४ उद्देश्य

१. नीति तथा योजना प्रक्रियामा नागरिक तथा सरोकारवालाको सहभागिता अभिवृद्धि गर्नु,
२. स्थानीय सेवा प्रवाह तथा कार्यप्रणालीलाई कानूनसम्मत, जवाफदेही र उत्तरदायी बनाउनु,

८.१.५ रणनीति

१. अधिकार क्षेत्र भित्रका विषयमा नीति, कानुन निर्माण तथा समय सापेक्ष सुधार गर्ने,
१. नीति तथा कानुन निर्माणमा नागरिक सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने तथा सार्वजनिक रुपमा आह्वान गर्ने,
३. सार्वजनिक जवाफदेहिताका औजारहरुको नियमित रुपमा उपयोग गर्ने,
४. सूचना तथा गुनासो व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउने,
५. नीति, कानून, योजना तथा निर्णयहरु नियमित रुपमा वेभसाइट मार्फत सार्वजनिक गर्ने,
६. गाउँपालिकाको निर्णय तथा खरीद प्रणालीलाई सूचना प्रविधिमा आधारित र पारदर्शी बनाउने।

८.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
नीति, कानून, निर्णय र सेवा प्रवाह सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	५०	७५	८०	९०	१००
स्वीकृत नीति, कानून र कार्यविधि तथा मापदण्ड	सङ्ख्या	६७	७२	८०	८५	९०
१. नीति	विषय	०	०	२	२	४
२. ऐन	विषय	७	७	१०	१२	१५
३. नियम तथा विनियम	विषय	२	२	७	१०	१२
४. कार्यविधि	विषय	४६	५०	५५	६०	६५
४.निर्देशिका	विषय	४	५	७	९	११
६ मापदण्ड	विषय	५	५	७	१०	१५
७.रणनीति	विषय	०	०	२	२	४
८.आचारसंहिता	विषय	०	०	२	२	५
क्रियाशील नीतिगत समिति र संयन्त्र	सङ्ख्या	१२	१२	१५	१७	२०
न्यायिक समितिबाट फछर्यौट भएका	सङ्ख्या	२४	२६	३०	३३	३६

८.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	२२४०	२२४०	०	०	२२४०	०	०	०
२०८२/८३	२३५२	२३५२	०	०	२३५२	०	०	०
२०८३/८४	२५८७	२५८७	०	०	२५८७	०	०	०

८.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	नीति, कानुन, सुशासन तथा न्याय प्रवर्द्धन कार्यक्रम	नीति, कानुन, सुशासन तथा न्याय प्रवर्द्धन गर्नु	सालबसाली	७१७९	गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहमा सेवाग्राहीको सन्तुष्टी दर ८५ बाट ९२प्रतिशत पुग्ने	अधिकार क्षेत्रका ५५ वटा विषयमा ऐन, नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड र आचारंहिता तजुमा भई कार्यान्वयनमा रहेका

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
१९१.	**नीति, कानुन, सुशासन र न्याय प्रवर्द्धन कार्यक्रम**					**२२४०**	
१९१.१.	सार्वजनिक सुनुवाइ कार्यक्रम	गाउँपालिका	पटक	१८	१५	२५०	आन्तरिक श्रोत
१९१..२	स्थानीय मेलमिलापकर्ता क्षमता विकास तालिम	गाँउपालिका	पटक	२	७५	१५०	आन्तरिक श्रोत
१९१.३.	न्यायिक समिति अध्ययन भ्रमण तथा क्षमता विकास	गाउँपालिका	पटक	१	२००	२००	आन्तरिक श्रोत
१९१.४.	न्यायिक समिति न्याय सम्पादन भिडियो निर्माण	गाउँपालिका	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
१९१.५.	वडास्तरीय मेलमिलाप केन्द्र व्यवस्थापन	वडा नं६-१ .	पटक	६	४०	२४०	आन्तरिक श्रोत
१९१.६.	न्यायिक समिति सचिवालय र मेलमिलाप केन्द्र व्यवस्थापन र कानुनी परामर्श	वडा नं६-१ .	पटक	१२	५०	६००	आन्तरिक श्रोत
१९१.७.	सामुदायिक रेडीयो संगको साझेदारी कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक			२००	आन्तरिक श्रोत
१९१.८.	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीको क्षमता विकास योजना निर्माण,आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालि निर्माण	गाउँपालिका	पटक			५००	आन्तरिक श्रोत

८.१.९ जोखिम पक्ष र अनुमान

नेपालको संविधानले व्यवस्थाबमोजिम समन्वय, सहकार्य र साझेदारीको अवधारणा अनुसार सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय तहबिच कार्यजिम्मेवारी थप स्पष्टता आउने र सोअनुसार नीति, कानुन तथा मापदण्ड तयार भइ स्थानीय शासन, सेवा प्रवाह तथा विकास प्रक्रिया उपलब्धिमूलक तथा प्रभावकारी हुनेछ। उपरोक्तबमोजिम नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्था र जिम्मेवारीमा स्पस्टता नभएमा स्थानीय शासन, प्रभावकारी सेवा प्रवाह तथा विकास उपलब्धिलाई नतिजामूलक, प्रभावकारी तथा पारदर्शी हुने जोखिम रहेको छ।

८.२ संगठन, मानव संसाधन र सेवा प्रवाह

८.२.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान २०७२र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, करारमा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने कार्यविधि, २०७४ ले परिकल्पना गरे बमोजिम यस गाउँपालिकामा हाल रहेका आर्थिक प्रशासन शाखा, प्रशासन - योजना तथा अनुगमन शाखा, आर्थिक तथा सामाजिक विकास शाखा, पूर्वाधार विकास शाखा, शिक्षा युवा तथा खेलकुद विकास शाखा, सूचना प्रविधि शाखा, रोजगार शाखा, स्वास्थ्य शाखा, पशुपन्छी सेवा शाखा, कृषि विकास शाखा, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रमा स्थायी र करार गरी कुल १०४ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन्।

८.२.२ समस्या तथा चुनौती

स्वीकृत संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण बमोजिमको संरचना कार्यान्वयन नहुनु, दरबन्दी अनुसारको कर्मचारी नहुनु, कर्मचारीहरुमा जिम्मेवारी अनुसार दक्षता र अनुभव कमी हुनु, जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरुको लागी विषयगत ज्ञान सिप दक्षता अभिवृद्धि सम्बन्धी तालिम कमी हुनु, सेवाप्रवाहमा सूचना प्रविधिको प्रयोग न्यून हुनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रुपमा रहेका छन्। संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण प्रतिवेदन बमोजिम दक्ष जनशक्तिको पूर्णता दिनु, बढ्दो जनअपेक्षा बमोजिम

प्रविधिमैत्री सेवाप्रवाह प्रदान गर्नु, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन बमोजिम स्थानीय तहका अधिकार क्षेत्र भित्रका कार्य जिम्मेवारी कार्यान्वयन गर्नु प्रमुख चुनौतीका विषयहरु हुन।

८.२.३ सोच

"व्यावसायिक, जनउत्तरदायी र सिर्जनशिल प्रशासनः हुप्सेकोटको समृद्धि र सुशासन"

८.२.४ उद्देश्य

१. गाउँपालिकाको संगठन संरचना र जनशक्ति व्यवस्थापनलाई समयसापेक्ष तुल्याउनु।
२. कर्मचारी संयन्त्रलाई कार्य जिम्मेवारी प्रति प्रतिबद्ध, जनउत्तरदायी र उत्प्रेरित बनाउनु।
३. सेवा प्रवाहमा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गर्नु तथा सेपा प्रवाहलाई पारदर्शी र प्रभावकारी बनाउनु।

८.२.५ रणनीति

१. संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण आवश्यकता अनुरुप पुनरावलोकन गर्ने,
२. जनशक्ति व्यवस्थापन र उत्प्रेरणाका लागि आवश्यक नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्थाको प्रबन्ध गर्ने,
३. कर्मचारी प्रोत्साहन प्रणालीलाई कार्यसम्पादनमा आधारित बनाउने,
४. कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधीको क्षमता विकास कार्यक्रमलाई नियमित रुपमा सञ्चालन गर्ने,
५. सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधिमा आधारित बनाउँदै लैजाने,
६. सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण अनुसार सेवा प्रवाहमा निरन्तर सुधार गर्ने,

८.२.६ विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
गाउँपालिकामा कार्यरत मानव संशाधन	सङ्ख्या	१०४	१०४	११०	११५	१२०
गाउँपालिकामा कार्यरत प्राविधिक जनशक्ति	सङ्ख्या	१०४	५१	५५	६०	७०
नियमित आम्दानी र खर्च सार्वजनिक गर्ने वडा/कार्यालय	प्रतिशत	०	०	६	६	६
संस्थागत स्वमूल्याङकनको प्राप्ताङ्क प्रतिशत	प्रतिशत	८०.५	८५	९०	९५	९९
अनलाईन/सूचना प्रविधि प्रणालीबाट प्रवाहित सेवा	विषय	०	२	५	८	१०

८.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	८७८१०	८३४१९	४३९०	०	८७८१०	०	०	०
२०८२/८३	९२२०१	८७५९०	४६१०	०	९२२०१	०	०	०
२०८३/८४	९८६५५	९३७२२	४९३३	०	९८६५५	०	०	०

८.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	संगठन, मानव संसाधन, क्षमता	संगठन, मानव संसाधन, क्षमता	सालबसाली	२७८६६५	संस्थागत स्वमूल्याङकन स्कोर	संगठन व्यवस्थापन सर्वेक्षण भइ संगठन संरचना र कार्य विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
	विकास र सेवा प्रवाह सुदृढीकरण कार्यक्रम	विकास र सेवा प्रवाह सुदृढीकरण गर्नु,			८०.५ बाट ९९ पुगेको हुनेछ।	तयार भएको, अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतबिच र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र शाखा प्रमुखबिच कार्यसम्पादन करार सम्झौता भएको

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
२०१.	**संगठन, मानव संसाधन र सेवा सुदृढीकरण कार्यक्रम**					**८७८१०**	
२०१.१.	पारिश्रमिक पदाधिकारी	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	१८७५	७५००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२	पारिश्रमिक कर्मचारी	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	५०००	२००००	आन्तरिक श्रोत
२०१.३.	करार सेवा शुल्क	गाउँपालिकास्तर	पटक	४	६०००	२४०००	आन्तरिक श्रोत
२०१.४.	महंगी भत्ता	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	८००	८००	आन्तरिक श्रोत
२०१.५.	पोशाक भत्ता	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	८००	८००	आन्तरिक श्रोत
२०१.६.	पानी विजुली	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२०००	२०००	आन्तरिक श्रोत
२०१.७.	संचार महशुल	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	३००	३००	आन्तरिक श्रोत
२०१.८.	घर भाडा	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
२०१.९.	अन्य भाडा	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	३००	३००	आन्तरिक श्रोत
२०१.१०.	इन्धन पदाधिकारी	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
२०१.११.	इन्धन कार्यालय प्रयोजन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१२००	१२००	आन्तरिक श्रोत
२०१.१.२	इन्धन अन्य प्रयोजन डोजर र ट्याक्टर समेत	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	८००	८००	आन्तरिक श्रोत
२०१.१३.	भ्रमण खर्च	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१५००	१५००	आन्तरिक श्रोत
२०१.१४.	बैठक भत्ता	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५००	५००	आन्तरिक श्रोत
२०१.१५.	अन्य भत्ता	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	४००	४००	आन्तरिक श्रोत
२०१.१६.	बिमा तथा नविकरण खर्च	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१०००	१०००	आन्तरिक श्रोत
२०१.१७.	पदाधिकारी बैठक भत्ता	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२०००	२०००	आन्तरिक श्रोत
२०१.१८.	मेसिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा संचालन खर्च	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१५००	१५००	आन्तरिक श्रोत
२०१.१९.	मसलन्द तथा कार्यालय संचालन खर्च	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२०००	२०००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२०	बार्षिक पुस्तिका पत्रपत्रिका तथा अन्य छपाइ खर्च	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१२००	१२००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२१	सञ्चार माध्यम सहयोग	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	४००	४००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२२	अनुगमन मूल्याङ्कन खर्च	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१२००	१२००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२३	विविध खर्च	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२०००	२०००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२४	अवैध नदिजन्य पदार्थ नियन्त्रण प्रोत्साहन सुरक्षा) (निकाय	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	३००	३००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२५	कर्मचारी कल्याण कोष	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	४००	४००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२६	विभिन्न कार्यक्रम संचालन खर्च	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	८००	८००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२७	सभा सञ्चालन खर्च	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	४००	४००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२८	फर्निचर तथा फिस्चर्स	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१६००	१६००	आन्तरिक श्रोत
२०१..२९	सवारी साधन मर्मत	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	२५००	२५००	आन्तरिक श्रोत
२०१.३०.	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीको क्षमता विकास तथा अवलोकन भ्रमण	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	५००	६००	आन्तरिक श्रोत
२०१.३१.	उपभोक्ता समिति, टोल सुधार समिति अभिमुखिकरण	गाउँपालिकास्तर	पटक	२	१५०	१५०	आन्तरिक श्रोत

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
२०१.३.२	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१००	१००	आन्तरिक श्रोत
२०१.३३.	कार्यपालिका वैठक कक्ष व्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	४००	४००	आन्तरिक श्रोत
२०१.३४.	करार कर्मचारी सामाजिक सुरक्षा प्रणालीमा आवद्धता	गाउँपालिकास्तर	पटक	१२	८०	९६०	आन्तरिक श्रोत
२०१.३५.	वडा कार्यालय भैपरी वजेट	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१२००	१२००	आन्तरिक श्रोत
२०१.३६.	गाँउपालिकाको प्रशासकीय भवनमा जेनेरेटर खरिद तथा व्यवस्थापन	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	१५००	१५००	आन्तरिक श्रोत

८.२.९ जोखिम पक्ष र अनुमान

सङ्घीय निजामति सेवा ऐन अविलम्व जारी भई सङ्घ, प्रदेश र स्थानिय सेवाको सामञ्जस्यता कायम भई स्थानीय सेवाको व्यवस्थापनमा सहज हुनेछ। सो हुन नसकेमा संगठन र मानव संसाधनको अपेक्षित उपलब्धि हुन जोखिम रहन सक्छ।

८.३ राजस्व तथा स्रोत परिचालन

८.३.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान २०७२को अनुसूची ८ मा उल्लेख भएका एकल अधिकार तथा अनुसूची ९ मा उल्लेख भएका तीनै तहका साझा अधिकारका क्षेत्रहरुका सम्बन्धमा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ११ मा उल्लेखित काम, कर्तव्य र अधिकार बमोजिम हुप्सेकोट गाउँपालिका क्षेत्रभित्र लागू हुने गरी आवश्यक नीती तथा कानूनहरु तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गरि राजश्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउदै आइएको छ। गाउँपालिकाभित्रका सम्भाव्य राजश्व संकलनका लागि राजश्वका दरमा समयानुसार परिवर्तन तथा दायरा विस्तार गर्दै हरेक वर्ष आर्थिक ऐन निर्माण गरिदै आएको छ भने राजश्व संकलनमा वृद्धि गर्नका लागि समय समयमा मुख्य मुख्य बजार क्षेत्रहरुमा रहेका व्यवसायहरुको अनुगमन, गाउँपालिका केन्द्र तथा वडा कार्यालयहरुबाट सफ्टवेयर प्रयोग गरि राजश्व संकलन, गाउँपालिकाभित्रका नदी, खोला तथा खहरेहरुबाट नदीजन्य पदार्थ बिक्रि गर्नका लागि हरेक वर्ष आय ठेक्का आव्हान गरिनुका साथै नगर प्रहरीलाई समेत राजश्व संकलनमा परिचालन गरिदै आएको छ।

८.३.२ समस्या तथा चुनौती

राजश्व संकलनका सम्भाव्य क्षेत्रहरुलाई राजश्व परिचालनको दायरामा ल्याउन नसक्नु, नागरिकहरुमा वित्तिय साक्षरताको कमी हुनु, कतिपय व्यवसायहरु दर्ता नभई संचालनमा आउनु, खोला ठेक्का आव्हान गरिए पनि खोला ठेक्का नजानु, नदीजन्य पदार्थको अवैधरुपमा चोरी निकासी हुनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रुपमा रहेका छन्। नागरिक सचेतना वृद्धि गर्नु, नदीजन्य पदार्थको चोरी निकासी बन्द गर्नु, सूचना प्रविधिको अधिकतम प्रयोग गर्नु, राजश्वको दर कम तथा दायरा बिस्तार गर्नु यस क्षेत्रमा देखिएका चुनौतीहरु हुन्।

८.३.४ सोच

आन्तरिक स्रोतमा बृद्धिः हुप्सेकोटको समृद्धि

८.३.४ उद्देश्य

१. आन्तरिक आय संकलन तथा राजस्वमा वृद्धि गर्नु
२. राजस्वका स्रोतको प्रभावकारी रुपमा परिचालन गर्नु,
३. राजश्वको नयाँ स्रोतको खोजी गर्नु,

८.३.५ रणनीति

१. राजश्व परिचालनका विद्यमान कानूनी व्यवस्था तथा सचेतना अभिबृद्धि गर्ने,

२. राजश्व परिचालनका सम्भावित क्षेत्रहरुको संभाव्यता अध्ययन र राजश्वको दायरा विस्तार गर्दै लैजाने,

३. सूचना प्रविधिको व्यापक प्रयोग मार्फत चोरी निकासीमा न्यूनीकरणका साथै अनलाईन एवं सफ्टवेयर मार्फत राजश्व संकलन गर्ने ।

८.३.६ विषय क्षेत्रगत नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
प्रतिव्यक्ति वार्षिक बजेट लगानी	रु.हजार	१८७	१४८	१७.७६	१८.८९	२०.१३
वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रु.लाखमा	११३५१	१००००	७०२६	७९६१	९०२५
कुल वार्षिक बजेट	रु.लाखमा	६२२८४२	५२९६२८	५२४४२६	५५०७४०	५८२९७६
बेरुजु रकम	रुहजारमा .	१३३५९६	१२००००	११००००	१०००००	८००००

८.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	१००	८५	१५	०	१००	०	०	०
२०८२/८३	४५०	३८३	६८	०	४५०	०	०	०
२०८३/८४	५६३	४७८	८४	०	५६३	०	०	०

८.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	राजस्व सूचना व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	आन्तरिक तथा बाह्य स्रोत परिचालनमा वृद्धि गर्नु ।	सालबसाली	१११२	इट्याक्स– सिस्टम लागु भई आन्तरिक आय तथा राजस्वमा वार्षिक रुपमा २० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ ।	राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा भई सो अनुसार राजस्वको प्रक्षेपण र संकलन हुने गरेको

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
२११.	**राजस्व व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम**					१००	
२११.१.	करदाता शिक्षा, संवाद तथा जागरण घुम्ती शिविर	गाउँपालिकास्तर	पटक	३	५०	१००	आन्तरिक श्रोत

८.३.९ जोखिम पक्ष र अनुमान

प्रचलित कानुन तथा स्थानीय आवश्यकताको आधारमा पर्यटन,कृषि , वन खनिज र सूचना प्रविधिमा ,पूर्वाधार, सेवा सुविधाको विकास र विस्तार गरी उद्योग, व्यापार तथा व्यवसायको सिर्जना विकास र स्तरोन्नतिमा उत्प्रेरित ,विस्तार ,संघ तथा प्रदेश सरकार, निजी, गैर सरकारी र समुदायसँग समन्वय, साझेदारी र सहकार्य गरी उद्यम, व्यापार र व्यवसाय विकास, विस्तार र स्तरोन्नति हुने र स्थानीय अर्थतन्त्रलाई मजबुत हुनेछ । संघ तथा प्रदेशबाट हस्तान्तरण हुने स्रोत साधनमा संकुचन आएको अवस्थामा स्थानीय स्रोत साधन परिचालन गरी विकास कार्यलाई तिब्रता दिन ननसकिने जोखिम रहेको छ ।

८.४ तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन

८.४.१ पृष्ठभूमि

विकास प्रक्रिया तथा नतिजालाई नतिजामूखी बनाउन गाउँपालिकाले आवधिक योजना, भौतिक विकास योजना ,भूउपयोग योजना तर्जुमा भइ सोको लक्ष्यकार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा अभ्यास ,रणनीति तथा प्राथमिकता अनुसार वार्षिक नीति ,उद्देश्य , गर्ने गरिएको छ। यसैगरीयसै वर्षबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरी सोही अनुसार वार्षिक नीतिका ,र्यक्रम तथा बजेट तर्जुमाको अभ्यास शुरू गरिएको छ। साथै गण्डकी प्रदेश सरकार र विकास साझेदार संस्थासँगको सहकार्यमा लगानी संभाव्य आयोजना तथा कार्यक्रमको अवधारणा पत्र तयारी, आवधिक योजना र आयोजना तथा कार्यक्रमको मूल्याङ्कनको थालनी गरिएको छ। यस गाउँपालिकामा इन्टरनेशलन आइडिया, हेफर इन्टनरनेशनल, कारितास, यूएसएआइडि, हेकोडेस, दायित्व लगायत ६ वटा विकास साझेदार तथा गैससको प्रत्यक्ष लगानीमा ६ वटा आयोजना तथा कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेका छन्।

वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट अनुसार व्यवस्था भएका विभिन्न संस्थागत व्यवस्था ,मध्ये श्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिवटा समिति तुलनात्मक रूपमा क्रियाशिल देखिन्छन् भने राजस्व ७ विषयगत समिति र समेत ,वडा समिति , सभा अन्तर्गतका समितिहरूला ,बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति ,परामर्श सिमितिई प्रभावकारी र क्रियाशिल तथा जवाफदेही बनाउनु आवश्यक देखिन्छ। गत आर्थिक वर्षमा स्वीकृत भइ विभियोजन भएका कुल ५५८ वटा कार्यक्रम, आयोजना तथा क्रियाकलाप मध्ये लक्ष्य अनुसार स्रोत उपलब्ध नभएको लगायतका कारणले १६ वटा आयोजना तथा क्रियाकलाप समयमा सपन्न हुन नसकेको अवस्था देखिन्छ। स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली)Sub-National Treasury Regulatory Application-SUTRA (प्रविष्ट भइ प्राप्त विवरणअनुसार गत आर्थिक वर्षको पूँजीगत खर्च जम्मा ३४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

८.४.२ समस्या तथा चुनौती

अद्यावधिक तथ्याङ्कको कमी, योजनागत अनुभवको कमी, दक्ष जनशक्तिको कमि, कमजोर संस्थागत पूर्वाधार, अन्तर सरकार र अन्तर निकाय वीच समन्वयको कमी आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन। तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्नु, आवधिक योजना र वार्षिक योजना वीच तादाम्यता कायम गर्नु, नतिजामुखी योजना तर्जुमा गर्नु, योजनाको कार्यान्वयन क्षमता वढाउनु, संस्थागत क्षमताको विकास गर्नु, निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षित गर्नु, विकासमा सबै लिङ्ग, वर्ग र समुदायको समतामूलक पहुँच स्थापित गर्नु, वाल, महिला, अपाङ्गता एवम् वातावरण मैत्री विकास गर्नु, श्रोतको समुचित व्यवस्थापन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन।

८.४.३ सोच

"सूचनामा आधारित नीति तथा योजनामा प्रतिबद्धताः सेवाप्रवाह विकासको प्रभावकारिता"

८.४.४ उद्देश्य

१. नीति, योजना योजना तर्जुमा पद्धतिलाई प्रमाणमा आधारित र नतिजामूलक बनाउनु ,

२. उपलब्ध स्रोत साधनको प्रभावकारी परिचालन गर्नु ,

८.४.५ रणनीति

१ सुदृढ सूचना .तथा अभिलेख प्रणालीको विकास तथा सुदृढ गर्ने,

२ नतिजामुखी योजना .तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली अवलम्बन गर्ने ,

३. सेवाप्रवाह तथा विकास कार्यमा थप स्रोत साधन परिचालन गर्न तहगत सरकार र निजी तथा विकास साझेदार निकायसँग समन्वय, सहकार्य र साझेदारी अभिबृद्धि गर्ने,

४. आयोजना व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढी बनाउने

८.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
चालु दीर्घकालीन तथा मध्यकालीन रणनीतिक तथा गुरुयोजना योजना	विषय	२	३	४	५	६
नगरपालिकामा क्रियाशिल र साझेदार गैसस, सहयोगी तथा नागरिक समाज संस्था	संख्या	६	७	८	९	१०
योजना तर्जुमा प्रक्रियामा क्रियाशिल संरचना	संख्या	७	८	९	१०	१०
समयमा सम्पन्न आयोजना तथा कार्यक्रम	प्रतिशत	८७	८८	९०	९२	९५
पूँजीगत खर्चको प्रतिशत	प्रतिशत	३४	४०	५०	५२	५३

५.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	५०	४०	१०	०	५०	०	०	०
२०८२/८३	१५००	१२००	३००	०	१५००	०	०	०
२०८३/८४	२६७१	२१३७	५३४	०	२६७१	०	०	०

८.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत (रू. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा	हालसम्मको प्रगति स्थिति
१	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन कार्यक्रम	योजना तथा विकास प्रक्रियालाई तथ्यमा आधारित, समावेशी, सहभागितामूलक र नतिजामूलक बनाउनु,	सालवसाली	४२२१	आवधिक योजना, विषय क्षेत्रगत गुरुयोजना, आयोजना बैंक, मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा तथा अद्यावधिक हुने र सो बमोजिम मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा हुने	आवधिक योजना, वस्तुस्थिति विश्लेषण विवरण, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा भइ कार्यान्वयन भइरहेको

आ.व. २०८१/८२ सञ्चालन हुने प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना र सो अन्तर्गतका क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना/क्रियाकलाप	स्थान	एकाइ	परिमाण	दर	बजेट रकम (रू. हजारमा)	बजेट स्रोत
२२१.	**तथ्याङ्क, योजना र विकास व्यवस्थापन कार्यक्रम**					**५०**	
२२१.१.	उपभोक्ता समूह, सामुदायिक संस्था तथा निर्माण व्यवसायी प्रोत्साहन तथा सम्मान कार्यक्रम	गाउँपालिकास्तर	पटक	१	५०	५०	आन्तरिक श्रोत

८.४.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान

गाउँपालिकाले संघ तथा प्रदेशसँगको समन्वय र सहकार्यमा तथ्याङ्क व्यवस्थापन; दीर्घकालीन, मध्यमकालीन योजना, वार्षिक कार्यक्रम तथा आयोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्न गर्नेछ । संघ तथा प्रदेश सम्बन्धित निकाय र विकास साझेदारबाट स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रका विषयमा तथ्याङ्क व्यवस्थापन, दीर्घकालीन तथा मध्यमकालीन योजना, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन नीतिगत, क्षमता विकास र प्राविधिक सहयोग उपलब्ध हुनेछ । सो अनुसार संघ, प्रदेश र गैर सरकारी क्षेत्रबाट सहयोग र सहजीकरण नभएमा स्थानीय विकास नतिजामूलक र प्रभावकारी नहुने जोखिम रहन्छ ।

अनुसूची १: मध्यमकालीन खर्च संरचना र आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०८१

१. पृष्ठभूमि

संङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था अनुसार स्थानीय सरकारमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिको पहिलो कार्यकालमा स्थानीय शासन, सेवा प्रवाह तथा विकासको आधार तयार गर्ने कार्यमा महत्वपूर्ण उपलब्धि हासिल गर्दै दोस्रो कार्यकाल विकास तथा सेवा प्रवाहलाई तिब्रता प्रदान गर्न प्रयास भैरहेको छ। नेपालको संविधानले परिकल्पना अनुसार तहगत सरकारी बिचको सहकारिता, समन्वय र सहअस्थित्वको मर्मलाई आत्मसात गरी स्थानीय सरकारले अन्तरसरकार, निजी क्षेत्र, सहकारी, समुदाय तथा नागरिकबिचको साझेदारी र सहकार्यलाई प्रभावकारी बनाउँदै लगेका छन्। राजनीतिक संक्रमण अन्त्यको हालको अवस्था शासन सञ्चालन, सेवा प्रवाह र विकास उपलब्धि हासिल गर्ने गति तिब्र बनाउँदै जनआवश्यकता तथा अपेक्षालाई सम्बोधन गर्ने अत्यन्त अनुकूल वातावरण बन्दै गएको छ।

संवैधानिक तथा नीतिगत व्यवस्थाबमोजिम स्थानीय सरकारले स्थानीय धरातलीय विशिष्टता तथा नागरिकको वास्तविक आवश्यकता र चाहना प्रतिबिम्बित हुने गरी आफ्ना प्रयास अगाडि बढाउनु पर्दछ। स्थानीय आवश्यकताको सम्बोधन गर्दै जनअपेक्षाबमोजिम राजनीतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा प्राविधिक परिस्थितिले सिर्जना गरेको अवसरको पूर्ण सदुपयोग हुने गरी नीति, योजना, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमालाई योजनाबद्ध, व्यवस्थित र नतिजामूलक बनाउन आवश्यक छ। स्थानीय सरकारले विकास प्रक्रियालाई निदृष्ट गन्तब्यतर्फ उन्मुख गराई अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न नागरिक तथा सरोकारवाला समेतको सहभागितामा सहभागितामूलक तथा समावेशी विकासको अवधारणाबमोजिम नीति, योजना, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्न आवश्यक हुन्छ। नीति तथा दीर्घकालीन, आवधिक र विषयगत रणनीतिकगुरुयोजनाले दिशानिर्देश गरेअनुसारको / सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र प्राथमिकताको आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना र सोको आधारमा वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्नुपर्दछ। नीति, योजना तथा कार्यक्रमले उपलब्ध हुन सक्ने सम्भाव्य स्रोत साधन पहिचान गरी अनुमानित र विनियोजन बजेटबिचको खाडलको पूर्तिलाई सुनिश्चित गर्न सक्नु पर्दछ।

संविधान अधिकार तथा प्रचलित कानुन बमोजिम स्थानीय सरकारलाई योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको महत्वपूर्ण जिम्मेवारी उपलब्ध रहेको छ। अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा)२१(३) को उपदफा (बमोजिम गाउँ कार्यपालिकाले प्रत्येक वर्षको असार १० गते भित्र आगामी आर्थिक वर्षको राजस्व र व्ययको अनुमान सम्बन्धित स्थानीय सभामा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ। यसैगरी ऐनले राजस्व र व्ययको अनुमान नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसार हुनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। यसै गरी ऐनको दफा १६ को उपदफा ले स्थानीय तहले आफ्नो कार्य क्षेत्रभित्रका विषयमा (१) सार्वजनिक खर्चको विवरण तयार गर्दा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपणसहित मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने पनि व्यवस्था गरेको छ।

यस मार्गदर्शनको उद्देश्य नेपालको संविधान र स्थानीय शासन सञ्चालन ऐन लगायत प्रचलित तथा स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन अनुसार मध्यमकालीन खर्च तथा वार्षिक विकास कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियालाई मार्गदर्शन रहेको छ। आगामी तीन आर्थिक वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचना समेत आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियामा स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, विषयगत समिति, कार्यपालिकाका पदाधिकारी, विषयगत शाखा, वडा समिति र स्थानीय सरोकारवालालाई उपलब्ध गराउन यो मार्गदर्शन तयार गरिएको छ। गाउँ कार्यपालिकाबाट प्राप्त बजेट सीमा तथा प्राथमिकता निर्धारणको आधार तथा प्रक्रियाबमोजिम यस मार्गदर्शन अनुसार आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम समेत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रस्ताव तयार गर्नुपर्नेछ।

२. कार्यक्रम तथा उपलब्धिको संक्षिप्त समीक्षा

चालु आर्थिक वर्ष २०८०को वार्षिक नीति ८१/, कार्यक्रम तथा बजेट अस्थिर राष्ट्रिय राजनीति तथा नीति, तरल राष्टिय अर्थतन्त्र र विश्वव्यापी आर्थिक शीथिलताको परिवेशमा प्रदेश तथा संङ्घीय सरकार र विकास साझेदार निकायसँग समन्वय, साझेदारी र सहकार्य गरी लक्ष्य अनुसार कार्यान्वयनको प्रयास भैरहेको छ। चालु आर्थिक वर्षका स्वीकृत केही कार्यक्रम तथा आयोजना सम्पन्न हुने अवस्थामा, केही कार्यान्वयन भैरहेका र केही शुरू हुने अवस्थामा रहेका छन्। स्वीकृत नीति, कार्यक्रम

तथा बजेट कार्यान्वयनमा समय तालिकाको पालना, प्रक्रिया तथा नतिजा अनुगमन गरी कार्यतालिका र निर्धारित मापदण्ड र अपेक्षित नतिजा अनुसार कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गर्न सिप तथा क्षमता, अनुभव, नीति, कानुन, कार्यविधि तथा मापदण्डको कमी महशुस गरिएको छ । आगामी वर्षको नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा देखी नै कार्यान्वयन कार्ययोजना, खरिद योजना र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना बनाई यसलाई व्यवस्थित गर्नु आवश्यक रहेको सिकाई समेत भएको छ । आवधिक तथा विषयगत क्षेत्रगत योजना, कार्यक्रम तथा आयोजनाको लक्ष्य तथा प्रगति र चालु आर्थिक वर्षको प्रमुख आयोजना तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अवस्था र हालसम्मको उपलब्धि समेतलाई मध्यनजर गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षका लागि यथाशक्य आयोजना र कार्यक्रमगत रूपमा नभएमा उपक्षेत्रगत रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

३. योजना तथा बजेट तर्जुमाका आधार

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समेत आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा गर्दा देहायअनुसारका नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थालाई आधारका रुपमा लिइनेछ :

१. नेपालको संविधानका सान्दर्भिक धाराहरू ३ भाग): मौलिक हक र कर्तव्य, भाग ४राज्यको निर्देशक सिद्धा :न्त, नीति र दायित्व, भाग ५राज्यको संरचना र राज्यशक्तिको बाँडफाँड :, भाग १७ धारा :२१४ देखी २३०(

२ . गाउँपालिकाको कार्य सम्पादन तथा कार्य विभाजन नियमावली लगागत गाउँपालिकाबाट स्वीकृत नीति, कानुन, नियम, कार्यविधि, मापदण्ड

३ . प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४ का सान्दर्भिक दफाहरू ४ परिच्छेद): प्राकृतिक स्रोतको परिचालन, राजस्व बाँडफाँट र अनुदान (

४ . स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को सान्दर्भिक दफाहरू ६ परिच्छेद): दफा २४ र २५, परिच्छेद ९ ५४ दफा : १० र परिच्छेद ६८ देखी: दफा ६९ देखी ८०(

५ . अन्तर सरकारी–वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ का सान्दर्भिक दफाहरू परिच्छेद)२राजस्वको अधिकार :, परिच्छेद ३ : राजस्वको बाँडफाँड, परिच्छेद ४अनुदानको अवस्था :, परिच्छेदः वैदेशिक सहायता र आन्तरिक ऋण, परिच्छेद ६ : सार्वजनिक खर्च व्यवस्था, परिच्छेद ७राजस्व र व्यवको अनुमान :, परिच्छेद ८(वित्तीय अनुशासन :

६आर्थिक कार्यविधि वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन ., २०७६ तथा नियमावली, २०७७ का सान्दर्भिक दफा तथा नियमहरू बजेट) निर्माण, निकासा, खर्च, रकमान्तर र नियन्त्रण, बजेट र कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यक्रम स्वीकृती र संशोधन, प्रगति समीक्षा(

७सावर्जनि .क खरिद ऐन, २०६३ र नियमावलीका सान्दर्भिक दफाहरू ऐनको परिच्छेद)२खरिद कार्यको जिम्मेवारी र : खरिद विधीसम्बन्धी व्यवस्था, नियमको परिच्छेद २खरिद कारवाहीको तयारी :, खरिद योजना र लागत अनुमान(

८ . दिगो विकास लक्ष्य १ लक्ष्य), २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १५, १६ तथा १७ (

९ . दीर्घकालीन सोच तथा पन्ध्रौ योजनाको सान्त्रदभिक बुँदाहरू

१०गाउँपालिकाको आवधिक योजना ., दीर्घकालीन नीति तथा कार्यक्रमको लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा प्राथमिकता र विषयगत लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना

११समपुरक तथा विशेष अनुदानसम्बन्धी कार्यविधि ., २०७६

४. बजेट सीमा

बजेट वर्ष आ .व.२०८१/८२ सहित ३ आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाको लागि आयोजना तथा उपक्षेत्रगत रूपमा बजेट सीमा देहायअनुसार निर्धारण गरिएको छ ।

क्र.सं.	विषय क्षेत्र तथा उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (हजारमा .रू)				बजेटको स्रोत हजारमा .रू)			
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तिय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व बाँडफाँट	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
क.	**आर्थिक क्षेत्र**	२०८१/८२	**४३७२७**	**१७७९०**	**२५९३७**	०	**३६४२**	**३७१५८**	**२९२८**	०
		२०८२/८२	**५४२४७**	**१९४७४**	**३४७७३**	०	**३८८०**	**४७३४१**	**३०२५**	०
		२०८२/८४	**५१६०५**	**२२५६२**	**२९०४३**	०	**४३१५**	**४४०९३**	**३१९८**	०
१.	कृषि, खाद्य सुरक्षा तथा सिंचाइ	२०८१/८२	१९७५७	१७००	१८०५७	०	१६५५	१६९७६	११२६	०
		२०८२/८२	२०२३३	१६५०	१८५८३	०	१७६४	१७३०५	११६४	०
		२०८२/८४	१०४५९	२१४५	८३१४	०	१९६१	७२६८	१२३०	०
२.	पशुपन्छी सेवा	२०८१/८२	४६१२	३६९०	९२२	०	०	४१६२	४५०	०
		२०८२/८२	५०७३	४०५९	१०१५	०	०	४६०८	४६५	०
		२०८२/८४	६०८८	४८७०	१२१८	०	०	५५९६	४९२	०
३.	पर्यटनसंस्कृति तथा , सम्पदा	२०८१/८२	५५००	३०००	२५००	०	८२८	३५४६	११२६	०
		२०८२/८२	१३६००	३३००	१०३००	०	८८२	११५५५	११६४	०
		२०८२/८४	१८२७५	४१२५	१४१५०	०	९८१	१६०६४	१२३०	०
४.	उद्योगव्यापार तथा , व्यवसाय	२०८१/८२	३९८२	३१७५	८०७	०	८२८	२९२९	२२५	०
		२०८२/८२	४२२५	३३६६	८५९	०	८८२	३१११	२३३	०
		२०८२/८४	४५६०	३६२७	९३३	०	९८१	३३३३	२४६	०
५.	भूमि व्यवस्था , सहकारी तथा वित्त सेवा	२०८१/८२	९००	८४०	६०	०	३३१	५६९	०	०
		२०८२/८२	१२४२	११७५	६७	०	३५३	८८९	०	०
		२०८२/८४	१३६२	१२७८	८४	०	३९२	९७०	०	०
६.	श्रमरोजगारी तथा , गरिबी निवारण	२०८१/८२	८९७६	५३८६	३५९०	०	०	८९७६	०	०
		२०८२/८२	९८७४	५९२४	३९४९	०	०	९८७४	०	०
		२०८२/८४	१०८६१	६५१७	४३४४	०	०	१०८६१	०	०
ख.	**सामाजिक क्षेत्र**	२०८१/८२	**३१८३८०**	**२३७३२२**	**८१०५८**	०	**१४०७०**	**२९८२२९**	**६०८१**	०
		२०८२/८२	**३०५४१२**	**२४१२०१**	**६४२११**	०	**१४९११**	**२८४१३८**	**६२८४**	०
		२०८२/८४	**३१६९६४**	**२४८१३६**	**६८८२८**	०	**१६६७१**	**२९३६५१**	**६६४२**	०
१.	जनस्वास्वास्थ्य तथा पोषण	२०८१/८२	३३७५३	६४९४	२७२५९	०	०	३२६२७	११२६	०
		२०८२/८२	३६८३६	६८५१	२९९८५	०	०	३५६७२	११६४	०
		२०८२/८४	४१७४६	७२६४	३४४८३	०	०	४०५१६	१२३०	०
२.	शिक्षा, कला तथा साहित्य	२०८१/८२	२४८०९२	२२१२१२	२६८८०	०	०	२४६९६६	११२६	०
		२०८२/८२	२३५३७३	२२३४२४	११९४९	०	०	२३४२०९	११६४	०
		२०८२/८४	२३२६७७	२२५६५९	७०१८	०	०	२३१४४७	१२३०	०
३.	खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता	२०८१/८२	२४५००	३०००	२१५००	०	८२७७	१२८४५	३३७८	०
		२०८२/८२	१९०००	३६००	१५४००	०	८८१८	६६९१	३४९१	०
		२०८२/८४	२४५५०	७०२०	१७५३०	०	९८०६	११०५४	३६९०	०
४.	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक संरक्षण	२०८१/८२	५१९५	३८९६	१२९९	०	३३११	१६५९	२२५	०
		२०८२/८२	५७१५	४२८६	१४२९	०	३५२७	१९५५	२३३	०
		२०८२/८४	६२८६	४७१४	१५७१	०	३९२२	२११७	२४६	०
	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	२०८१/८२	१९९०	१५९२	३९८	०	१६५५	३३५	०	०
		२०८२/८२	२१८९	१७५१	४३८	०	१७६४	४२५	०	०
		२०८२/८४	२४०८	१९२६	४८२	०	१९६१	४४७	०	०
५.	युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन	२०८१/८२	४८५०	११२७	३७२२	०	८२८	३७९७	२२५	०
		२०८२/८२	६३००	१२८९	५०११	०	८८२	५१८५	२३३	०
		२०८२/८४	९२९७	१५५३	७७४४	०	९८१	८०७०	२४६	०

क्र.सं.	विषय क्षेत्र तथा उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (हजारमा .रू)				बजेटको स्रोत हजारमा .रू)			
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तिय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व बाँडफाँट	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
ग.	**पूर्वाधार क्षेत्र**	२०८१/८२	**९५८७५**	**२४४५**	**९३४३०**	**०**	**५५९२०**	**२७५६९**	**१२३८७**	**०**
		२०८२/८२	**१२०६९८**	**२७८५**	**११७९१३**	**०**	**५८९८१**	**४८९१८**	**१२८००**	**०**
		२०८२/८४	**१३९६४४**	**३१९४**	**१३६४५०**	**०**	**६८१९७**	**५७९१७**	**१३५३०**	**०**
१.	भवन, आवास, बस्ती विकास	२०८१/८२	१४७२५	७३६	१३९८९	०	३३११	९६१३	१८०२	०
		२०८२/८२	१५४६१	७७३	१४६८८	०	३५२७	१००७२	१८६२	०
		२०८२/८४	१७००७	८५०	१६१५७	०	३९२२	११११७	१९६८	०
२.	सडक, पुल तथा यातायात	२०८१/८२	७९४५०	१०२९	७८४२१	०	५२६०९	१६२५६	१०५८५	०
		२०८२/८२	१०२२६६	११११	१०११५५	०	५५४५४	३५८७४	१०९३८	०
		२०८२/८४	११९४५८	१३८९	११८०६८	०	६४२७५	४३६२१	११५६२	०
३.	जलस्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा	२०८१/८२	०	०	०	०	०	०	०	०
		२०८२/८२	११८६	१८६	१०००	०	०	११८६	०	०
		२०८२/८४	१३०५	२०५	११००	०	०	१३०५	०	०
४.	सूचना तथा संचार प्रविधि	२०८१/८२	१७००	६८०	१०२०	०	०	१७००	०	०
		२०८२/८२	१७८५	७१४	१०७१	०	०	१७८५	०	०
		२०८२/८४	१८७४	७५०	११२५	०	०	१८७४	०	०
घ.	**वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र**	२०८१/८२	**४३५०**	**२६७०**	**१६८०**	**०**	**१७००**	**१५२४**	**११२६**	**०**
		२०८२/८२	**६१००**	**३६०५**	**२४९६**	**०**	**२००६**	**२९३१**	**११६४**	**०**
		२०८२/८४	**८५३०**	**४९०३**	**३६२७**	**०**	**२४६६**	**४८३४**	**१२३०**	**०**
१.	वन, हरियाली, जैविक विविधता तथा नदी नियन्त्रण	२०८१/८२	५००	१५०	३५०	०	०	५००	०	०
		२०८२/८२	८४५	२५४	५९२	०	०	८४५	०	०
		२०८२/८४	१२६८	३८०	८८७	०	०	१२६८	०	०
२.	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	२०८१/८२	१५०	८०	७०	०	४५	१०५	०	०
		२०८२/८२	८००	४२०	३८०	०	२४२	५५८	०	०
		२०८२/८४	१६००	८४०	७६०	०	५०५	१०९५	०	०
३.	विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	२०८१/८२	३७००	२४४०	१२६०	०	१६५५	९१९	११२६	०
		२०८२/८२	४४५५	२९३१	१५२४	०	१७६४	१५२८	११६४	०
		२०८२/८४	५६६३	३६८३	१९८०	०	१९६१	२४७१	१२३०	०
ङ.	संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र	२०८१/८२	**९०२००**	**८५७८४**	**४४१५**	**०**	**९०२००**	**०**	**०**	**०**
		२०८२/८२	**९६५०३**	**९१५२५**	**४९७८**	**०**	**९६५०३**	**०**	**०**	**०**
		२०८२/८४	**१०४४७५**	**९८९२४**	**५५५१**	**०**	**१०४४७५**	**०**	**०**	**०**
१.	नीति, कानुन, न्याय तथा सुशासन	२०८१/८२	२२४०	२२४०	०	०	२२४०	०	०	०
		२०८२/८२	२३५२	२३५२	०	०	२३५२	०	०	०
		२०८२/८४	२५८७	२५८७	०	०	२५८७	०	०	०
२.	संगठन, मानव संशाधन तथा सेवा प्रवाह	२०८१/८२	८७८१०	८३४१९	४३९०	०	८७८१०	०	०	०
		२०८२/८२	९२२०१	८७५९०	४६१०	०	९२२०१	०	०	०
		२०८२/८४	९८६५५	९३७२२	४९३३	०	९८६५५	०	०	०
३.	राजस्व तथा स्रोत परिचालन	२०८१/८२	१००	८५	१५	०	१००	०	०	०
		२०८२/८२	४५०	३८३	६८	०	४५०	०	०	०
		२०८२/८४	५६३	४७८	८४	०	५६३	०	०	०
४.		२०८१/८२	५०	४०	१०	०	५०	०	०	०
		२०८२/८२	१५००	१२००	३००	०	१५००	०	०	०

क्र.सं.	विषय क्षेत्र तथा उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (हजारमा .रू)				बजेटको स्रोत हजारमा .रू)			
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तिय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व बाँडफाँट	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋणा तथा अन्य
	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन	२०८३/८४	२६७१	२१३७	५३४	०	२६७१	०	०	०
	जम्मा	**२०८१/८२**	५५२५३२	३४६०११	२०६५२१	०	१६५५३२	३६४४७९	२२५२१	०
		२०८२/८३	५८२९६०	३५८५८९	२२४३७०	०	१७६३५९	३८३३२८	२३२७२	०
		२०८३/८४	६२१२१८	३७७७१९	२४३४९९	०	१९६१२४	४००४९४	२४५९९	०

क्रमागत र प्राथमिकता क्षेत्रका देहायमा उल्लेखित कार्यक्रम तथा आयोजनामा स्रोतको सुनिश्चितता हुने गरी बजेटको सीमामा रही उपक्षेत्रगत रूपमा कार्यक्रम तथा आयोजना छनौट गर्नुहुन अनुरोध छः

रकम रूहजारमा .

विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	कार्यक्रम तथा आयोजना	कुल लागत	२०७९/८० को खर्च	२०८०/८१ सं. अनुमान	२०८१/८२को अनुमान	२०८२/८३ को प्रक्षेपण	२०८३/८४ को प्रक्षेपण
कृषि, खाद्य सुरक्षा तथा सिंचाइ	कोल्डस्टोर निर्माण आयोजना	५१३००	१७६००	९०००	१२०००	११७००	०
	जम्मा	**५१३००**	**१७६००**	**९०००**	**१२०००**	**११७००**	**०**
पर्यटन, संस्कृति तथा सम्पदा	रुद्रपुरगढी संरक्षण तथा पर्यटन प्रवर्धन आयोजना	६००००			०	४५००	६०००
	थुम्कीदेवी धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र विकास आयोजना	३००००			५००	३६००	५४००
	जम्मा	**६००००**	**०**	**०**	**०**	**४५००**	**६०००**
शिक्षा, विज्ञान, कला, भाषा तथा साहित्य	हुप्सेकोट प्राविधिक शिक्षालय भवन तथा छात्रावास निर्माण	**३८५००**	**१५०००**	**१००००**	**२००००**	**५०००**	**०**
	जम्मा	**३८५००**	**१५०००**	**१००००**	**२००००**	**५०००**	**०**
युवा तथा खेलकुद	मयुरपोखरी खेल मैदान निर्माण	४२०००			१०००	२०००	४०००
	जम्मा	**४२०००**	**०**	**०**	**१०००**	**२०००**	**४०००**
खानेपानी तथा सरसफाइ	रुद्रपुर खानेपानी आयोजना वडा नम्बर ५	३००००			६०००	५०००	५०००
	जम्मा	**३००००**	**०**	**०**	**६०००**	**५०००**	**५०००**
सडक, पुल तथा यातायात	गरिमाचोक-मोहनडाँडा तिनदोभान-वडा नम्बर ६ को केन्द्र-जापडाँडा हुँदै पाल्पा जोड्ने सडक निर्माण आयोजना	१३५०००	०	०	१००००	२००००	३५०००
	हुप्सेकोट चक्रपथ निर्माण आयोजना	३१००००	६०००		३०००	१००००	१५०००
	शंखदेव घाट मोटरेवल पुल निर्माण	३१७००	०		१५०००	१६७००	०
	जम्मा	**४७६७००**	**६०००**	**०**	**२८०००**	**४६७००**	**५००००**
कुल जम्मा		**६९८५००**	**३८६००**	**१९०००**	**६७०००**	**७४९००**	**६५०००**

५. मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा आगामी आ.व.को बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन

आगामी आर्थिक वर्ष २०८१/८२सहित आगामी दुई आर्थिक वर्षको लागि उपलब्ध बजेट सीमा भित्र रही गाउँपालिकाको विषयगत क्षेत्र रणनीतिक तथा गुरुयोजना, प्रस्तुत वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको आधारमा देहायमा उल्लेखित विषयलाई मध्यनजर गरी आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको छनौट, प्राथमिकता निर्धारण, बजेट अनुमान तथा साङ्केतीकरण र आयोजना तथा कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरण समेत तयार गरी तोकिएको समय सीमाभित्र पेश गर्नु हुन अनुरोध छ :

१. नेपालको संविधानको मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व र अनुसुची ८ र ९ मा उल्लेखित अधिकारहरूसँग तालमेल हुने आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्नुपर्नेछ।

२मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा सार्वजनिक खर्च विवरणमा उल्लेखित खर्चलाई ध्यान दिई आयोजना तथा कार्यक्रमको . प्राथमिकता निर्धारण र छनौट गर्नुपर्नेछ।

३गाउँपालिकाको तर्जुमा हुने आवधिक योजना ., वार्षिक नीति कार्यक्रम, विषयक्षेत्र रणनीतिक गुरुयोजनाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा प्राथमिकता, विषयगत लक्ष्य तथा उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति तथा प्रमुख कार्यक्रम अनुसार आयोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नुपर्नेछ।

४स्वर्णीम/चालु आर्थिक वर्षमा संचालित स्थानीय गौरव ., रूपान्तरणकारी, क्रमागत, बहुवर्षीय र अधुरा आयोजना तथा कार्यक्रमलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी बजेट अनुमान गर्नुपर्नेछ।

५आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्दा साना ., टुक्रे र सङ्ख्यात्मक रूपमा धेरै आयोजना छनौट भन्दा ठोस, उपलब्धिमूलक र कार्यान्वयन योग्य आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको छनौट गर्नु पर्नेछ।

६ .गाउँपालिका स्तरीय योजना छनौट गर्दा आयोजना बैंक तथा मध्यमकालीन खर्च संरचना समावेश भएका वा कानून अनुसार वातावरण प्रभाव अध्ययन् लगायत सम्भाव्यता अध्ययन भई डिजाईन, लागत अनुमान तथा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएका तथा स्रोत सुनिश्चतता भएका आयोजना तथा कार्यक्रमलाई छनौट गर्नुपर्नेछ।

७आम नागरिकको आधारभूत स्वास्थ्य ., खानेपानी तथा सरसरफाई, सशक्तिकरण, रोजगारी र उद्यमशिलता विकास हुने तथा सामाजिक आर्थिक पुनर्लाभका कार्यक्रमलाई समावेश गर्नु पर्नेछ।

८स्थानीय तहमा राजस्व अभिवृद्धि गर्ने र आयमूलक आयोजना तथा कार्य .क्रमलाई अनिवार्य रूपमा समावेश गर्नु पर्नेछ।

९कृषि ., उद्योग, वन तथा पर्यटन उपजको उत्पादन, व्यवसायीकरण, विविधिकरण र औद्योगीकरणलाई सहयोग पुऱ्याउने कार्यक्रमहरू छनौट गर्नु पर्नेछ।

१०बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा गाउँपालिकाको नीति ., विषयगत रणनीतिकग/ुरूयोजना तथा कानूनले निर्धारण गरेका दायित्वलाई अनिवार्य रूपमा समावेश गर्नु पर्नेछ।

११विज्ञान ., प्रविधि तथा खेलकुद लगायत युवाको सिर्जनशिलता, नवप्रर्वतनशिलता र उद्यमशिलता विकासमा सघाउ पुग्ने आयोजना तथा कार्यक्रमहरू छनौट गर्नु पर्नेछ।

१३योग ., ज्ञान तथा सिप विकास, अध्ययन, खोज, अनुसन्धान र नवप्रवर्तनसँग सम्बन्धित आयोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी समावेश गर्नु पर्नेछ।

१२भूउपयोग योजना र क्षेत्र ., बस्ती विकास तथा भौतिक विकास योजना तर्जुमा लगायत यस्ता योजनामा प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रममा कार्यान्वयन गर्ने योजना छनौट गर्नु पर्नेछ।

१३बालबालिकालाई केन्द्रविन्दुमा राखी उनीहरूको बचाउ ., संरक्षण, विकास र सहभागिता सम्बन्धी आयोजना तथा कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकता दिनु पर्नेछ।

१४स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन ., २०७४ को व्यवस्था अनुसार बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा प्रक्रियासँग अनुकूल हुने गरी दिगो विकासका लक्ष्य लगायत वातावरण, सुशासन, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद् जोखिम व्यवस्थापन, लैंङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणजस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनु पर्नेछ।

१५विकास निर्माण आयोजनाको हकमा ठोस तथा उपलब्धिमूलक आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्नु पर्नेछ। महिला ., पिछडिएको वर्ग, विस्थापित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति लक्षित कार्यक्रम महत्व र प्राथमिकता साथ छनौट गर्नुपर्नेछ।

१६ आयोजना तथा कार्यक्रम .तर्जुमा गर्दा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन र सम्भाव्यता अध्ययन, सर्वेक्षण, ड्रइङ्ग तथा डिजाइन समेत लागत अनुमान तयार भएका प्राविधिक, वातावरणीय, सामाजिक र सांस्कृतिक रूपमा सम्भाव्य देखिएका आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्नुपर्नेछ। आयोजना तथा कार्यक्रमको छनौट गर्दा बजेटको स्रोत समेत खुलाई प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ। यसबाट आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा समयमा सञ्चालन गर्न र बजेट अपुग हुन पाउँदैन।

१७ बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा चालु आर्थिक वर्षको खरिद गुरुयोजनालाई समेत ध्यान दिनु पर्नेछ। .

१८आयोजना तथा का .र्यक्रम प्रस्ताव गर्नु अगावै सो आयोजना तथा कार्यक्रमबाट लाभान्वित तथा प्रभावित वर्ग तथा समुदाय, साझेदार तथा सहयोगी निकाय र सङ्घराय परामर्श गरी सहमती भएको अवस्थामा मात्र आयोजना तथा / कार्यक्रम प्रस्ताव तथा छनौट गर्नु पर्नेछ।

१९ बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा .गर्दा उपलब्ध बजेट सीमा र मार्गदर्शन अनुसार आयोजना तथा कार्यक्रमगत र विषयगत उपक्षेत्र अनुसार छुट्टाछुट्टै रूपमा तर्जुमा गर्नु पर्नेछ।

२०उपभोक्ता समिति ., नागरिक तथा सामुदायिक संस्था, गैसससँग साझेदारी गर्न र सो मार्फत कार्यान्वयन गर्न सकिने आयोजना तथा कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकता दिनु पर्नेछ।

२१स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन ., २०७८ मा उल्लेखित ढाँचा तथा फाराममा मध्यमकालीन खर्च संरचना, नतिजा खाका, आयोजना र कार्यक्रम तथा बजेट विवरण तयार गर्नु पर्नेछ।

२२योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा गाउँपालिकाको स .ि्थिति पत्र (प्रोफाइल), स्थानीय तहको संस्थागत क्षमता स्वमूल्यांकन, कार्यसम्पादन मूल्यांकन, लैससास परीक्षण, वित्तीय जोखिम तथा सुशासन कार्ययोजना आदिले लक्षित गरे अनुसारका क्षेत्र तथा सवाललाई सम्बोधन गर्नु पर्नेछ।

२३ बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा नेपाल .सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा र प्रक्रियासँग अनुकूल हुने गरी सुशासन, वातावरण, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद् व्यवस्थापन, लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणजस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयहरूलाई ध्यान दिनुपर्नेछ।

आज्ञाले,

……………………………
हरी प्रसाद पराजुली
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची २: आगामी तीन आर्थिक वर्षको विषय उपक्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजना विवरण र बजेट विनियोजन

क्र.सं.	आयोजना तथा कार्यक्रम विवरण	आ.व. २०८१/८२को अनुमान				आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/८४ को प्रक्षेपण				सांकेतीकरण				
		कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्राथमिकता	रणनिति स्तम्भ	दिगो विकास लक्ष्य	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत
क.	**आर्थिक विकास**	४२७२७	१७७९०	२५९२७	०	५४२४७	१९४७४	२४७७२	०	५१६०५	२२५६२	२९०४२	०					
१	**कृषि, खाद्य सुरक्षा र सिंचाइ**	१९७५७	१७००	१८०५७	०	२०२२२	१६५०	१८५८२	०	१०४५९	२१४५	८३१४	०					
१	कोल्डस्टोर निर्माण आयोजना	१२०००	०	१२०००	०	११७००	०	११७००	०	०	०	०	०	P१	२	२	२	२
२	सिंचाइ विकास तथा विस्तार आयोजना	२०००	१७००	३००	०	२२००	१६५०	५५०	०	२८६०	२१४५	७१५	०	P१	२	२	२	२
३	कृषि विकास तथा प्रसार सालबसाली कार्यक्रम	५७५७	०	५७५७	०	६३२२	०	६३२२	०	७५९९	०	७५९९	०	P१	२	२	२	२
२	**पशुपन्छी सेवा**	४६१२	३६९०	९२२	०	५०७२	४०५९	१०१५	०	६०८८	४८७०	१२१८	०					
४	पशुपन्छी प्रसार तथा विकास कार्यक्रम	४६१२	३६९०	९२२	०	५०७२	४०५९	१०१५	०	६०८८	४८७०	१२१८	०	P१	२	२	२	२
३	**पर्यटन तथा संस्कृति**	५५००	३०००	२५००	०	१२६००	२२००	१०२००	०	१८२७५	४१२५	१४१५०	०					
५	रुद्रपुरगढी संरक्षण तथा पर्यटन प्रवर्द्धन आयोजना	०	०	०	०	४५००	०	४५००	०	६०००	०	६०००	०	P१	२	८	२	२
६	थुम्कीदेवी धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र विकास आयोजना	५००	०	५००	०	२६००	०	२६००	०	५४००	०	५४००	०	P१	२	८	२	२
७	पर्यटन, संस्कृति तथा सम्पदा संरक्षण र प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५०००	३०००	२०००	०	५५००	२२००	३३००	०	६८७५	४१२५	२७५०	०	P१	२	८	१	२
४	**उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय**	२९८२	२१७५	८०७	०	४२२५	३३६६	८५९	०	४५६०	३६३७	९२२	०					
८	गरिबि निबारणको लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम	२७६२	२०१०	७५२	०	३९५०	३१६०	७९०	०	४१४८	३३१८	८३०	०	P१	६	८	१	२
९	उद्योग, व्यापार, व्यवसाय तथा बजार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२२०	१६५	५५	०	२७५	२०६	६९	०	४१२	३०९	१०२	०	P१	६	८	२	२
५	**भूमि व्यवस्था, बैंक, वित्तीय तथा सहकारी**	९००	८४०	६०	०	१२४२	११७५	६७	०	१२६२	१२७८	८४	०					
१०	सहकारी प्रबर्द्धन कार्यक्रम	३००	२४०	६०	०	३३६	२६९	६७	०	४२०	३३६	८४	०	P१	२	१	२	२
११	भूमी व्यवस्थापन कार्यक्रम	६००	६००	०	०	६०६	६०६	०	०	६१२	६१२	०	०	P१	२	१	१	२
१२	वित्तीय साक्षरता तथा पहुँच अभिवृद्धि कार्यक्रम	८९७६	५३८६	३५९०	०	९८७४	५९२४	३९४९	०	१०८६१	६५१७	४३४४	०	P१	२	८	२	१
६	**श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण**	८९७६	५३८६	३५९०	०	९८७४	५९२४	३९४९	०	१०८६१	६५१७	४३४४	०					
१३	एकिकृत श्रम तथा रोजगार सेवा सञ्चालन र गरिबी निवारण कार्यक्रम	८९७६	५३८६	३५९०	०	९८७४	५९२४	३९४९	०	१०८६१	६५१७	४३४४	०	P१	२	८	२	२
ख.	**सामाजिक विकास**	३१८२८०	२३७२२२	८१०५८	०	३०५४१२	२४१२०१	६४२११	०	३१६९६४	२४८१३५	६८८२८	०					
७	**स्वास्थ्य तथा पोषण**	३३७५२	६४९४	३७२५९	०	३६८३६	६८५१	२९९८५	०	४१७४६	७२६४	३४४८२	०					
१४	आधारभुत स्वास्थ्य प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३७०४६	०	३७०४६	०	२९७५१	०	२९७५१	०	३४२१४	०	३४२१४	०	P१	४	२	२	२
१५	आयुर्वेद, योग तथा वैकल्पिक चिकित्सा कार्यक्रम	८५०	६३८	२१२	०	९२५	७०१	२२४	०	१०७५	८०६	२६९	०	P१	४	२	२	२

क्र.सं.	आयोजना तथा कार्यक्रम विवरण	आ.व. २०८१/८२को अनुमान				आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/८४ को प्रक्षेपण				सांकेतीकरण				
		कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्राथमिकता	रणनिति स्तम्भ	दिगो विकास लक्ष्य	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत
१६	वहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम	५८५७	५८५७	०	०	६१५०	६१५०	०	०	६४५७	६४५७	०	०	P१	४	२	१	२
८	शिक्षा, विज्ञान, कला, भाषा तथा साहित्य	२४८०९२	२२१२१२	२६८८०	०	२२५२७२	२२२४२४	११९४९	०	२२२६७७	२२५६५८	७०१८	०					
१७	प्राविधिक शिक्षालय आवास र भवन निर्माण आयोजना	२००००	०	२००००	०	५०००	०	५०००	०	०	०	०	०	P१	४	४	२	२
१८	विद्यालय पूर्वाधार निर्माण तथा सुधार कार्यक्रम	४६००	०	४६००	०	४६४६	०	४६४६	०	४६९२	०	४६९२	०	P१	४	४	२	२
१९	प्रारम्भिक बाल विकास कार्यक्रम	४१४८	४१४८	०	०	४१८९	४१८९	०	०	४२२१	४२२१	०	०	P१	४	४	२	२
२०	विद्यालय शिक्षा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	९७००	७७६०	१९४०	०	९७९७	७८२८	१९५९	०	९८९५	७९१६	१९७९	०	P१	४	४	२	२
२१	शैक्षिक प्रशासन तथा क्षमता विकास कार्यक्रम	२०७१४४	२०७१४४	०	०	२०९२१५	२०९२१५	०	०	२११२०८	२११२०८	०	०	P१	४	४	२	२
२२	निरन्तर तथा अनौपचारिक शिक्षा र जीवनपर्यन्त सिकाइ कार्यक्रम	१७००	१२६०	२४०	०	१७१७	१२७४	२४२	०	१७२४	१२८७	२४७	०	P१	४	४	२	२
२३	सम्पदा संस्कृति कला संरक्षण र प्रवर्द्धन कार्यक्रम	८००	८००	०	०	८०८	८०८	०	०	८१६	८१६	०	०	P१	४	४	१	१
९	**खानेपानी, सरसरफाई तथा स्वच्छता**	२४५००	२०००	२१५००	०	१९०००	२६००	१५४००	०	२४५५०	७०२०	१७५२०	०					
२४	रुद्रपुर खानेपानी आयोजना वडा नम्बर ५	१५५००	०	१५५००	०	६०००	०	६०००	०	१०००	०	१०००	०	P१	४	६	२	२
२५	जापडांडा मुरलीखोला खानेपानी आयोजना	१५००	०	१५००	०	४०००	०	४०००	०	६०००	०	६०००	०	P१	४	६	२	२
२६	खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता सालबसाली कार्यक्रम	७५००	२०००	४५००	०	९०००	२६००	५४००	०	१७५५०	७०२०	१०५२०	०	P१	४	६	२	२
१०	**महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग**	**५१९५**	**२८९६**	**१२९९**	**०**	**५७१५**	**४२८६**	**१४२९**	**०**	**६२८६**	**४७१४**	**१५७१**	**०**					
२७	महिला, बालबालिका, अपांगता, जेष्ठ नागरिक एवम् पिछडिएको वर्ग लक्षित कार्यक्रम	५१९५	२८९६	१२९९	०	५७१५	४२८६	१४२९	०	६२८६	४७१४	१५७१	०	P१	५	५	१	२
११	**सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण**	१९९०	१५९२	२९८	०	२१८९	१७५१	४२८	०	२४०८	१९२६	४८२	०					
२८	सामाजिक सुरक्षा एवम पञ्जीकरण कार्यक्रम	१९९०	१५९२	२९८	०	२१८९	१७५१	४२८	०	२४०८	१९२६	४८२	०	P१	५	१०	१	२
१२	**युवा तथा खेलकुद**	४८५०	११२७	२७२२	०	६२००	११८९	५०११	०	९२९७	१५५२	७७४४	०					
२९	मयुरपोखरी रङ्गशाला निर्माण आयोजना	१०००	०	१०००	०	२०००	०	२०००	०	४०००	०	४०००	०	P१	६	९	२	२
३०	खेलकुद पूर्वाधार निर्माण, स्तरोन्नति तथा खेलकुद प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२२००	६४०	२५६०	०	२५२०	७०४	२८१६	०	४४००	८८०	२५२०	०	P२	६	९	२	२
३१	युवा उद्यमशीलता तथा स्वरोजगार कार्यक्रम	६५०	४८८	१६२	०	७८०	५८५	१९५	०	८९७	६७२	२२४	०	P१	६	९	१	२
ग.	**पूर्वाधार विकास**	९५८७५	२४४५	९२४२०	०	१२०६९८	२७८५	११७९१२	०	१२९६४४	२१९४	१२६४५०	०					
१३	**आवास, भवन तथा बस्ती विकास**	**१४७२५**	**७२६**	**१२९८९**	**०**	**१५४६१**	**७७२**	**१४६८८**	**०**	**१७००७**	**८५०**	**१६१५७**	**०**					

क्र.सं.	आयोजना तथा कार्यक्रम विवरण	आ.व. २०८१/८२को अनुमान				आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/८४ को प्रक्षेपण				सांकेतीकरण				
		कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्राथमिकता	रणनिति स्तम्भ	दिगो विकास लक्ष्य	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत
३२	भवन, आवास, बस्ती विकास, स्तरोन्नति र मर्मतसंभार कार्यक्रम	१४७२५	७२६	१२९८९	०	१५४६१	७७२	१४६८८	०	१७००७	८५०	१६१५७	०	P२	१	११	२	२
१४	**सडक, पुल तथा यातायात**	७९४५०	१०२९	७८४२१	०	१०२२६६	११११	१०११५५	०	११९४५८	१२८९	११८०६८	०					
३३	गरिमा चोक देखि तिनदोभान पिपलडाडा जापडाडा पाल्पा सडक निर्माण आयोजना	१००००	०	१००००	०	२००००	०	२००००	०	२५०००	०	२५०००	०	P१	१	९	२	२
३४	हुप्सेकोट चक्रपथ निर्माण आयोजना	२०००	०	२०००	०	१००००	०	१००००	०	१५०००	०	१५०००	०	P१	१	९	२	२
३५	शंखदेव घाट मोटरेवल पुल निर्माण आयोजन	१५०००	०	१५०००	०	१६७००	०	१६७००	०	०	०	०	०	P१	१	९	२	२
३६	सडक निर्माण, स्तरोन्नति र मर्मतसभार सालबसाली कार्यक्रम	५१४५०	१०२९	५०४२१	०	५५५६६	११११	५४४५५	०	६९४५८	१२८९	६८०६८	०	P१	१	९	२	२
१५	**जलस्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा**	०	०	०	०	११८६	१८६	१०००	०	१२०५	२०५	११००	०					
३७	विद्युत विस्तार तथा उपयोग प्रवर्द्धन कार्यक्रम	०	०	०	०	७२०	०	७२०	०	७९२	०	७९२	०	P१	१	७	२	१
३८	वैकल्पिक तथा स्वच्छ उर्जा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	०	०	०	०	४६६	१८६	२८०	०	५१२	२०५	२०८	०	P१	१	७	१	१
१६	**सूचना तथा सञ्चार प्रविधि**	१७००	६८०	१०२०	०	१७८५	७१४	१०७१	०	१८७४	७५०	११२५	०					
३९	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि विस्तार कार्यक्रम	१७००	६८०	१०२०	०	१७८५	७१४	१०७१	०	१८७४	७५०	११२५	०	P२	१	९	२	२
घ.	**वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन**	४२५०	२६७०	१६८०	०	६१००	२६०५	२४९६	०	८५२०	४९०२	२६२७	०					
१७	**वन, हरियाली, भूसंरक्षण तथा नदि नियन्त्रण**	५००	१५०	२५०	०	८४५	२५४	५९२	०	१२६८	२८०	८८७	०					
४०	वन, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रण सालबसाली कार्यक्रम	५००	१५०	२५०	०	८४५	२५४	५९२	०	१२६८	२८०	८८७	०	P१	७	१५	२	१
१८	**वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन**	१५०	८०	७०	०	८००	४२०	२८०	०	१६००	८४०	७६०	०					
४१	वातावरण व्यवस्थापन कार्यक्रम	५०	२०	२०	०	२००	१२०	१८०	०	६००	२४०	२६०	०	P१	८	१२	२	१
४२	फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	१००	६०	४०	०	५००	२००	२००	०	१०००	६००	४००	०	P१	८	१२	२	१
१८	**विपद जोखिम व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकुलन**	२७००	२४४०	१२६०	०	४४५५	२९२१	१५२४	०	५६६२	२६८२	१९८०	०					
४३	विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	२४००	२२८०	१०२०	०	४०८०	२८५६	१२२४	०	५१००	२५७०	१५२०	०	P१	९	१२	२	१
४४	जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकुलन कार्यक्रम	२००	६०	२४०	०	२७५	७५	२००	०	५६२	११२	४५०	०	P१	९	१२	२	१
ङ.	**संस्थागत विकास तथा सुशासन**	९०२००	८५७८४	४४१५	०	९६५०२	९१५२५	४९७८	०	१०४४७५	९८९२४	५५५१	०					
१९	**स्थानीय नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन**	२२४०	२२४०	०	०	२२५२	२२५२	०	०	२५८७	२५८७	०	०					

क्र.सं.	आयोजना तथा कार्यक्रम विवरण	आ.व. २०८१/८२को अनुमान				आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण				आ.व. २०८३/८४ को प्रक्षेपण				सांकेतीकरण				
		कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	प्राथमिकता	रणनिति स्तम्भ	दिगो विकास लक्ष्य	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत
४५	नीति, कानुन, सुशासन तथा न्याय प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२२४०	२२४०	०	०	२२५२	२२५२	०	०	२५८७	२५८७	०	०	P२	११	१६	२	२
२०	**संगठन, मानव संशाधन र सेवा प्रवाह**	**८७८१०**	**८२४१९**	**४२९०**	**०**	**९२२०१**	**८७५९०**	**४६१०**	**०**	**९८६५५**	**९२७२२**	**४९२२**	**०**					
४६	संगठन, मानव संसाधन, क्षमता विकास र सेवा प्रवाह सुदृढीकरण कार्यक्रम	८७८१०	८२४१९	४२९०	०	९२२०१	८७५९०	४६१०	०	९८६५५	९२७२२	४९२२	०	P२	११	१६	२	२
२१	**राजस्व तथा स्रोत परिचालन**	**१००**	**८५**	**१५**	**०**	**४५०**	**२८२**	**६८**	**०**	**५६२**	**४७८**	**८४**	**०**					
४७	राजस्व व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	१००	८५	१५	०	४५०	२८२	६८	०	५६२	४७८	८४	०	P२	१०	१७	२	२
२२	**तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन**	**५०**	**४०**	**१०**	**०**	**१५००**	**१२००**	**२००**	**०**	**२६७१**	**२१२७**	**५२४**	**०**					
४८	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन कार्यक्रम	५०	४०	१०	०	१५००	१२००	२००	०	२६७१	२१२७	५२४	०	P२	११	१७	२	२
	कुल जम्मा	**५५२५२२**	**२४६०१२**	**२०६५२१**	**०**	**५८२९६०**	**२५८५८९**	**२२४२७०**	**०**	**६२१२१८**	**२७७७१९**	**२४२४९९**	**०**					